

MAGYAR
KÖNYV-SZEMLE.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SCHÖNHERR GYULA.

II. K Ö T E T.

— III — IV. FÜZET. — III —

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

1894.

TARTALOM.

	Lap
Schönherr Gyula. A thorni Corvin-kódexről. (<i>Színes melléklettel.</i>) . . .	305
Horváth Ignác. A Magyar Nemzeti Múzeumi Könyvtár ösnyomatványainak jegyzéke. (V., befejező közlemény.)	313
Magyar könyvesház. (Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához.)	
I. Magyar nyelvű nyomtatványok. (Közlik: <i>Békesi Emil, Erdélyi Pál, Kincs Gyula, dr. Kiss Áron, Melich János. Révész Kálmán, Sch. Gy., —s—m., Varju Elemér.</i>) II. Idegen nyelvű hazai nyomtatványok. (Közlik: <i>Décsi Lajos, Ráth György, Révész Kálmán. —s—m.</i>)	345
Külföldi Szemle. A lipcei könyvkötészet 350 éves jubileumi kiállítása. Récesey Viktortól	357
Tárca. Évnyegedes jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról 1894. július 1-től szeptember 30-ig	361
Szakirodalom. Szinnyi József, Magyar írók élete és munkái. <i>Ism. dr. Váczy János.</i> Petrik Géza, Kalauz az újabb magyar irodalomban. <i>Ism. Décsi Lajos.</i> Die Handschriften in Göttingen. 1. Universitäts-Bibliothek, 2. <i>Ism. Áldásy Antal.</i> Voullième, Die Incunabeln der kön. Universitäts-Bibliothek zu Bonn. <i>Ism. Horváth Ignác.</i> Folyóiratok szemléje. (Egyetemes Philologiai Közlöny, 1894. VI—IX. Erdélyi Múzeum 1894. VII—VIII. Irodalomtörténeti Közlemények, 1894. III., Századok 1894. VI—VIII., Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde, XXVI. I., Centralblatt für Bibliothekswesen, 1894. VII—XI., Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichte, XX. 1.) <i>Ism. D. Gy.</i>	364
Vegyes közlemények. A Magyar Könyv-Szemle szerkesztése. Változások a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. Sándor szerb király a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. Kossuth Lajos emléktárgyai a Magyar Nemzeti Múzeumban. Családi levéltárak a Magyar Nemz. Múzeumban. A M. Tud. Akadémia új főkönyvtárnoka. Gálszécsy István hittani műve 1538-ból. (<i>D.</i>) Az amsterdami bibliai történetéhez. (<i>Szilágyi Sándor.</i>) Szathmár-Némethi Mihály levele Teleki Mihályhoz. (<i>Koncz József.</i>) Könyvlopás a XIV. században. (<i>Horváth Sándor.</i>) Hungarikumok a külföldi könyvpiaczon. (<i>V. E.</i>) Az alsó-ausztriai helytartóság levéltára. (<i>Á.</i>) A párisi nemzetközi könyvkiállítás. A drezdai udvari könyvtár szakrendszere. (<i>Sch. Gy.</i>)	382
Név- és tárgymutató. Szerkesztette <i>Horváth Ignác</i>	383
Hibaigazítás	412

A Magyar Könyv-Szemle régi folyamából két teljes példány (I—XVI. kötet) 25 frtjával, a II—XVI. kötetek egyenként 2 frton, együtt 20 frton bocsátatnak előfizetőink rendelkezésére. Megrendelések a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához intézendők, mely az összeg előzetes beküldése esetén a megrendelt példányokat bérmentesen küldi meg.

A THORNI CORVIN-KÓDEXRŐL.

SCHÖNHERR GYULÁTÓL.

A Corvina maradványai tanulmányozásában pár év óta szünet állott be. Új felfedezésekről, úgy látszik, egy időre le kell mondanunk; a levéltári kutatások sem juttatnak semmi adathoz, a miből a budai királyi könyvtár s kódexei felől eddig ismeretlen részleteket tudhatnánk meg. A nagy lendület mellett, melyet e kérdés irodalma az utolsó 20 év alatt vett, azt kellene hinnünk, hogy a ma ismert Corvin-kódexek felől a szakemberek elmondták minden mondanivalóikat. Pedig a dolog nincs egészen így. Ismerjük az Európa-szerte elszórt kódexek jegyzékét s hosszabb-rövidebb leírásokat bírunk felőlük. E leírások azonban a legtöbb esetben hézagosak, igen kevésé elégitik ki a bibliografusok várakozásait. S bár a kérdés újabb művelői már általános szempontokból is kezdtek a tárgyhoz szólani, a tulajdonképpeni tennivaló még mindig a részletek összehordásában van. Az ismert kódexek pontos, szakszerű leírása, mindannak egybefoglalásával, mit a régi és újabb irodalom felőlük elmondott, ez képezi a kérdés alfáját, s csak ha ezzel teljesen végeztünk, akkor kerülhet a sor a részletek összegezésére, akkor válik lehetővé, hogy a Corvina kérdése teljesen letárgyaltassék s a hely kijelöltessék számára, mely őt a nemzeti művelődés történetében megilleti.

A thorni kódex, Naldus Naldius »De laudibus Augustae Bibliothecae« című ismert művének Mátyás könyvtára számára készült kézírata, azok közé a Corvin-kódexek közé tartozik, a melyekkel a Corvina-irodalom legtöbbet foglalkozott, a nélkül, hogy maig teljes bibliografiai leírást birtunk volna felőle. Elsőnek Rezik János tesz róla 1684-ben említést. Rezik, az eperjesi kollégium híres tanára, előbb a thorni gymnasiumban tanított, s ennek könyvtárában

alkalmat nyert megismerkedni e kézirrattal s annak tartalmával.¹ Két évvel később történt Buda elfoglalása, mely a Corvinának ott talált maradványait a bécsi udvari könyvtárba juttatta; annál nagyobb lön tehát az érdeklődés e kódex iránt, melynek tartalma oly részletes adatokat őrizett meg a könyvtár gazdagsága felől.

A tudós jenai tanár, Schmeizel Márton hazánkfia, ki egy magyar történelmi forrásokot tartalmazó gyűjteményes munka kiadását tervezte, a kódex egész szövegét fel akarta abba venni. Tervét Jänichen Péter, thorni gymnáziumi igazgató hajtotta végre az 1726—31. években megjelent »Meletemata Thorunensia« című kiadványában, miután Mátyás király tudományos érdemeiről előbb külön kiadott, s utóbb e gyűjteményben újból lenyomott értekezésében a kódex bibliografiai leírásával foglalkozott.² Az általa közzétett szöveget Bél Mátyás is kiadta a »Notitia Hungariae Novae« III. kötetében.³ A tudományos irodalomban ekként ismertté válva, Naldus műve azóta állandó forrásául szolgált mindazoknak, a kik Mátyás könyvtárával foglalkoztak, vagy általában a nagy király humanista tevékenységének méltatását tűzték ki feladatukul. Ily czímen jutott be szövegének nagyobb része Ábel Jenő utolsó munkájába, az Irodalom-történeti emlékek II. kötetébe, mely olasz humanista írók Mátyást dicsőítő műveit tartalmazza.⁴ Bibliografiai szempontból azonban az értékes mű mindeddig igen kevés mértékben részesült abban a figyelemben, mely nemcsak tárgyánál, de provenienciájánál fogva is megilleti. Römer Flóris ugyan 1874-ben csak azért ment el Thornba, hogy színről színre láthassa Mátyás könyvtárának e nevezetes maradványát;⁵ de semmivel sem jegyzett többet úti

¹ Rezik kézirata, melyeken a kódexet leírta, később Dobai Székely Sámuel útján Bél Mátyáshoz került. Notitia Hungariae Novae, III. k. (Bécs, 1737.), 590 l.

² Jänichen »Dissertatio de meritis Mathiae Corvini Pannoniae regis in rem literarium« című értekezése először 1717-ben a késmárki Moller Gáspár disputációi bevezetéseként, másodszer a »Meletemata Thorunensia« III. kötetében a kódex szövegkiadásának függeléke gyanánt. (97—114. l.) jelent meg. Schmeizel tervéről ugyane kötet előszavában találunk említést.

³ 589—642. l.

⁴ Ábel közleménye a bevezetés teljes szövegén kívül csak a költemény I. könyvét adja egészen, a II. könyvből elhagyta a 101—388. sorokat, a III. könyvet egészen, és a IV. könyvből az 1—151. sorokat.

⁵ Corvin-kódexek Thornban, Königsbergben és Szent-Pétervártt. Magyar Könyv-Szemle, 1876. I. s. k. I.

naplójába felőle, mint a mit már Jänichenből tudtunk. Csontos Rómer adatai nyomán írta le a Corvin-kódexekről 1881-ben adott jegyzékében.¹ Az 1882-iki budapesti könyvkiállításon e kézirat is ki lett állítva, s a könyvkiállítási kalauz a Corvin-kódexről írt részhez e kódex második címlapjának sárga tónusú hasonmását használta fel diszítésül;² de a kalauzban adott leírás ép oly hézagos, mint a minőt Ábel idézett kötetének előszavában találunk róla.

A kódex azóta másodszer is haza került; ez év nyarán a thorni kir. gymnázium igazgatósága a legnagyobb készséggel bocsátotta azt kiváló történetrónk Szilágyi Sándor rendelkezésére, abból a czélből, hogy gyönyörű miniatűrjeit a Magyar Történelmi Életrajzokban e sorok írójának Corvin János című művéhez illusztrációkul felhasználhassa. Kedvező alkalmat nyújtott ez a kódex kimerítő bibliografiai leírására s azoknak a reá vonatkozó adatoknak egybegyűjtésére, melyek bár eddig is ismeretesekek voltak, de szét vannak szórva s így nehezen hozzáférhetőek.

* * *

A kódex, mely a thorni kir. gymnázium könyvtárában *R. fol.* 21. jelzet alatt őriztetik, 62 ívretű hártylevelet foglal magában. 1a. lapja üres, s a könyvtári jelzeten kívül a könyvtár régibb és újabb bélyegével van ellátva. Az 1b. és 2a. lapok szintén üresek. A 2b. lapon arany és kék váltakozó sorokkal a könyv czime olvasható:

IN HOC
VOLVMINE CONTI
NENTVR NALDI NALDII
FLORENTINI EPISTOLA DE LA
VDIBVS AVGVSTAE BIBLIOTHE
CAE ATQVE LIBRI QVATVOR
VERSIBVS SCRIPTI EODEM
ARGVMENTO AD SERENI
SSIMVM MATHIAM COR
VINVM PĀNONIAE
REGEM

¹ Magyar Könyv-Szemle, 1881. 162. l.

² Kalauz, 55. és 79. l.

E felirat kerek keretbe van foglalva, melynek négy ívnegyedet váltakozva vörös és kék alapon aranyos arabeszkek díszítik. A külső keretet virágdísz képezi, kék és vörös virágokkal és arany cifrázatokkal.

A 3a. lapot a tulajdonképeni címlap foglalja el, melyet hí színnyomatú hasonmásban mutatunk be t. olvasóinknak.¹

E címlap a fényesebb kiállítású firenzei kéziratok ismert modorában van összeállítva. A szöveget díszes keret fogja körül, melyet kék, vörös, arany és zöld virágokból és levelekből összerótt arabeszkek töltenek ki. A keret szerkezeti összefüggésben van a fejezet címét magában foglaló fejlécczel és a nagyméretű kezdőbetűvel. Alsó szélén, mely szokás szerint a legszélesebb, közepén zöld babérkoszorus arany-medallionban, arabeszkes kék alapon, a magyar-cseh összetett királyi címér látható: négyelt pajzs első mezejében a pólyák, ezüsttel, (illetőleg, miután az ezüst szín az egész címérből mindenütt letöredezett, fehérrel) kezdődve, a második vörös mezőben korona nélküli zöld halmon fehér (eredetileg ezüst) kettős kereszt, a harmadik kék mezőben Dalmácia címere, a három koronás arany leopárdfej, a negyedik vörös mezőben a kétfarkú fehér (ezüst) cseh oroszlán, fején arany koronával. Középen van az eredetileg szintén ezüst, most fehér szív-pajzs, az arany ágon ülő, csőrében arany gyűrűt tartó, jobbra néző fekete hollóval. A pajzsot liliomos nyílt arany korona fedi. A medalliont kétfelől egy-egy repülő szárnyas gyermek tartja. Az oldalléczek díszítései fent és alant arany medallionokkal végződnek, és pedig a baloldali keskeny lécz ovál alakú, a jobboldali szélesebb lécz kör-alakú medallionokkal, melyekben égszínkék, felhőzetes alapon egy-egy hosszúfürtű ifjú mellképe látható. Az oldalléczek közepét kisebb kerek arany-medallionok foglalják el, kék mezővel; a jobboldaliban arany sárkány látható, nyaka köré tekerőzött farkkal, a baloldali-ban arany kút; amaz egy, ez két szárnyas gyermek számára képez támaszkodási alapot. Ugyanily medallion foglalja el a felső kereszt-lécz közepét, kék mezejében arany hordóval.

E keresztlécz alatt, ezzel párhuzamosan, egy keskeny fejlécz

¹ A Magyar Nemz. Múzeum könyvtára Cserna Károly festőművész által sikerült másolatot készíttetett e címlapról gyűjteménye számára, s erről készült az ide mellékelt hasonmás, mely e sorok írójának »Corvin János« című művében is (Magyar Tört. Életrajzok, X. évf. 4. füzet) megjelent.

vonul el, melynek kék mezején arany betűkkel a következő czím olvasható:

NALDI NALDII FLORENTINI EPISTOLA DE
LAVDIBVS AVGVSTE BIBLIOTHECAE AD MA-
THIAM CORVINVM REGEM SERENISSIMVM †-

Ez alatt van a rózsaszín alakra festett, aranyos arabeszkekkel diszített, nagy C kezdőbetű, melynek miniatűrje égszínkék alapon zöld galléros rózsaszín ruhába öltözött, hosszúfűrtű ifjú (Csontos szerint a szerző) mellképét ábrázolja, fején vörös főveggel, két kezében mellére szorított nyitott könyvvel.

Az Epistola a 12^a. lapon fent a negyedik sorban végződik; a lap többi része üres. A 12^b. lapon finom tollrajzú, virágos arabeszekből összerótt arany keretben a kézirat többi részét elfoglaló költemény czíme olvasható, arany és kék váltakozó sorokkal:

IN SEQUENTIRVS CON
TINENTVR LIBRI QVATV
OR VERSIBVS SCRIPTI DE
LAVDIBVS AVGV
AVGVSTAE (*így*)
BIBLIOTHE
CAE

A 13^a. lapon szintén arannyal és késsel írt:

NALDI NALDII FLORENTINI DE LAVDIBVS AVGV-
STAE BIBLIOTHECHAE LIBER PRIMVS AD MATHIAM
CORVINVM PANNONIAE REGEM SERENISSIMV̄

czímmel kezdődik a költemény első könyve. E lapot keskeny fej- és oldalléczből készült, virágos lapszéli diszítés ékíti, az első verset kezdő gyönyörű nagy C betűvel.¹

A 24^b. lapon a 11. sorban kezdődik a költemény 2. könyve, a 34^b. lapon a 4. sorban a 3. könyv, a 45^a. lapon a 3. sorban a 4. könyv, mindegyik arannyal és késsel írt háromsoros czímmel, s ezalatt rendkívül finom kivitelű aranyos kezdőbetűvel.²

¹ E lapszéli díszítés és kezdőbetű fel lett használva Corvin János életrajzának 3. lapján.

² A 2. könyv Q, a 3. A, a 4. H betűvel kezdődik. Az A kezdőt lásd Corvin János életrajza 84. lapján.

Az egész munka a 59a. lapon az 5. sorban végződik, a következő, halvány vörös betűkkel írt kolofonnal:

FINIS LIBRORVM QVATVOR
 NALDI NALDIJ IN
 MATHIAM SERE
 NISSIMVM PAN
 NONIAE
 REGEM
 ∴☞

Ezután még 4 (59b.—62b.) vonalozott üres hártylevél következik.

A kézirat fehér szűz, talán jobban mondva zsenge hártýára van írva, szabályos gömbölyű olasz írással, melynek jellegéről a mellékelt színes hasonmás teljes fogalmat nyújt. A levelekből az 1—2. külön, a többiek 10—10 levelenként képeznek egy ívet, van tehát egy két levélből álló csonka és hat 10-leveles ív, melyek közül a 3., 4., 5. és 6. ívek függőlegesen írt custosokkal vannak ellátva. Egy oldalon 20 sor szöveg van. A lapszálen helyenként a szöveg tulajdonnevei ismétlődnek; e sötétebb tintával írt széljegyzetek, figyelmesebben nézve, nem a kézirat írójától származnak.

A könyv eredetileg aranyos virágokkal átszőtt biborszínű bársonyba volt kötve, négy ezüst csattal; a kötés tehát körülbelül megegyezett a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában őrizett, »Sancti Augustini De civitate dei libri XXII« című Corvin-kódex kötésével.

Ez a kötés Rezik és Jänichen idejében, bár rendkívül megromgált állapotban, meg volt.¹ Az utolsó másfélszázad azonban nem tudta megőrizni azt, a mi annyi időn keresztül megmaradt. A thorni könyvtárnak 1724-ben néplázadás, a jelen század elején pedig francia megszállás veszélyeivel kellett megküzdenie; mily nagy veszteségeket szenvedett ez alkalmakkor, mutatja, hogy a Jänichen által leírt 148 kéziratból csak 18 maradt meg a könyvtár birtokában.² Nem csodálhatjuk tehát, hogy kódexünk eredeti kötése teljesen elrongyolott, s az utóbbi időben egyszerű fekete félvászon

¹ Meletemata Thorunensia, III. k. 205. l. Bél, Notitia Hung. Novae, III. k. 590. l. V. ö. Römer, i. h.

² M. Curtze, die ggl. Gymnasial-Bibliothek zu Thorn und ihre Seltenheiten. Altpreussische Monatschrift, 1868. 150. l.

kötéssel lett felcserélve, mely a fényes belsővel semmikép sincs összhangzásban.

A mi a kézirat kiállítóit illeti, a másolóról sem maga a kötet, sem egyéb adatok nem nyújtanak felvilágosítást, s a miniator meghatározásánál is csupán a diszítések jellegétől vont következtetésekre vagyunk utalva. Csontosí a kézirat miniatürjeiben Attavante munkáját ismeri fel, s tény, hogy e miniatürök egész jellege a legapróbb vonásokig megegyezik a híres firenzei könyvdiszító nevével jelzett kódexek diszítésével. Még az ezüst szív-pajzst sem nélkülözzük, a mit Csontosí Attavante munkáinak felismerésénél kétségbevonhatatlan kriteriumnak nyilvánított, ámbár e pontnál többen nem értenek vele egyet, s nem hajlandók az ezüst szív-pajzst hiánya miatt elvitatni Attavantétól oly kódexeket, melyek, mint a bécsi Philostrates és a prágai Thomas de Aquino, minden részletükben az ő kezére vallanak.

Hogy került e kézirat a budai könyvtárból Thornba, a távoli kis porosz város gymnáziumi könyvtárába, erről sincs semmi közelebbi adatunk. A könyvtár egy másik, Römer által¹ ismertetett cseh kézírata: »Heraclitus, seu de vita humana«, Jänichen szerint Buda 1686-iki visszafoglalásakor jutott egy katona birtokába, a kitől Bécsben Zernecké Jakab Henrik thorni polgármester váltotta magához.² Rezik feljegyzéséből azonban tudjuk, hogy Naldi kézírata már 1684-ben itt volt. Tehát nem tartozik az 1686-ban szét-hordott hadizsákmány közé. Rezik szerint, mielőtt a törökök Buda várát (1541-ben) elfoglalták, jutott »valami becsületes ember kezébe, a ki nevének emlékére a thorni könyvtárnak ajándékozta.«³ Honnan vette ez adatot, nem tudjuk; ha igaz is, a derék ajándékozó nem érte el célját; ajándéka megmaradt ugyan, de neve a késő utódok előtt feledékenységbe ment. A thorni Jänichen semmit sem szól a kézirat provenienciájáról. Curtze M. thorni tanár a könyvtárról 1866-ban írt ismertetésében, a nélkül, hogy bizonyítékokra hivatkoznék, azt mondja, hogy az »a pesti (!) könyvtárból közvetlenül került Thornba.«⁴ Tudnunk kell azonban,

¹ I. h.

² Jänichen, Notitia bibliothecae Thorun. (Jena, 1723.) 34. l.

³ Bél, Notitia Hungariae Novae, III. k. 590. l.

⁴ I. h. 145. l.

hogy a thorni könyvtárat 1594-ben alapították,¹ s így feltéve, hogy a kódex Buda 1541-iki elfoglalása előtt került ki a királyi könyvtárból, mégis kellett neki bizonyos viszontagságokat kiállani, mielőtt Thornba jutott. A mit különben a régi, 1684-ben már csak foszlányokban ismert kötés elpusztulása is eléggé bizonyít.

Közleményünk hiányos maradna, ha nem emlékeznénk meg a kézirat szerzőjéről, ámbar e pontnál is jóformán ismert adatok összegezésére kell szorítkoznunk.

Naldo Naldi, vagy latinosan Naldus Naldius, egy toscanai család sarja, mely Sienának, Firenzének több jeles embert adott, Firenzében, Lorenzo Medici korában élt, s a szerviták rendjéhez tartozott. Marsilio Ficino tanítványa volt, ki műveiben igen szépen emlékezik meg róla;² szerzetének firenzei iskolájában a költészetet tanította az ifjaknak, s ő maga is elég sikerrel foglalkozott az irodalom művelésével. Megírta Gianozzo Manetti, a jeles firenzei tudós és diplomata életrajzát,³ s latin versei közül néhány kéziratban és nyomtatásban napjainkig is eljutott.⁴ Medici udvarába járatos volt és összeköttetésben állott Polizianoval s a többi humanistával, a kik a nagy fejedelem környezetét képezték.⁵

Mind ez adatoknál jobban érdekel bennünket az, a mit ő maga mond el magáról, t. i. ismeretsége Taddeo Ugolettivel, Mátyás király könyvtárnokával, mely nevét a budai könyvtárral hozta kapcsolatba. Mikor Ugoletti Corvin János neveltetését befejezve, 1485-ben Firenzébe ment és itt a király számára nagy könyvrendeléseket tett, a másolási munkák felügyeletét Naldira bízta. E viszonyból kifolyólag a költő érdeklődése a Corvina felé fordult s a lelkesült magasztalások, melyekkel Ugoletti a budai könyvtárat és annak megteremtőjét elhalmozta, adták az impulzust Mátyáshoz

¹ Jänichen, Notitia bibl. Thornnensis, 13. l.

² Epistolái I. könyvében »*deliciae Phoebi*« jelzővel illeti.

³ Kiadták Burmann a Graevius-féle Thesaurus antiquitatum et historiarum Italiae IX/VIII. kötetében (Lyon, 1723.) és Muratori, Rerum Italicarum XX. k. (Milano, 1731.) 519. l.

⁴ A Biblioteca Laurentianában is van tőle kézirat; (I. Bandini, Catalogus cod. XXV. k. 211. l.) Több verse a Carmina poetarum Italarum (1719—26.) VI. kötetében jelent meg.

⁵ Naldi életrajzának adatai össze vannak gyűjtve a Boccardo-féle Nuova Enciclopedia Italiana XV. kötetében, (Torino, 1883.), 29. l.

intézett epistolájának és könyvtárát dicsőítő nagy verses művének megírására. Munkája, melynek méltatása túllépi e közlemény határait, a Mátyásnak ajánlott, fényes kiállítású kéziratban maradt meg napjainkig. Érdekes azonban tudni, hogy egy kéziratos példánya a mult század elején megvolt a híres lipcsei tanár, Mencke János Burkhard könyvtárában.¹ E kézirat kiállítása és további sorsa iránt érdeklődéseinket további nyomozások vannak hivatva kielégíteni.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMI KÖNYVTÁR ŐSNYOMTATVÁNYAINAK JEGYZÉKE.

HORVÁTH IGNÁCZTÓL.

— Ötödik, befejező közlemény. —

772. MAGNI DE PARIISI (IACOBUS). Sophilogium. (Köln, Goetz Miklósnál.)

1a. l. a tabula, ily kezdettel: ( ) Equuntur capitula So | philogij Et primo de pri | mo tractatu primi libri. *3a. l.:* Incipit Sophilogiū cu | ius finis est ama'e sciēcias | *stb. Végén, 167a. l.:* Explicit Sophilogiū feliciter.

2r., gót betűkkel, jelzet, custosok és lapszámolás nélkül, 2 hasábon 38 sorral, 167 levél.

V. ö. Hain, 10468.

Inc. s. a. 1286. A 3. és 4. lapon rubrumos kezdőbetűkkel. A 3a. lap felső szélén: *Liber iste concessus est fratri Iohanni Schyphower de Meppia ad usum vite. 1498. Vivat in Christo.* Ugyane kézzel a lap alján: *De Meppen nate sit quoque malum procul a te. 1. 50. Thome Aquinatis.* A colophon után: *Liber iste est concessus fratri Iohanni Schyphower ad usum vite 1498.* A szövegben XV. századi jegyzetek.

773. MANDEVILLE (JEAN DE —), Itinerarius ad partes Hierosolymitanas. (A «Voyage à Jerusalem» cz. munka latin fordítása.) 4r. 71 levél.

Hain, 10643.

Inc. s. a. 1524. (coll. nr. 3.) Horvát István könyvtárából; XVII. századi széljegyzetekkel.

¹ Bibliotheca Menckeniana, (Lipcse, 1723.), 599. l.

774. MANEKEN SEU MENNIGKEN (CAROLUS). Epistolarum formulae. Köln, Therhoernen Arnoldnál.

1a. l. a₁ jelzettel: Continet ifte libellus Epifto | lares quafdam formulas iu | dicio componentis pueroruz | captui n̄ abfimiles Quas correctoria vocāt. Eafdeqz extractas ex maioz lrāz miffiuaz collectorio, fcolari | b9 louanij i pedagogio lilij lectaz exēploz grā, tāqz | breuiores z ornatiores, atqz fentētia extrahētis, ver | bo fenfuqz placidiores. *Végén, 111a. l.:* Expliciūt Epiftole venerabilis viri | Artium magiftri, magiftri Karoli poe | te eloquentiffimi, regentis louanij In | pedagogio lilij, Imprefse p me Arnol | dum therhurnē agrippinensis ciuita | tis incolam, quorum euidētia innotef | cit per ppriū meū fignetū hic fubfixū. *Alatta a nyomdász jegye.*

4r., gót betűkkel, a—o₈ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 32 sorral, 111 levél.

V. ö. Hain, 10660.

Inc. s. a. 1356. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az utolsó üres lapon *Georgius Viterficis* polgári czimerjegye alatt: *Frater G(eorgius)*. A hátsó tábla borítékát képező kéthasábos hártyakézirat sorai közt XV. századi kézzel: *Frater Gerardus Retus. Frater Gerardus Kruse. Frater Gerardus Heyde.*

775. MANTUANUS (BAPTISTA). Libellus de vita beata.

1a. l. a cím: Baptifte mantuani de vi | ta beata opufculum.
1b. l.: In laudē et auctoris et opufculi Epigrāma incultū. *Utána 9 distichon.* *2a. l. aij jelzettel:* Fratris Baptifte Mantuani: ordinis Carmeli | profefforis: de vita beata libellus incipit feliciter. *Végén, 16a. l.:* Explicit opusculum baptifte mantuani.

4r., gót betűkkel, a—c₄ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 39 sorral, 16 levél.

Inc. s. a. 1412. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Egykorú szeljegyzetekkel.

776. MANTUANUS (BAPTISTA). Parthenices commendatio.

1a. l. a cím: Fratris baptisté mātuani | ad lodouicū fufcararium | parthenices cōmendatio. *Alatta fametszet.* *2a. l.:* (F) Rater Baptifta Mātuanus Carmelita Lodouico | Fufcarario ac Ioāni Baptiftę Refrigerio viris iteger | rimis. S. P. D. *stb.* *Végén, 12a. l., 19. sor:* nimiqz bona quę in nobis funt z quotquot futura funt con | uertere ipfo fauente pponimus. | Finis.

4r., gót betűkkel, a—b₆ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 37 sorral, 12 levél.

V. ö. Hain, 2377.

Inc. s. a. 1410.

777. MANUALE parochialium sacerdotum multum perutile. 4r 17 levél.

Hain, 10728.

Inc. s. a. 1360. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel s egykorú széljegyzetekkel. Utána van kötve az «Ordo processionis contra incursum Turcorum Salzburge habite» című 5 levélből álló nyomtatvány, mely czímlapján X. Leo (1513—1521.) és Keutschach Leonhard salzburgi érsek (1495—1519.) czimereit viseli, s így 1513—1519 között jelent meg. Az utolsó üres levél *a.* oldalán e munka tartalmára vonatkozó egykorú bejegyzés.

778. MARGARITA Decretalium. (Bázel, Kesler Miklósnál.) 2r. 41 levél.

Hain, 10755.

Inc. s. a. 1250. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A boroszlói ágostonrendiek ex-librisével. Az előtábla belsején XVII. századi kézzel: *R. 1. S. 2. N. 47.*

779. MAXIMILIAN, Des Erzherzogen —, Krönung zu einem Römischen König. (Augsburg, Sorg Antalnál.) 2r. 10 levél.

Hain, 10930.

Inc. s. a. 1328. Utolsó levele hiányzik.

780. MEFFRET. Sermones de tempore et de sanctis. II—III. köt.

II. kötet, 1a. l.: Sermones Mef | freth. al's Ortulus regine de tē | pore. Pars hye | malis. *2a. l. a₂ jelzettel:* Incipit pars hyemalis fermonū Meffreth. | al's ortulus regine. Prologus. *218a. l. az 1. hasáb végén:* Finit pars hyemalis huius operis. *A 2. hasábon:* Incipit tabula. *229b. l., 2. hasáb:* Finit tabula.

III. kötet, 1a. l.: Sermones Meffret. al's Ortulus | regine de Sanctis. *2a. l. A₂ jelzettel:* ( ) Audate dominū ī | fanctis eius. Ita | stb. *193a. l., 2. hasáb:* Finit pars de fanctis. *Végén, 197b. l.:* Finit tabula.

2r., gót betűkkel, a II. kötet a—2₉, a III. kötet A—§₅ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 2 hasábon 55 sorral, II. k. 229; III. k. 197 levél.

Inc.s.a. 1196. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején ex-libris: *Aus der Bibliothek des Klosters Leubus.* A címlapon XVIII. századi kézzel: *Coenobii b. Mariae v. in Lubena Ord. Cisterciensis.*

Inc.s.a. 1196a. A munka II. kötete, színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris nemesi címerrel és *Otto Friedrich Hörner* felirattal.

781. MELUSINA, eine abenteuerliche Geschichte. (Strassburg.)
2r. 78 levél.

Hain, 11061.

Inc.s.a. 1192. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A szöveg előtti üres levélen XV. századi kézzel: *Melusina. Hye vindt man, in disem puch dreyerlay hystoryen. Zum ersten von der hystoryen der frawen Melusine genant ain merfraw vnd nach ausgang diser hystoryen hebt si[ch] an ain ander hystoryen genant von der frawe Griseldis vnd Waltherus vnd nach ausgang diser hystoryen hebt sich die hystoryen von dem tewffel Belial mit den rechten; dar mit endet sich das puch. Item Melusina hat pleter LXXVIII, hept sich an den ersten pl[at]. Item Griseldis vnd Waltherus hat pleter XII, hept sich an am LXXVIII. plat. Item dye hystoryen Belials hat pleter LXIX, hept sich an dem LXXXI. plat.*

782. MIRABILIA urbis Romae.

1a. l. a cím: Mirabilia Rome. *Alatta fametszetű kép.*
1b. l.: Mirabilia vrbis Rome. | MURus vrbis Rome habet Trecentas fexa | ginta ⁊ vnā turres. Propugnacula fex mil | lia *stb.* *Végén,*
8a. l., 24. sor: Deo gratias.

8r., gót betűkkel, jelzet, custosok és lapszámozás nélkül,
24 sorral, 8 levél.

Inc.s.a. 1458. A címlapon XVI. századi kézzel: *Pro conventu Pataviensi fratrum minorum de observantia.*

783. MODUS latinitatis.

1a. l. a cím: Modus latinitatis. *Alatta fametszetű kép, mely a tanárt tanítványaival ábrázolja.* *2a. l.* Aij jelzettel és primum lapszámmal: CWm ego aiaduertif | fem vos in cōmuni ⁊ familiari fermone nimiū ob- | errare: *stb.* *33b. l. xxxii lapszámmal:* Inuentarium. *Végén, 35b. l., 13. sor:* Sequūtur ea de quibus in hoc fecūdo (*így*) libro tractatur. | Primo de his qbus diuinū auxiliū implorare poffum⁹. fo. xvij | *stb.* Finis.

4r., gót betűkkel, A—G₃ jelzettel, custosok nélkül, 45 sorral, 1 sztlan+32 sztt+2 sztlan levél.

Inc.s.a. 1466. Hibás lapszámozással és jelzettel.

784. MODUS legendi abbreviaturas in utroque iure. Löwen, Ioannes de Westfalia sajtóján.

Czímlapja hiányzik. 2a. l. a₂ jelzettel: Incipit liber dās modū legendi abbreviaturas in vtroqz iure. *38a. l., 2. hasáb:* Explicit libell9 docens modū ftu | dendi z legendi Contenta ac abbre | uiata vtriutqz iuris tam Cāonici qz | cinilis (*így*) in fe continens ütulos fiue ru | bricas eiufdē iuris per me ioannē de | westfalia (*így*) iu (*így*) alma vniuerfitate loua | nienfi impressus.

2r., gót betűkkel, a—e₆ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, az első hat levelet kivéve 2 hasábon 41—42 sorral, 38 levél.

V. ö. Hain, 11463.

Inc.s.a. 1258. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. A szöveg előtti lapon XV. századi kézzel írt két-hasábos theologiai szöveg. A szövegben egykorú széljegyzetek.

785. MODUS legendi abbreviaturas cum aliis tractatibus iuridicis. (Speier, Drach Péternél.) 2r. 145 levél.

Hain, 11482.

Inc.s.a. 1294. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Első levele hiányzik. A 2a. lapon aranyos színezelt kezdőbetűvel s lapszéli diszítéssel; alsó részén ezimerrel, mely tárcsaalakú pajzs vörös mezejében három, sípjával egymáshoz szögellő, feketével és sárgával sávozott kürtöt ábrázol. A 27a. lapon hasonló lapszéli diszítés, ezímer nélkül; a szövegben rubrumos kezdőbetűk.

786. NAVICULA Sanctae Ursulae.

1a. l. fametszet. 2a. l., 1. hasáb: Nota hec orō. O venerates | xp̄i rofe. habet̄ in colonia supra | fepulchrū btē Urfule, de q̄ re- | fert: quicūqz eādē q̄ttidie in ho | nore fcrāz, virginū dixerit eaf. | dem in fine vite in p̄tectōnē ha | bebit. *stb. Végén, 16a. l., 2. hasáb, 26. sor:* Finis pfauftus hui9 nauicule.

4r., gót betűkkel, A—D₄ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 2 hasábon 37 sorral, 16 levél.

Inc.s.a. 1438. Rubrumos kezdőbetűkkel. Az 1a. lapon a fametszet alatt: *Ex bibliotheca Pisachiorum. 1809.* Az 1b. lapon XV. századi kézzel: *Es ist zū wissen vnd kunt allen cristgloibigen menschen, dasz der erwirdige herre cardinal vnd legat dūscher nacion hat geben ein*

bull den würdigen herren comiter vnd conuent ordens sant Iohannes zü den grünen werde zü Strossburg im jor do man zalt MV^{Cij} jor, in wölcher er het bestetiget vnd bewert die brüderschaft sant Vrsulen vnd jrer geselschaft, vnd hat geben den tag apploss vff gesetzter büsz allen, den die sich jn dieselbe brüderschaft loszen schriben vnd volbringen die ding, die geordent vnd gesatz sint etc. Item alle priester, die do lesen mesz für die brüder vnd swestren, die do sint jn der brüderschaft, haben den obgestympten apploss. Item wölcher mensch den andren vnderwissen ist, daz er kumpt jnn die brüderschaft, soll haben L tag apploss vff gesetzter büsz yetzunt vnd ewig zü bliben. Des haben die müter vnd swestren zü sant Matheus vnd sant Nicolaus jn vndis zü Stroßburg ein vidimus der bullen. Az utolsó lapon rubrummal: In . . feria nativitatıs Marie 1519. ligatus est.

787. NICODEMUS. Euangelium. 4r. 16 levél.

Hain, 11750.

Két példány.

Inc. s. a. 1354. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. A cím felett XVI. századi kézzel: *Liesborn R. L. 2. classe 8.* A colligatum végéhez Gaudensis Jakab «Passio domini» (Köln, 1508.) és «Textus dominicę passionis» (Köln, 1504.) című munkái vannak kötve.

Inc. s. a. 1516. Színes kezdőbetűkkel. A címlapon: *Ex bibliotheca Pisachiorum. 1809.* E bejegyzés az *A*₂ lapon ismétlődik. *B*₂ és *B*₃ levele hiányzik.

788. NIDER (IOANNES). Consolatorium timoratae conscientię. (Köln, Zell Ulriknál, 1470 körül.) 4r. 108 levél.

Hain, 11806.

Inc. s. a. 1398. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos festett kezdőbetűkkel. Az 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *Ad bibliothecam Campi S. Marię.*

789. NIDER (IOANNES). Formicarius. 2r. 125 levél.

Hain, 11830.

Inc. s. a. 1170. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a marienfeldi eziszterczita-apátság nagyobb ex-librisével.

790. NIDER (IOANNES). Formicarius. (Köln, Zell Ulriknál, 1470—73 körül.) 2r. 149 levél.

Hain, 11831.

Inc. s. a. 1280. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Az első lapon XVI. századi kézzel: *Conventus Tremonensis ordinis fratrum prædicatorum.* Egykorú széljegyzetekkel.

791. NIDER (IOANNES). Manuale confessorum. Köln, Homberg Konrádnál. 4r. 75 levél.

Hain, 11841.

Inc.s.a.1404. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes és rubrummal írt kezdőbetűkkel.

792. NIDER (IOANNES). Praeceptorium legis seu Expositio decalogi. (Bázel, Rodt vagy Ruppel Bertoldnál.) 2r. 329 levél.

Hain, 11782.

Inc.s.a.1242. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a boroszlói dömések régibb latin s újabb német ex-librisével. A kötési tábláján a sziléziai sasos czímer.

793. NIDER (IOANNES). Praeceptorium legis seu Expositio decalogi. Ulm, Zainer Jánosnál. 2r. 244 levél.

Hain, 11785.

Inc.s.a.1236. Egykorú, részben rubrummal írt lapszéli jegyzetekkel.

794. NIDER (IOANNES). Sermones totius anni de tempore et de sanctis cum quadragesimali. 2r. 255 levél.

Hain, 11797.

Inc.s.a.1324. Farkas Lajos könyvtárából; rubrummal kezdőbetűkkel. A 8a. lapon XV. századi kézzel: *Iste liber est concessus ad usum fratris Bartholomaci de Nyr-Bathor ord. fratrum praedicatorum.* Utána más, szintén egykorú kézzel: *Ipse non procurat.* A 16^b. és 17^a. lapokon XV. századi lapszéli jegyzetekkel.

795. NIDER (IOANNES). Sermones totius anni de tempore et de sanctis cum quadragesimali. (Esslingen, Fyner Konrádnál.) 2r. 370 levél.

Hain, 11799.

Inc.s.a.1272. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrummal színezett kezdőbetűkkel. A «Tabula super sermones de tempore» 1-ső levele hiányzik.

796. NIDER (IOANNES). Tractatus de contractibus mercatorum. (Köln, Zell Ulriknál, 1470 körül.) 4r. 29 levél.

Hain, 11822.

Inc.s.a.1398. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrummal írt kezdőbetűkkel. A szöveg végéhez kötött 3 levelen II. Pál 1475-iki jubileumi bullájának egykorú másolata.

797. NIDER (IOANNES). Tractatus de morali lepra 4r. 102 levél.

Hain, 11815.

Inc. s. a. 1548. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrummal írt kezdőbetűkkel. A szöveg előtti hártylevelen XV. századi kézzel: *Liber sanctorum martyrum Cosme Damiani ac beatissimi Symeonis prophete monasterii in Leistorn ordinis sancti Benedicti Monasteriensis dyocesis. Nider de morali lepra. Quatuor nouissima.* XVII. századi kézzel közbeszúrva: *Col. 2. asceticorum classe 1.* Az 1a. lapon ugyane kézzel: *Liesborn.* A szövegben egykorú s XVI. századi széljegyzetek.

798. NIDER (IOANNES). Tractatus de morali lepra. Köln, Homberg Konrádnál. 4r. 102 levél.

Hain, 11817.

Inc. s. a. 1404. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes és rubrumos kezdőbetűkkel. A *b₃₋₆*. levelek egykorú kézírással pótolva.

799. NIGER (FRANCISCUS). In Sigismundi archiducis Austriae et Catharinae de Saxonia epithalamio carminum libellus. (Pádua, Cerdonis Máténál.) 4r. 14 levél.

Hain, 11855.

Inc. s. a. 1400. (coll. nr. 1.) A szöveg előtti üres lapon czeruzával XVIII. századi kéztől: *Typis Mathei Cerdonis de Windischgretz, quibus impressit anno 1487. tractum Petri Abani de venenis.*

800. OCKAM (GUILLELMUS). Compendium errorum Ioannis XXII. papae. (Lyon, Trechsel Jánosnál, 1494.) 2r. 12 levél.

Hain, 11946.

Inc. s. a. 1288. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A könyv címe alatt Kazinczy Ferencz bejegyzése: *Editum et compilatum a fratre Guillermo Ockam, de ordine fratrum minorum. Franciscus Kazinczy. 1807.*

801. OCKAM (GUILLELMUS). Dialogorum libri septem adversus haereticos, cum Tractatu de dogmatibus Ioannis XXII. papae. (Lyon, Trechsel Jánosnál, 1494.) 2r. 286 levél.

Hain, 11938.

Inc. s. a. 1288. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A címlapon a szerzőre vonatkozó bejegyzés a XVI. század elejéről; ez alatt Kazinczy bejegyzése: *Editus 1494. Ockamus hic monachus ordinis minorum defendit imperatorem Ludovicum Bavarum, et propterea fulmine vaticano tactus est. Obiit x. Aprilis anno 1347. Monachii. Franciscus Kazinczy. Széphalmi, ad Tokaium, Kalendis Octobris 1807.*

802. OFFICIUM sancti Leopoldi secundum rubricam ecclesiae Pataviensis. 4r. 8 levél.

Hain, 11975.

Inc. s. a. 1544. A 2a. lapon XVIII. századi kézzel: *Franciscus Kanemerl Ratisponensis.*

803. OFFICIUM sancti Leopoldi secundum rubricam Romanam.
4r. 8 levél.

Hain, 11976.

Inc. s. a. 1542.

804. ORATIO QUERULOSA contra invasores sacerdotum.

1a. l. a cím: Oratio querulosa contra | Inuasores Sacerdotum.
2a. l. Aij jelzettel: Flaminū. vatū. Sacerdotū Gymnosophistarū
pilo | fophorū (*igy*) druidū. In Testipremos Conquestio. | (s) I vn̄g
beatiffime Maximeqz Pontifex Alexan | der opus fuit. *stb. Végén,*
7b. l., 28. sor: Heu tua mens stygia restat crucianda palude | Finis.
4r., gót betűkkel, A₇ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül,
36 sorral, 7 levél.

V. ö. Hain, 12026.

Inc. s. a. 1496. (coll. nr. 1.) Rubrumos kezdőbetűkkel. A szöveg előtti hártylevél a. lapján XV. századi kézzel: *Liber fratrum sanctae crucis in Embrica.* A b. lapon ugyane kézzel a colligatumban foglalt művek jegyzéke. A címlapon ugyanez és más egykorú bejegyzések.

805. OROSIUS (PAULUS). Historiarum adversus paganos libri VII. (Vicenza, Liechtenstein Hermannál, 1475 körül.) 2r. 100 levél.
Hain, 12099.

Inc. s. a. 1156. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 2a. lapon, valamint az egyes fejezeteknél lapszéli díszítésekkel és aranyos, egyebütt egyszerű színes kezdőbetűkkel.

806. PAEANTIUS (ALEXANDER BENEDICTUS). Collectiones medicinae. (Velenceze, Manutius Aldusnál.) 4r. 8 levél.
Hain, 806.

Inc. s. a. 1426.

807. PANORMITANUS (NICOLAUS). Consilia primi voluminis. Velenceze, Pincius Fülöpnél.

1a. l. a jelzettel, rubrummal: In dei omnipotentis nomine amen. | Infrascriptafunt confilia feu allegationes facte feu cō | pōsite per Reuerendum patrem ꝛ dominuz dominū | Nicolaum de ficilia abbatem mamaceñ. decretoꝝ do | ctoreꝝ subtiliffimuz. Anno dñi. M. CCCC. xxv. *62a. l.:* Expliciunt confilia reuerendi. Do. nicolai

abbatis mona | cenfis doctoris excellētiffimi camereqꝫ appostolice
 audito | ris digniffimi. necnon tria vel quattuor. alia alioꝫ eximiorū
 doctorū predictis adiuncta. ꝛ emendata p̄ celeberrimū iuris | vtriusqꝫ
 doctorē ac eq̄tem infigneꝫ dominū Ludouicū bolo | gninū de
 bononia. Venetijs impreffā p̄ philippū pinciū de | Caneto. Auguftino
 barbadico duce Sereniffimo.

2r., gót betűkkel, a—k₈ jelzettel, custosok s lapszámozás
 nélkül, 2 hasábon 78 sorral, 62 levél.

V. ö. Hain, 12351.

Inc.s.a. 1130.

808. PARALDUS (GUILLELMUS), episcopus Lugdunensis. Summa
 de virtutibus et vitiis. (Bázel, Wenssler Mihály és Biel Ferencz
 sajtóján.) 2r. 430 levél.

Hain, 12383.

Inc.s.a. 1252. Rubrumos kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején ex-
 libris: *Aus der Bibliothek der Dominikaner zu (Breslau, kihúzza s*
fölebe írva:) *Glogau.* Az 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *Conventus*
Glogoviensis ordinis praedicatorum ss. Petri et Pauli. Amen. Amen.
Amen. Frater Carolus manu propria. A 2a. lapon más XVIII. századi
 kézzel: *Conventus Glogoviensis ordinis praedicatorum ss. Petri et Pauli.*
 A szövegben egykorú széljegyzetek. Végén nyolcz levelen XVI. századi
 kézzel írt mutató.

809. PARALDUS (GUILLELMUS), episcopus Lugdunensis. Summa
 de virtutibus et vitiis. 2r. 351 levél.

Hain, 12385.

Inc.s.a. 1166. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumokkal. Az
 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *C. N. 61.* A szövegben lapszéli
 jegyzetek.

810. PARVULUS logicae. (Nürnberg.) Creussner Frigyesnél.

Hain, 12431. Panzer és Seemiller szerint 15 levélből áll.

Inc.c.a. 989. (coll. nr. 2.)

811. PATRIARCHATUS, archiepiscopatus et episcopatus totius
 ecclesiae catholicae. 4r. 6 levél.

Hain, 12465.

Inc.s.a. 1521. Ráth György könyvtárából.

812. PAVINIS (IOANNES FRANCISCUS DE —). Defensorium cano-
 nisationis sancti Leopoldi. (Passau, Petri Jánosnál.) 4r. 63 levél.

Hain, 12536. M Könyv-Szemle, 1880. 326. l.

Két példány.

Inc.s.a.1370. Jankovich Miklós gyűjteményéből. A szöveg elé kötött üres levél *b.* oldalán vörös írónnal: *Characteres Ioannis Petri, qua impressit Missale Pataviense 1491.*

Inc.s.a.1452. (coll. nr. 2.) Czimlapja hiányzik.

813. PAVINIS (IOANNES FRANCISCUS DE —). Oratio in laudem Leopoldi marchionis Austriae. (Passau, Petri Jánosnál, 1484.) 4r. 11 levél.

Hain, 12533.

Két példány.

Inc.s.a.1540.

Inc.s.a.1540a. Egykorú, részben rubrummal írt széljegyzetekkel.

814. PAVINIS (IOANNES FRANCISCUS DE —). Oratio in laudem Leopoldi marchionis Austriae. (Róma, 1485.) 4r. 12 levél.

Hain, 12534.

Inc.s.a.1538. Horvát István könyvtárából.

815. PAVINIS (IOANNES FRANCISCUS DE —). Oratio in laudem Leopoldi marchionis Austriae, (Róma.)

1a. l.: SEDENTE INNOCENTIO. VIII. PONT. max. | Frederico. iii. Imp. Suadente ab francifeo appellato | patauo iurifconf. atqg aduocato Confiftoriali & paupe | rum equite & comite oratore habita die. XII. kl'nd'. de | cēbris āno falutis M. cccc. lxxxiii. publico cōfiftorio. *Végén, 12b. l., 33. sor*: declarentur. Dixi.

4r., latin betűkkel, jelzet, custosok és lapszámozás nélkül, 31—33 sorral, 12 levél.

V. ö. Hain, 12534.

Inc.s.a.1536. Az 1^a. lapon XV. századi kézzel: *Festum sancti confessoris Leopoldi quondam Austrie principis celebratur xv. Novembris.*

816. PERSIUS (AULUS FLACCUS). Satirae VI. (Lipcse, Landsperg Mártonnál.)

1a. l.: Perfij Flacci nobiliffimi Saty | rici vnicus: fed elegantiffim9 | Styrarum liber. | Hermannii Bufchij Pafiphili | Epigramma in Perfium: | Perfius loquitur. | Ne contemne mei: parua hec monumenta: libelli | *stb. hat distichon.* *Végén, 16a. l.*: P. Aulij persij Satyrarum finis.

2r., gót betűkkel, A—C₆ jelzettel, custosok és lapszámolás nélkül, 24 sorral, 16 levél.

V. ö. Hain, 12715.

Inc.s.a. 1284. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1b. lapon Persiusra vonatkozó XV. századi adatok, a szövegben pedig szintén e korból való lapszéli jegyzetek.

817. PETRARCA (FRANCISCUS). Epistola de insigni obedientia et fide Griseldis. (Köln, Zell Ulriknál, 1470 körül.)

1a. l.: Epiftola dñi. Francifci Petrarche. Laureate (*így*) | poete. ad dñm Iohēm. Florentinū. poetam. | de Hiftoria. Grifeldis. mulieris maxime cō | ftantie et patiētie. In preconium omniū lau | dabilium mulierū. 11b. l.: Explicit Epiftola dñi Frācifci petrarche lau | reati poete. ad dñm Ioh'ez florentinū poetā | de cōftantia Grifeldis mulieris. maxime cō | ftātie ⁊ patientie. in ꝑconiū oim laudabiliū | mulierum.

4r., gót betűkkel, jelzet, custosok és lapszámolás nélkül, 27 sorral, 11 levél.

V. ö. Hain, 12813.

Inc.s.a. 1494. (coll. nr. 9.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

818. PETRARCA (FRANCISCUS). Griszel und Walther. (Az «Epistola de insigni obedientia et fide Griseldis» német fordítása.)

1a. l.: So ich aber von ftättikait, vnd getrüwer gemahel | schafft, fo manger frowen gefchriben habe, vnd von kainer gröffern vber die grifel, von der franciscus pe | trarcha fchrybet, doch vfz johañis boccacij welfch in | latin! vnd von mir vfz latin in tütfeh gebracht! fo be | dunket mich nit vnbillich fijn, das fie öch bij andern | erlüchten frowen, waren hýftorien gefeczet werde. | Ob öch föllliche gefchicht, in warhait befchenhē oder | v̄m ander frowen manüg zū gedult gefeczet werden. *Végén, 12b. l., 30. sor:* landes vnd lebt in faligkait.

2r., gót betűkkel, jelzet, custosok s lapszámolás nélkül, 32 sorral, 12 levél.

V. ö. Hain, 12819.

Inc.s.a. 1206. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; színezett fametszetekkel. Az 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *Haec vita non adiungitur exemplari Latino.*

819. PHILELPHUS (FRANCISCUS). Epistolarum libri. (Bázel, Amerbach Jánosnál, 1490 körül) 4r. 274 levél.

Hain, 12928.

Inc. s. a. 1502. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején: *Michael Künius Pleunfeldensis (?) me summo iure tenet. anno domini 1544.* A szövegben XV. századi s későbbi széljegyzetek, a kötet végén egykorú mutató.

820. PHILELPHUS (FRANCISCUS). *Orationes cum quibusdam aliis opusculis.* 4r. 182 levél.

Hain, 12918.

Inc. c. a. 987. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. A két utolsó levél hiányzik.

821. PICOLOMINEUS (DOMINICUS). *In initio studii oratio.* Siena, (Henricus de Harlem sajtóján, 1490 körül.) 4r. 12 levél.

Hain, 12990.

Inc. s. a. 1486. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

822. POLONUS (MARTINUS). *Margarita decreti seu Tabula Martiniana.* 2r. 119 levél.

Hain, 10834.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc. s. a. 1220. (coll. nr. 1.) Színes kezdőbetűkkel. A szöveg előtti üres lapon: + NB. *Hic liber anno 1749. die 15. Decembris ad instantiam patris guardiani m. venerandi pro tempore existentis receptus fuit ex huius curia et a magistratu Zrobsehcensi conventui nostro extraditus, postquam tempore belli marchionis Brandenburgii anno 1541. ex bibliotheca conventus nostri ablatas, et ultra 200 annos in huius curia Zrobsehcensi repositus et retentus fuerat.* A szöveg aij jelzetű lapján: *Pro bibliotheca conventus Zrobsehcensis ordinis minorum s. p. Francisci reformatorem ad ss. Aegidium et Bernardinum inscriptus anno 1750.*

Ins. s. a. 1258. (coll. nr. 2.)

823. POLONUS (MARTINUS). *Margarita decreti seu Tabula Martiniana.* 2r. 105 levél.

Hain, 10835.

Inc. s. a. 1180. (coll. nr. 1.) Az előtábla belsején XVIII. századi kézzel: *H. H. II. 6.* A címlapon felül: *Doubl.* A 2a. lapon ezen bejegyzéssel: *Catalogo inscriptus canonicorum regularium Sagani ad divinam Virginem 1680.*

824. PORCIUS (HIERONYMUS). *Collocutores itinerantes: Tuscus et Remus.* Róma, (Eucharius Silbernél.) 4r. 4 levél.

Hain, 13296.

Inc.s.a.1480. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

825. PRATO FLORIDO (HUGO DE —). Sermones de tempore super euangelia et epistolas. (Eichstädt, Reyser Mihálynál.) 2r. 269 levél.

Hain, 8999.

Inc.s.a.1144. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a glogauai ferenczrendiek ex-librise. Az 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *Conventus Glogoviensis ad d. Stanislaum.*

826. PRATO FLORIDO (HUGO DE —). Sermones de tempore super euangelia et epistolas. 2r. 369 levél.

Hain, 9004.

Inc.s.a.1158. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a frankfurti akadémia ex-librise; az 1a. lapon a boroszlói egyetemi könyvtár bélyege.

827. PRIVILEGIA sanctissimae virginis Mariae. 4r. 6 levél.

Hain, 13368.

Inc.s.a.1352. Az 1a. lap alján Jankovich Miklós irásával: *Typis Ioannis Winterburger.*

828. PROCESSUS contra fratrem Hieronymum Savonarolam. (Augsburg, Öglin Erhardnál, 1498 után.) 4r. 28 levél.

Hain, 13386.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc.s.a.1480. (coll. nr. 3.) Egykorú lapszéli jegyzetekkel. A kötet végén 5 levélnyi terjedelemben XV. századi kézirat: *Copia litere, quam scribit Iohannes Rockenzan benedicto patri fratri Iohanni de Capistrano.* Ez után 10 levelen más XV. századi kéztől: *Propositiones Ioannis Kaltenmaritter* című kézirat.

Inc.s.a.1362. Végén 1 levél hiányzik.

829. PROFECTUS religiosorum. (Rouen, Morin Mártonnál, 1492.)

1a. l. aij *jelzettel:* Incipiunt capitula libri primi pfectuum | religiosorum. | (D)E quatuor in quibus incipientes debet | esse cauti *stb.* *1b. l., 23. sor:* Sequitur prologus libri | profectuum religiosorum. *2a. l.* aij *jelzettel:* (C) Ollationes meas quas pro | exhortatiōe ad nouicios no | fros *stb.* *43a. l., 16. sor:* Finito libro primo Sequitur liber | secundus pfectuum religiosorum. *43b. l.:*

Incipiunt capitula libri fecundi profectu | um religioforum. *Végén, 169a. l., 26. sor*: Finitur hic liber fecūdus profec. reli.

4r., gót betűkkel, a—x₁₀ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 27 sorral, 169 levél.

V. ö. Hain, 13389.

Inc. s. a. 1552. (coll. nr. I.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A 2. és 45. lapon színes, egyebütt rubrumos kezdőbetűkkel. A szöveg előtti üres lapon XV. századi kézzel, rubrummal: *Iste liber sub custodia fratris Lamberti monasterii professi... in Campo Sancte Marie.*

830. PROPECTUS religiosorum. Páris.

Az a. ív hiányzik. A b. ív 1a. l. lapján 1 lapszámmal: Prologus. | COLLationes meas quas p exhortatione | ad nouitios nros vel ad alios religiofos | *stb. Végén, 120a. l. cxx lapszámozással*: Amen. | Finit hic liber fecundus | profectuum religioforum. | Opus quod de profectu religioforum ititulat | nouiffime parifius impreffum feliciter Finit. *A 120b. lapon színes fametszet.*

8r., gót betűkkel, a—q₈ jelzettel, custosok nélkül, 31 sorral, 120 sztt levél.

Inc. s. a. 1464. Farkas Lajos könyvtáráról. A szöveg előtti hártya-levél *a.* oldalán, rubrummal: *Quis mihi... nolle furare librum istum.* Ez alatt feketével: *Anno domini 1569.* Más kézzel: *S. Martinus Kadera Finensis Q. possidet me 15. MTR 86.* Ez alatt latin versek és tollpróbák. Az utolsó lap *b.* oldalát színezett fametszet foglalja el, mely, úgy látszik, nem tartozik a munkához; ez négyszögű keretben a két angyal által tartott francia királyi címert, s ez alatt, két fára akasztva, a párisi egyetem és Páris városa címereit ábrázolja, a keretben: *HONNEVR · AV · ROY · ET · ALACOVRT · SALVT · ALVNIVERSITE · DONT · NRE · BIEN · PROCEDE · ET · SOVRT · DIEV · GART · DE · PARIS · LA · CVTE.* felirattal. A hátsó hártya-levél *a.* oldalán: *Martinus Ignatius Vodnij Moravus Pellesseviensi hunc librum possidet 1612.*

831. PROPOSITIONES universales extractae ex variis operibus Aristotelis cum notabilibus artis physiognomiae.

1a. l.: INCIPIT PROLOGVS DE PRO PO, | SITIONIBVS VNIVERSALIBVS. | ARISTOTELIS | ( ) Lexander magnus rex, fert magift₂ ha | buiffe acutiffimū philosophū. *AR. stb. Ugyane lapon 16. sor*: INCIPIVNT PROPOSITIONES V, | NIVERSALES. *AR. ET PRIMO P,* | RIMI LIBRI METAPHISICE. *72a. l.*: Notabilia artis physionomie főz diuerfos auctores. *75b. l. 23. sor*: ut hypocras

faciebat . . . FINIS . . . 76a. l.: Incipit prolog9 de ppositionib9 vl'ib9. AR. a C. ii. 79a. l., 32. sor: Notabilia atis phytonoie fő divfos autoës. a C. lxxviii.

4r., gót betűkkel, jelzet, custosok s lapszámozás nélkül, 32 sorral, 79 levél.

V. ö. Hain, 13413 és 1930.

Inc. s. a. 1440. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel és XVI. századi széljegyzetekkel. 59. és 60. levele hiányzik.

832. PRUDENTIUS (AURELIUS CLEMENS). De septem peccatis mortalibus. 2r. 13 levél.

Hain, 13437.

Inc. c. a. 251. (coll. nr. 4.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel.

833. PRUDENTIUS (AURELIUS CLEMENS). Liber hymnorum. Bécs, Winterburg Jánosnál. 4r. 34 levél.

Hain, 13436.

Inc. s. a. 1382. Jankovich Miklós gyűjteményéből; lapszéli és szövegközi XV. századi jegyzetekkel.

834. PURGATORIUM divi Patricii. Memmingen, (Kunne Albertnál, 1496 körül.)

1a. l. a cím: Ad illuftrem Eberhardnm (*így*) | ducem in wirtenberg et decke Comi | teg Montifpelegardi Carmē de pur | gatorio diui Patricij. *1b. l:* Illustriffimo principi et domino, dño Eber- | hardo duci in Wirtenberg et deck Comiti in | münpelgarten ꝛc. *Végén, 6b. l.:* Impreffum Memmingen.

4r., gót betűkkel, a₆ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 33 sorral, 6 levél.

V. ö. Hain, 13603.

Inc. s. a. 1518.

835. PURLILIARUM COMES (IACOBUS). Epistolae familiares. (Flórencz, Laurentii Miklós sajtóján, 1480 körül.) 2r. 103 levél.

Hain, 13605.

Inc. s. a. 1232. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

836. PYRO (HENRICUS DE —) alias BRUNO. Tractatus super institutiones. (Köln, Homberg Konrádnál, 1480 körül.) 2r. 224 levél.

Hain, 4014.

Inc.s.a. 1178. Színes kezdőbetűkkel és XV. századi lapszéli jegyzetekkel.

837. QUINTILIANUS (M. FABIVS). *Institutiones oratoriae*. 2r. 201 levél.

Hain, 13644.

Inc.s.a. 1248. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből Az 1a. lapon XVIII. századi kézzel: *Sum Bartholomaei Trotscher*. Alatta: *Inscriptus catalogo collegii societatis Iesu Egrae 1724*. Más kézzel: *Pro gassando (igy) acceptus a Christophoro Wolfgango Mönch et collegio servatus a patre Ioanne Gratzl 1670*. A szövegben egykorú, XVI. és XVII. századi lapszéli jegyzetekkel.

838. (ROLEVINCK, WERNER). *Fasciculus temporum*. (Strassburg, Prüss Jánosnál, 1490 körül.) 2r. 96 levél.

Hain, 6915.

Inc.s.a. 1304. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A czimkép alatt XVIII. századi írással: *Ad bibliothecam ecclesiae cathedralis Monasteriensis*.

839. (ROLEVINCK, WERNER). *Fasciculus temporum*. 2r. 96 levél.

Hain, 6916.

Két példány.

Inc.s.a. 1322. (coll. nr. 1.) Rubrummal írt kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a glogauai társház ex-librise. A mű czime alatt XVIII. századi kézzel: *Ecclesiae collegiatae b. v. Glogoviae Maioris*. A szövegben egykorú jegyzetek. Az utolsó oldalon: *Opusculum omni statui atque hominum gradu ad vitam explanandam perutile, continens et complectens progressum personarum (?) ab initio mundi usque ad hoc nostrum tempus cum actibus notabilioribus eorundem, quod quidam devotus Carthusiensis eius auctor primus fasciculum temporum nuncupavit, impressum per me Conradum de Hoemborch meoque signeto signatum. Explicit fieri sub domini anno 1475., de quo deus gloriosus sit benedictus in secula eterna*.

Inc.s.a. 1180. (coll. nr. 2.) A czimlapon XV. századi kézzel: *Item XVI. gr.* Az utolsó előtti üres lapon: *Anno natalis domini 1521. cometa apparuit miris modis in unum latum versa die Bartholomei et aliis diebus quotidianis ac plane toto mense durabat*.

840. (ROLEVINCK, WERNER). *Bürtlin der Zeit*. (A *Fasciculus temporum* német fordítása.) 2r. 140 levél.

Hain, 6940.

Inc.s.a. 1238. A czimlapon XV. századi kézzel: *Ambrosius Pisenheysers*. A czim alatt más név, későbbi törléssel olvashatatlanná téve. A szövegben XVI. századi lapszéli jegyzetek. Végén 14 levél hiányzik.

841. SABELLICUS (M. ANTONIUS COCCUS). In natalem diem divae virginis Mariae elegiae XIII. Deventer, Breda Jakabnál.

1a. l. a₁ jelzettel: Marci Antonii. Babel | lici. in natalem diem diue | virgīs Marie elegeia pria | incipit feliciter.. *16b. l., 18. sor:* Gregorij Tipherni hymnus in virginē dei matrē *17b. l., 21. sor:* Salutatio Virginis diuae Mariae. Maphei | Vegij Laudensis. *Végén, 18b. l., 24. sor:* Finit falutatio Virginis Maphei Vegij Laudensis | Impreffa Dauētrie iuxta scholas Per Jacobū de breda

4r., gót betűkkel, a—c₄ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 26 sorral, 18 levél.

V. ö. Hain, 14061 és 8043.

Inc. s. a. 1390. (coll. nr. 1.)

842. SACRO BUSTO (IOANNES DE —). Opus sphaericum cum figuris. Lipcse, Kachelofen Konrádnál. 4r. 16 levél.

Hain, 14116.

Inc. s. a. 1510. A czímlapon XVII. századi kézzel: *Ioannes Iacobus Sponey de Endenburg.* (?)

843. SALEMO, episcopus Constantiensis. Glossae. 2r. 287 levél.

Hain, 14134.

Inc. s. a. 1114. Színes kezdőbetűkkel. Az 1a. lapon: *Bibliothecae iure inscriptus 22. Maii 1656.*

844. SALLUSTIUS CRISPUS (CAIUS). Opera, cum LAURENTII VALLAE commentario in bellum Catilinarium et IOANNIS SOLDI in bellum Iugurthinum. 2r. 110 levél.

Hain, 14229.

Inc. s. a. 1162. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az elő- és hátsó tábla belsején a Scheurl-családnak a 426. számnál leírt ex-librisei, melyek közül a második ki van színezve. Az 1a. lapon: *Hic liber est mei Christoferi Scheurli Newrnbergensis, valet Salustius bon. 15. bon. et Tacitus et Florus 20. bon. Et legatura 8. Anno domini 1501.*

845. SALLUSTIUS CRISPUS (CAIUS). Opera, cum LAURENTII VALLAE commentario in bellum Catilinarium et IOANNIS SOLDI in bellum Iugurthinum.

1a. l. fametszetű kép, alatta: Hoc in uolumine haec continentur. | Pomponii Epistola ad Auguftinum Maphaeum *stb.* *1b. l.:* AVGVSTINO MAFEO RERVVM RO. THESAVRO POMPO-

NIVS LAETVS. 2^a. l. aii *jelzettel*: LAVRENTII VALLENSIS IN.C. CRISPI SALVSTII CATILINARIVM | COMMENTARII. *Alatta a 6. sorban*: C. CRISPI SALVSTII LIB. DE CON | IVRATIONE. *stb.* 110^a. l.: atqz infantē priftinae claritudini oium ciuiū gratiae ac beniuolentiae reftituite: dixi. | FINIS. *Utána register.*

2r., latin betűkkel, jelzet, custosok s lapszámozás nélkül, 41—44 sorral, 110 levél.

V. ö. Hain, 14229.

Inc s.a. 1164. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

846. SAMUEL (RABBI MAROCCANUS). Redargutio contra Iudaeorum errores, Messiae adventum expectantes. Köln, Zell Ulriknál (apud Lyskirchen, 1486 körül).

1^a. l. a *czím*: Rationes breues magni rabi Samuelis | iudei nati fed de iudaismo ad fidē catholicaz | cōuerfi: quib9 quis verus chrifticola faltē | modice fapiens pōt iudeorū errores valide | et apte reprobare cōdemnare ⁊ eos tam ex | noftris q̄o ex fuis proprijs prophetis effica | ciffime cōuincere. 2^a. l.: Rabi Samuelis redargutio. cō | tra iudeorū errores: meffye ad- | uentū adhuc fperantes. *Végén, 24^a. l.*: Opus iftud a rabi Samuele cōpofitum cōtra | iudeos. Impreffum eft Colonie apud Lijfkyrchē.

4r., gót betűkkel, a—c₈ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 36 sorral, 24 levél.

V. ö. Hain, 14266.

Inc.s.a. 1492. (coll. nr. 3.) Rubrumos kezdőbetűkkel. A címlapon *Georgius Viterficis* polgári czímerjegye alatt *F(rater) G(corgius)*.

847. SANCTA MARIA (PAULUS DE —). Dialogus, qui vocatur scrutinium scripturarum. (Strassburg, Mentelin Jánosnál, 1471 körül.) 2r. 216 levél.

Hain, 10763.

Inc s.a. 1212. Színes kezdőbetűkkel és rubrummal írt egykorú jegyzetekkel. Címlapja hiányzik.

848. SANCTIUS (RODERICUS), episcopus Zamorensis. Der Spiegel des menschlichen Lebens. (Augsburg, Zainer Günthernél.) 2r. 174 levél.

Hain, 13948.

Inc.s.a. 1314. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából; színezett fametszetekkel. Az előtábla belsején nyomtatott ex-libris: *Ex Bibliotheca*

Conventus Leucensis ad SS. Nicolaos Ord. Erem. S. P. Augustini felirattal. Alatta XVIII. századi kézzel: *Liber impressus anno 1475. ut colligere mihi videor ex genealogia domus Austriacae, infra ad Maximilianum litt. XX. ante initium operis, cuius quidem primum folium deest.* Az 1a. lapon a XVIII. századból: *Conventus Leucensis o. e. s. p. Augustini) lit. B. se. 2. nr. 2.* Az 1. sztt levele hiányzik. A hátsó tábla belsején: *Magister Theodoricus recessit a Vienna ad Pressla 28. die mensis Aprilis, hoc est 3. feria ante Philippi et Iacobi anno d.c. 20. 6-to.* Utána XVIII. századi kézzel: *Id est, anno 1506. hoc namque anno feria 3. incidit in 28. Aprilis.*

849. SAVONAROLA (HIERONYMUS). Triumphus crucis etc. 2r. 98 levél.

Hain, 14342.

Inc.s.a.1234. A szöveg előtti üres lapon Jankovich Miklós írásával: *Ligat. 12 f. 36 x.*

850. SAVONAROLA (HIERONYMUS). Triumphus crucis etc. 2r. 84 levél.

Hain, 14345.

Inc.s.a.1302. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Elül 2 levele hiányzik. A szöveg előtti üres lapon XVIII. századi kézzel: *Ex legato domini equitis Antonii Francisci de Marmis.* Az a. jelzetű lapon a flórenczi udvari könyvtár bélyegével s egy gömbölyű keretbe foglalt MD betűkből álló bélyeggel.

851. SCHRAM (IOANNES). Quaestio fabulosa etc. (Erfurt.) 4r. 8 levél.

Hain, 14527.

Inc.s.a.1501. A címlapon, a címképre való czélzással, mely könyvből olvasó sertést és két malacot ábrázol, XVI. századi kéztől: *Schweyntzunft oder Seu czeche.*

852. SENENSIS (BERNARDINUS). Sermones de euangelio aeterno. Bazel, Kesler Miklósnál. 2r. 300 levél,

Hain, 2828.

Inc.s.a.1256. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején a boroszlói ágostonrendiek ex-librise. Alatta XVIII. századi kézzel: *R. 8. Ser. IV. N. 66.* A címlapon: *Bibliothecae canonicorum regularium Lat. s. Augustini Wratislaviae ad divam virginem in Arena inscriptus anno 1737. 10 Septembris.*

853. SIXTUS IV. P. M. Bulla, qua confraternitas hospitalis S. Spiritus reformatur. 4r. 4 levél.

Hain, 14811.

Inc. c. a. 773. (coll. nr. 4.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

854. SOLINUS (CAIUS IULIUS). Polyhistor seu De mirabilibus mundi. 4r. 122 levél.

Hain, 14873.

Inc. c. a. 777. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; festett kezdőbetűkkel.

855. SPECULUM animae peccatricis. 4r. 24 levél.

Hain, 14901.

Inc. s. a. 1348. (coll. nr. 6.) A cím felett XVII. századi kézzel: *Bibliothecae* (kivakarva: s. *Georgii*) *Augustae Vindelicorum*. A címkép ki van festve. A szövegben rubrummal írt XV. századi lapszéli jegyzetek.

856. SPRENGER (IACOBUS) et HENRICUS KRÄMER. Malleus maleficarum. (Strassburg, Prüss Jánosnál, 1487 körül.) 2r. 102 levél.

Hain, 9239.

Inc. s. a. 1174. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején az augsburgi benedekrendi kolostor nyomtatott ex-librise, mely Szent-Udalrikot és Áfrát ábrázolja, a kolostor kettős czímerével, a benzések jelvényével és *P. P. Benedictinorū lib: et Imp. Monasterij SS. Udalrici et Afræ Augustæ Vindel.* felirattal. A címlap felső részén XV. századi kézzel: *Loys de Besancon*. Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Imp. monasterii sanctorum Udalrici et Afræ Augustæ Vindelicorum*. A cím alatt a fentebbi kéztől: *De Besancon*.

857. SPRENGER (IACOBUS) et HENRICUS KRÄMER. Malleus maleficarum. 8r. 303 levél.

Hain, 9241.

Inc. s. a. 1478. Jankovich Miklós gyűjteményéből; XV. és XVI. századi lapszéli jegyzetekkel.

858. STATUTA provincialia Salisburgensia. (Passau, Petri Jánosnál.) 4r. 29 levél.

Hain, 15043.

Inc. s. a. 1364. Az előtábla belsején vörös irónnal XVIII. századi bejegyzés: *Character Ioanis Petri, quo impressit Missale Pataviense 1491*. Alul ugyane kéztől: 55. 82.

859. STAUPITZ (IOANNES). Decisio quaestionis de audientia missae in parochialibus ecclesiis. 4r. 8 levél.

Hain, 15052.

Inc.s.a.1434.

860. STELLA clericorum. 4r. 18 levél.

Hain, 15062.

Inc.s.a.1430. A címlapon: *Ex bibliotheca Pisachiorum. 1809.*

861. STELLA clericorum. 4r. 10 levél.

Hain, 15063.

Inc.s.a.1448.

862. SVETONIUS TRANQUILLUS (CAIUS). De grammaticis et rhetoribus clarissimis. (Velence, Bernardinus de Vitalibus sajtóján.)

1a.l.: C. SVETONII TRANQVILLI DE GRAMMA, | TICIS: ET RHETORIBVS CLARIS LIBELLVS. | GRAMMATICA Romae ne in ufu q, | *stb. Végén, 8b.l., 29. sor:* Suetonii Träqlli de claris Grämaticis: & rhetorib9. Finis.

4r., latin betűkkel, aa—bb₄ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 30 sorral, 8 levél.

Inc.s.a.1469. (coll. nr. 5) Farkas Lajos könyvtárából.

863. SVETONIUS TRANQUILLUS (CAIUS). De rebus praeclare gestis Romanorum. 4r. 18 levél.

Hain, 15134.

Inc.s.a.1524. (coll. nr. 1.) Horvát István könyvtárából. Két első levele hiányzik. Az utolsó lap *a.* oldalán XV. századi kézzel: *Liber pertinet ad Mateum filium Benedicti Bozucay (?)* A *b.* oldalon: *15. Stephanus Bornemisza* (kitörülve: *filius*) *Ioannis Bornemisza. 98.* A kötésen: *B(ornemisza) I(oannes).* Alatta a nagyidai Bornemisza-család címerének nyomai. 1580.

864. SVETONIUS TRANQUILLUS (CAIUS). Vitae duodecim Caesarum.

1b.l.: Verfus Aufonii in libros Suetonii. | Caesareos proceres in quorum regna secundis | *stb.* *2a.l.:* Domitii Calderini Viri clariffimi de uita Caii Suetonii tranquilli. | ( ) AIVS SVETONIVS TRANQVILLVS Suetonii lenis filius unde etiam co | gnomen accepit. *stb. 64b.l.:* C. SVETONII TRANQVILLI DE VITA. XII. CAESARVM LIBRI DVODECI | MI: AC VLTIMI FINIS. *165b.l.:* FINIS.

2r., latin betűkkel, a—k₅ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 54 sorral, 65 levél.

V. ö Hain, 15114.

Inc. s. a. 1184. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az 1^b. lapon XVIII. századi kézzel: *Monasterii Campitiliensis catalogo inscriptus.* A kötés külső tábláján, melynek borítékául egy XII. századi misekönyvnek festett kezdőbetűvel diszitett töredéke van felhasználva, *C. S. .I. C. l. 6. 4. 3.* felirat van bepréselve.

865. TALMUD. Obiectiones in dicta. 4r. 8 levél.

Hain, 15229.

Inc. s. a. 1366. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

866. TALMUD. Obiectiones in dicta. 4r. 9 levél.

Hain, 15231.

Inc. s. a. 1428. Az *a_{ii}* jelzetű levél hiányzik.

867. TAMBACO (IOANNES DE —). Consolatio theologiae. (Eichstädt, Reyser Mihálynál, 1478 körül.) 2r. 292 levél.

Hain, 15236.

Inc. s. a. 1262. Színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a glogauai társház ex-librise. A szöveg elé kötött üres hártylevél *b.* oldalán Krisztus sírbatételét ábrázoló XV. századi tollrajz halvány körvonalai.

868. TARDIVUS (GUILLELMUS). Antibalbica. (1494.)

1a. l. a cím: Antibalbica. *Alatta nyomdászjegy.* *2a. l.:* Antibalbica. | In gerronymū barbarū famosum doctorum, bono | rum, tardiui anicienfis detractorem responfio. *Végén, 14b. l., 28. sor:* Sed modo fi repetet grex fua nudus eris.

4r., gót betűkkel, a—b₆ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 35 sorral, 14 levél.

Inc. s. a. 1520. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

869. TEXTUS SEQUENTIARUM cum optimo commento. (Köln, Quentell Henriknél, 1496 körül.) 4r. 146 levél.

Hain, 14686.

Két példány, Jankovich Miklós gyűjteményéből.

Inc. s. a. 1350. Az előtábla belsején Jankovich Miklós írásával: *30 f. v. 25. f.* A cím felett: *Franciscus Kazinczy. 1806.* A szövegben rubrumos kezdőbetűk és XV. századi széljegyzetek.

Inc. c. a. 999. (coll. nr. 2.) Cím lapja hiányzik. Egykorú lapszéli jegyzetekkel.

870. THEGLIATIUS (STEPHANUS), archiepiscopus Patracensis. Sermo contra Turcorum persecutionem. (Róma, 1481 körül.) 4r. 6 levél.

Hain, 15461.

Inc. s. a. 1394.

871. THEMESWAR (PELBARTUS DE —). Sermones Pomerii de sanctis. 2r. 309 levél.

Hain, 12553.

Inc. s. a. 1222. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából; színes kezdőbetűkkel. Végén 5 levél hiányzik. A XVIII. századi kötés sarkán királyi korona alatt I. Frigyes Vilmos porosz királynak *F. W.* betűkből és a brandenburgi kormánypálczából összeállított monogramm.

872. THEMESWAR (PELBARTUS DE —). Stellarium coronae virginis Mariae. 4r. 228 levél.

Hain, 12562.

Két példány.

Inc. s. a. 1550. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubramos kezdőbetűkkel. A szöveg előtti üres *a.* lapon XVIII. századi kézzel: *B. L. ser. Theolog. concion.* A *b.* lapon Kazinczy Ferencz írásával: *Pelbarti de Themeswár Stellarium coronae benedictae Marie virginis etc. Editionis locus et annus adjecti non sunt.* Az *A* jelzetű lapon XVIII. századi kézzel: *Can. Undensis.* A címlapon: *Franciscus Kazinczy 1803.*

Inc. s. a. 1550a. Kezdőbetűk s rubrikák nélkül, egykorú széljegyzetekkel.

873. THEODULUS. Ecloga.

1a. l. i jelzettel: PROLOGUS | Incipit prologus in Theodolum. |

(e) Thiopum terras iam feruida torruit estas *stb.* *Végén, 64a. l., 20. sor:* Sanctiffima explanatio Theodoli finit feliciter

4r., latin betűkkel, i—q₈ jelzettel, custosok és lapszámzás nélkül, 40 sorral, 64 levél.

Inc. s. a. 1450. Jankovich Miklós gyűjteményéből; néhány XV. századi szövegközti jegyzettel.

874. TOLLAT (IOHANN). Margarita medicinae. Büchlein der Arznei.

1a. l. a cím: Margarita medicine | Ein meysterlichs aufzerlebens büch- | lein der Ertzney, fur mancherley kranckheyt vnd fiech- | tagen der menschen. Gemacht durch Iohannē | Tollat von Vochenberg, in der weyt be- | rümbten Vniuerfitet zu Wienn, bey | dem aller erfarniften man der | ertzney Doctor Schrick. *Alatta fametszetű kép.* *Végén, 28b. l.:* Hie endet sich das meysterlich büchlein der Kreütter, | gefamlet durch Iohannē Tollat vō Vochen-

berg, | in der weyt berümbten Vniuerfitet zu Wien | bey dem
aller erfarniften man der | Ertzney Doctor Schrick.

2r., gót betűkkel, A—G₃ jelzettel, custosok nélkül, 34 sorral,
28 hibásan sztt levél.

Inc.s.a.1468. Közbul a 15., 18. és 25. levelek hiányzanak.
A címlapon és a *B_{ij}* lapon egykorú orvosi feljegyzések és helyenkint
lapszéli jegyzetek.

875. TONDALUS sive TUNDALUS. Entzückungen. Strassburg,
Kistler Bertalannál.

1a. l. a cím: Disz büchlin faget von einer ver | zuckten
felen eines Ritters genant Tundalus von | denen dingen so sie
gesehen hat, als von pein der hel | len vnd des fegfures, von freüde
ewiger felikeit vñ vil | andere hübsch'e ding die fast nüt_z vnd
feltzam feynt | zü wiffent *Alatta Tondalus lovag képe.* *2a. l.:*
IN dem iar chrifti vnfers her | ren als mā hat gezalt Tufent
hundert nün | vnd viertzig *stb.* *31a. l.:* Hie endet sich' das büchlein
Tundali von d'er ver | zuckten fele vnd jrer gefich't himelischer
freiiden, vnd | hellischer peyn. *31b. l., 6. sor:* Ze strafzbur hab
dirs für kein mer. | Vff Grüneck von Bartholome kysteler. | Gott
völl vns geben ewengklich | Rüg by jm jn himelricch. | Laus deo.
32a. l.: *fametszetü kép.*

4r., gót betűkkel, A—F₄ jelzettel, custosok és lapszámozás
nélkül, 30 sorral, 32 levél.

V. ö. Hain, 15544.

Inc.s.a.1408. Jankovich Miklós gyűjteményéből.

876. TRACTATUS de moribus, conditionibus et nequitia Turco-
rum. 4r. 70 levél.

Hain, 15672.

Inc.s.a.1454. Gróf Széchenyi Ferencz könyvtárából; néhány egy-
korú széljegyzettel.

877. TRACTATUS de ritu et moribus Turcorum. 4r. 51 levél.

Hain, 15674.

Két példány.

Inc.s.a.1416. A címlapon XVIII. századi kézzel: *Cum praece-
dentibus erroribus Ruthenorum et sequente regimine sanitatis ex biblio-
theca conventus Comipaludani.* Az utolsó két üres lapon ugyane kézzel
írt mutató.

Inc.s.a. 1416a. Kéler Gottfried könyvtárából; XVII. századi lapszéli jegyzetekkel. A g_3 — g_5 jelzetű levelek hiányzanak.

878. TRACTATUS de ritu et moribus Turcorum. (Nürnberg, Zeninger Konrádnál.)

1a. l. a cím: Tractatus De Ritu Mo | ribus. Nequitia et Multi- | plicatione Turcorum Inquo | fi quispia | aliquid de secta Turcorum: magna atqz admiranda sci. | re desiderat. Pauca que hic sub compendio narrant me | moria reuoluat Namqz si ea fane diligenterqz inspexerit: | de multis inquisitionis veritatem agnoscat *Alatta két fametszet.* *1b. l.:* Incipit prohemium in Trac. | tatū de Moribus. Conditionibus et nequicia Turcorum *Végén, 34b. l., 14. sor:* Qui de secta thurcoz magna z admiranda scire desideras. | pauca que hic inculto fermone z incōpositis verbis dicta sunt. | Rogo ne spernas. *stb.* Finis.

4r., gót betűkkel, A—F₆ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 37 sorral, 34 levél.

V. ö. Hain, 15677.

Inc.s.a. 1417. A címlapon a freiburgi egyetemi könyvtár ellenbélyege s felette koszorúba foglalt, *V F* betűkből álló monogramm.

879. TRACTATUS solemnis multum predicabilis. 2r. 11 levél. Hain, 15587.

Inc.s.a. 1300. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Hozzáköteve a *Chronica episcoporum Frisingensis ecclesie*, landshuti 1520-iki kiadása.

880. TRITTENHEIM SEU TRITHEMIUS (IOANNES). Catalogus illustrium virorum Germaniae. 4r. 87 levél.

Hain, 15615.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 11.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

881. TRITTENHEIM SEU TRITHEMIUS (IOANNES). De laudibus ordinis fratrum Carmelitarum. Mainz, (Friedberg Péternél.) 4r. 30 levél.

Hain, 15628.

Inc.c.a. 981. (coll. nr. 13.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. Utána következik Trittenheim *Polygraphiae libri sex* című munkájának Frankfurtban, Cyriacus Jakabnál 1550-ben nyomtatott kiadása.

882. TRITTENHEIM SEU TRITHEMIUS (IOANNES). De statu et ruina monastici ordinis. (Mainz, Friedberg Péternél, 1497 körül.) 4r. 31 levél.

Hain, 15624.

Inc. c. a. 981. (coll. nr. 3.) Jankovich Miklós gyűjteményéből.

883. TURNOUT (IOANNES DE —). Casus breves super totum corpus legum. 2r. 280 levél.

Hain, 15686.

Inc. s. a. 1182. Jankovich Miklós gyűjteményéből. Az előtábla belsején ex-libris: *Aus der Bibliothek des (Karmeliter Klosters áthúzza s fölébe írva :) Corporis Christi Kirche zu (Wohlau áthúzza s helyébe írva :) Breslau.*

884. TURRECREMATA (IOANNES DE —). Expositio super toto psalterio. Lübeck.

1a. l.: (B) Eatiffimo patri & clemētiffimo dño pio fe | cundo pontifici maximo Iohānes de turre | cremata fabinēfis ep̄s, fācte romane eccle | fie cardinalis facti fixti *stb.* *3a. l.:* Pfalmus primus in quo descri | bitur proceffus in beatitudinem. *Végén, 202a. l.:* Reuerendiffimi cardinalis tituli faneti Sixti dñi iohan | nis de Turrecremata ! expofitio breuis & vtilis fuper to | to pfalterio Lubec impreffa.

2r., gót betűkkel, jelzet, custosok és lapszámozás nélkül, 32 sorral, 202 levél.

V. ö. Hain, 15694.

Inc. s. a. 1298. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a frankfurti akadémia XVII. századi ex-librise, mely oszlopos mennyezet alatt a gyermeket tartó Szűz-Máriát ábrázolja, *LIBER · BIBLIOTH · ACAD · FRANCOF ·* körirattal. Az 1a. lapon a boroszlói egyetemi könyvtár bélyege s másodlati bélyege. Az 1a. lap felső szélén XV. századi kézzel: *Venerabilis pater dominus Steffanus prior domus templi Marie prope Lubek hanc dedit explanationem psalterii domui s. Amedei (?) prope Fra . . .*

885. UTINO (LEONARDUS DE —). Sermones de sanctis. (Mainz, 1474 körül.) 2r. 360 levél.

Hain, 16126.

Inc. s. a. 1292. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Elül 7 levele hiányzik. Az előtábla belsején XVII. századi kézzel: *Hic liber de praelo vidit lucem anno 1446.* A szövegben egykorú és XVII. századi jegyzetek.

886. VALERIUS (MAXIMUS). Factorum dictorumque memorabilium libri IX cum commentario OMNIBONI LEONICENI. Velence. 2r. 206 levél.

Hain, 15785.

Inc.s.a. 1154. Jankovich Miklós gyűjteményéből; színes kezdőbetűkkel. Az előtábla belső részén: *Anno salutis 1551. hunc librum mihi vendicavit dominus Adalbertus Lohn ambarum ecclesiarum Wrathislavensium vicarius.* A szövegben XVI. századi bejegyzések.

887. VEGIUS (MAPHAEUS). Philalethes.

1a. l. a cím: Maffei Vegij laudensis liber de | veritate et philalethe inscriptus *1b. l.:* Paulus Niauis artium Magister | honorādo viro Erhardo puchner Iurispō | tifici Baccalario in stulpen cōmiffario domi | no fuo: fautoriꝯ precipuo S. P. D. *Végén, 12a. l., 16 sor:* Veri. atꝯ ego te fe | quor libens:

4r., gót betűkkel, a—b₆ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 33 sorral, 12 levél.

V. ö. Hain, 15929.

Inc.s.a. 1436. XVI. századi lapszéli jegyzetekkel.

888. VERDENA (IOANNES DE —). Dormi secure seu Sermones dominicales. (Köln, Homborch Konrádnál.)

Czím lapja hiányzik. 2a. l. A₂ jelzettel: Tabula fue directoriū fermo | num dormi fecure fed'z alphabeti | ordinem que tangit materias in | fingulis fermonib9 contētas inci | pit feliciter. *5a. l.:* Sermones dñicales cū expoſi | tionib' euangelioꝯ p annū fatis | notabiles ⁊ vtilis oib' sacerdoti | bus. paſtorib' et capellanis. qui alio noīe dormi fecure: vel dormi | fine cura ſunt nūcupati eo qđ abſ | qđ magno ſtudio facilit' poſſint | incorporari et ppl'o predicari: inci | piunt feliciter. *137b. l., 2. hasáb, 23. sor:* Ad laudē et honorē omnipo | tētis dei et v'ginis matris ei9 glo | rioſe: necnō ad vtilitatem totius | eccīe expliciunt ſermones dormi | fecure: ex varijs diuerſoꝯ docto | rum fermonib' collecti. et in vnū | compilati.

2r., gót betűkkel, A—R₉ jelzettel, custosok s lapszámozás nélkül, 2 hasábon, 38 sorral, 137 levél.

V. ö. Hain, 15957.

Inc.s.a. 1204. Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a marienfeldi ciszterczita-apátság nagyobb ex-librise. A szöveg előtti üres lapon XVIII. századi kézzel: *Sub tit. Concionatorum.* Az A₂ jelzetű lapon szintén XVIII. századi, de más kézzel: *Ad conventum Campi S. Mariae.*

889. VICENTIA (PETRUS DE —) et PETRUS ISUAGLIES. Relatio habita coram Sanctitate sua in consistorio secreto super falsis brevibus. Róma, Eucharius Silbernél.

1b. l.: Ad S. D. N. Alexandrum vi. pontificē maximū Petri de Vicētia | Ep̄i Cefeñ. Cameř apl'ice Auditoris Et in hac caufa vna cū R. P. D | Petro Ifuaglies Archiepo Regino Alme vrbis gubernatorē Cōmif | farij. Relatio habita corā S. fua in confiftorio fecreto super falſis bre | uibus apl'icis cōfectis per Bartholomeum floridum tunc Archiep̄m | Cufentinū ac eiufdem D. N. Pape Secretarium. *Végén, 16^b. l.*: Impreffum per Eucharium Silber al's | Franck Rome In Campo Flore.

4r., gót betűkkel, a—c₄ jelzettel, custosok és lapszámozás nélkül, 35 sorral, 16 levél.

Inc.s.a. 1480. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből. A kötés előtábláján: *Liber archivi provinciae Argentinae*. Az 1a. lapon a colligatum egykorú tartalomjegyzéke. Ez alatt XVIII. századi kézzel: *Pro conventu fratrum minorum Augustano ad s. sepulchrum*.

890. VLIEDERHOVEN (GERARDUS DE —). Cordiale sive Liber quatuor novissimorum. Köln, Unckel Bertalannál. 4r. 66 levél.

Hain, 5698.

Inc.s.a. 1548. (coll. nr. 2.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel.

891. VLIEDERHOVEN (GERARDUS DE —). Cordiale seu Liber quatuor novissimorum. Köln, Homberg Konrádnál. 4r. 66 levél.

Hain, 5699.

Inc.s.a. 1404. (coll. nr. 1.) Jankovich Miklós gyűjteményéből; rubrumos kezdőbetűkkel. A szöveg elé kötött üres levél a. oldalán XV. századi kézzel: *Hinricus Plumper*. Az 1a. lapon: *Liber collegii societatis Iesu Monasteriensis 1613*.

892. VOCABULARIUM Latino-germanicum in LXII articulos de homine, eius conditionibus et variis ad ipsum concernentibus distributum. (Augsburg, Zainer Günthernél.)

1a. l.: Regiftrū vocabularij fequentis. *2b. l.*: Caput, haupt, Eft membrum ani | malis in quo omnium fenſuum | tam exteriorum q̄m interiorum or | gana ponuntur *stb.* *138^b. l.*: Laus deo pax viuis requies eterna ſepultis.

2r., gót betűkkel, jelzet, custosok és lapszámozás nélkül 30—35 sorral, 138 levél.

Inc.s.a. 1330. Jankovich Miklós gyűjteményéből; egykorú széljegyzetekkel.

893. VORAGINE (IACOBUS DE —). Sermones de tempore. 2r. 336 levél.

Elül, úgy látszik, a címlap s a tartalommutató 1. l. hiányzik. A meglevő 1a. lapon: de corpore ppter tria. Ibidem. 1. | Anima pregnās quādoqz parit: stb. A mutató végén 11a. l.: Laus detur christo: qui finem | donat in isto. ∴. 12b l.: Incipit prologus in fermones | de tpe Iacobi de voragine. 13a. l.: Sermones aurei ac pulcherri | mi varijs scripturaꝝ doctrinis re | ferti de tempore per totum annum | editi a folemniffimo theologie do | ctore magifro iacobo de voragine | ordinis predicatorum quon- dam | epifcopo Ianuenfi feliciter incipi | unt. Végén, 336b. l., 2. hasáb. 2. sor: Expliciunt fermones pulcher | rimi ac floridiffimi de tpe p annū | dñi Iacobi voraginis ordinis pre | dicatoꝝ. quondā epi Ianuenf. | Et fic ē finis laus xpo nefcia finis

2r., gót betűkkel, jelzet, custosok s lapszámzás nélkül, 2 hasábon, 38 sorral, 336 levél.

Inc. c. a. 1214. Jankovich Miklós gyűjteményéből; miniummal festett kezdőbetűkkel. Az előtábla belsején a boroszlói Szent-Mátyás-templom ex-librise. A szöveg előtti üres lapon XV. századi mutató. Ennek 2. hasábjá közt XVIII. századi kézzel: *Hospitalis s. Matthiae Vratislaviae.* A szöveg 1. lapján alul: *Hospitalis s. Matthiae Vratislaviae 1661. tit. Concio: lit. I.* A tartalomjegyzékben egykorú lapszéli jegyzetek.

P Ó T L É K.

Az 1477. évhez.

894. NIGER (PETRUS). Der Stern Meschiah. Esslingen, Fyner Konrádnál, 1477. 4r. 322 levél.

Hain, 11886.

Inc. c. a. 776. Varju Elemér gyűjteményéből. Első 9 levele autotypia útján van visszaállítva. A 311—316. levelek hiányoznak. A szövegben XVI. századi, részben rubrumos széljegyzetek, a végére kötött levelen a könyv szerzőjére vonatkozó XVII. századi feljegyzések.

Az 1488. évhez.

895. THWROCZ (IOANNES DE —). Chronica Hungarorum. Brünn, 1488. 2r. 169 levél.

Hain, 15517.

Inc. c. a. 490. A Magyar Nemz. Múzeum könyvtára egy teljes és több csonka példányt bírt e kiadásból. A csonka példányok több év

előtt egyéb könyvtári másodpéldányokkal együtt eladattak. A teljes példány megmagyarázhatatlan módon eltűnővén, a könyvtár kénytelen volt az eladott csonka példányok egyikét, mely időközben Ráth Györgytől a budapesti egyetemi könyvtárba, s innen (szintén mint másodpéldány) antiquárhoz került, visszavásárolni. E példányból az $a_2, 4-8, k_4, n_1, p_7, q_2, r_3-8, t_8$ és $x_1, 3, 4-9$ jelzetű levelek (= összesen 27 levél) hiányoznak. Az a_1 levél a oldalán a múzeumi könyvtár másodlati bélyege és a budapesti egyetemi könyvtár bélyege látható. Az egyes lapok XVI. századi kéztől származó széljegyzetekkel vannak ellátva, melyek olvasását azonban az erős körülvágás lehetetlenné tette.

Az 1499. évhez.

896. STOEFFLERUS (IOANNES) és IACOBUS PFLAUMIUS. Almanach nova. Ulm, Reger Jánosnál, 1499. 4r. 250 levél.

Hain, 15085.

Inc.s.a.1554. (coll nr. 1.) Az egész munkából csak az első nyolcz levél van meg. Az előtábla belsején nyomtatott nagyobb ex-libris, a következő felirattal: *REVERENDVS ET NO | bilis Dominus VVolf-gangus | Andreas Rem à Ketz, Cathe | dralis Ecclesie Augst: Sum: | Præpositus, librum hunc vnū | cum mille & tribus alijs, vari- | jf;g; instrumentis Mathema- | tics, Bibliotheca Monasterij S. Crucis Augustæ, ad perpe- | tuum Cōuentualium vsum. | Anno Christi M.D.LXXX | VIII. Testamento legauit, s végén Rem Farkas András címerével. A címlap előtti üres b. lapon a XV. század végéről származó táblázat, mely az akkor élt uralkodók s más személyek születésnapj vagy egyéb dátumait tartalmazza, a következőkben:*

annus Christi		mensis	d(ies)	h(ora)	m(inuta)
1417	Margraff Albrecht	11	29	19	21
1415	R Fridrich	9	21	7	53
1418	Herczig Ludvig von Bayern	7	31	13	4
1426	Herczig Sigmund	6	28	3	41
1437	R. Mathies von Vnger	1	3	21	53
1443	Herczig Erenst von Sachsen	11	25	14	43
1445	Herczig Albrecht von Sachsen	9	13	15	13
1446	Iohannes von Kungspersg	3	12	11	52
1447	Herczig Albrecht von Bayren	12	15	6	33
1448	Herczig Jörg von Bayren	11	5	15	43
1450	Kunig von Bechum Ladislaus	3	7	12	53
1452	Krenung kaysser Friderichs	3	29	0 ¹	49
1454	Marx Schimnagell	3	22	9	49
1455	K. Maximilianus	5	27	3	51
1460	Margraff Friderich	5	8	1	36

A címlapon XVII. századi kézzel: Nr. 9. c. 5.

¹ így.

Az évnélküliekhez.

897. CONTRA FALSAS FRANCORUM LITTERAS pro defensione honoris serenissimi Romanorum regis. (Augsburg, Ratdolt Erhardnál, 1498 körül.)

1a. l.: Contra falsas francorum lit | teras millefimoquadrin-
gēte | fimo nonagesimoprime pro | defensione honoris sereniffi | mi
Romanorū regis semper | Augusti. 2a. l.: Contra falsas francorum
lit | teras stb. 6a. l.: Anno domini millefimo qua | dringētesimo
nonagesimose | cundo mense Maio. Végén, 9b. l.: Francoꝝ fraudes
noīces: regiqꝫ seueros | Romani mores: hec modo pauca legas.

2r., gót betűkkel, i—ix jelzettel, custosok s lapszámozás nél-
kül, 37 sorral, 9 levél.

V. ö. Hain, 10931.

Inc.s.a. 1500. (coll. nr. 2.) Hozzá van kötve: 1. *Ertzhertzog Fer-
dinanden Urteil zwischen dem Regiment vnd der Landschaft in Öster-
reich* stb. (Augsburg, 1522.) 2. *Ratschlag halttender Disputation zu
Bern.* (Bern, 1528?)

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

(Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához.)

I.

Magyar nyelvű nyomtatványok.

1.

[337.] *H. és év n. 1581—1582 körül.*

Evangéliumok és epistolák, protestánsok részére.

Czímlapja hiányzik. A 2. levelen kezdődik az ajánló-levél, melynek vége szintén hiányzik.

Ezután jön 222 sztl. levelen az év vasárnapjaira és ünnepeire rendelt evangéliumok és epistolák sorrendje

Az utolsó lapon: Excudebat Valentinus Farinola. *Ez alatt a könyvnyomtató jelvénye: könyvön nyugvó húsvéti bárány a zászlóval. Alatta:* Impensis Erhardi Hilleri Ciuis ac Bibliopolae Vienenensis.

2r. (Czímlap) + 3 levél, ajánlás + 222 sztl. levél.

A protestáns egyházakban használt evangéliumos könyvek leg-régibb kiadásának eddig az 1593-iki kolozsvári kiadást ismertük. (Szabó Károly, R. M. K. I. k. 270. sz.) Az itt ismertett csonka példány, mely a zirczi cisztercita-apátság könyvtárában őriztetik, ennél több, mint egy évtizeddel régibb. Korát az ajánlásból állapíthatjuk meg. A könyv ugyanis Pálfi Katalinnak, Krusith János özvegyének van ajánlva. Lepoglavai gróf Krusith János, Liptó vármegye főispánja, családjának utolsó sarja, 1581-ben halt meg, s özvegye, gróf Pálffy Katalin már 1582-ben férjhez ment Illésházy Istvánhoz, a későbbi nádorhoz. Az ajánlása tehát csak az 1581. és 1582. évekre illik.

Az ajánló-levelet, mely az akkori nyomdai viszonyokra némségyt derít, s egy eddig ismeretlen magyar könyvnyomtatóváak ismertetéséért bennünket, érdekesnek tartjuk egész terjedelmében közölni.

»Az kegyes és istenfelő Nagyságos Palfi Katalin Aszonnac: Az Nehai Nagyságos Krusit Janos Wram hagyott Házastarsanak: Bazin, szent György, Likova, Szitnya, Czabrag etc. Szabad aszonyanac, etc: Az WR Istentől e vilagi es à más vilagi bódogságot kéuanoc.

Nagyságos Aszonyom, noha en magam esmeretlen voltam Nagysagodnal, De midőn az en wramat Bornemisza Petert, Semptenis, Dettrókőbennis tengetne Nagysagod az könyuec Nyomtatasaban: Ackor enis reszeltettem Nagysagodnac io teteliben. Kiről szandeka vagyon az en wramnac, hogy nagyobbbal añal meghalallya à Nagysagod jó tetet. Addig énis egy kiczinből szolgálni akarec Nagysagodnac, Ezből: Hogy az esztendő által valo Evangeliumokat az Epistolackal es Imadsagoc- kal egyetembe, Kit regen Colosvarat nyotattac volt, ismet wyionnan az Beczi Könyw arosoc kértere kinyomtatnam, Nagysagodnac aianlanam. Az en munkam noha kitsin könyuetske, De az benne foglaltatot igec őrc iduőssegnec épületire valoc. Es houa kisseb, annyual inkab könyebben mindenütt velec hordozhattyac az vton iarokis. Es à kie soc szot elmeiekben nem foglalhatnac, akor czac illy rőuideden minden Vasarnap tanulgassac meg azokat, az miről soc helyen az hiuec Predikaciokat halgatnac. Erréis igen hasznos, hogy minec előtte az kőzön- séges Gyűlelkőzetben el mennének à hievec, az előtt egynihanszor akar czac Textus es betű szerint oluasgassac meg azt, à miről predikatio fog lenni, Es innet tanullyac meg aztis, mint imadkozsanac, hogy Isten azoc szerint epitse fel őket.

Kérem Nagysagodat, ne nézd se az en könyuemnec, se az en szőmélyemnec kicziny voltat, Hanem tekintuén az Isten tiztesseget, es à hiuec épületit e kitsinykebőlis, Vegye túlem Nagysagod io neuen. Es kérie az VR Istent Nagysagod . . . » (*Itt megszakad.*)

Farinola neve teljesen ismeretlen előttünk, azt sem tudjuk, hol működött, mint önálló könyvnyomtató. Jelvényéről ítélve, Debreczenben kellene tartózkodási helyét keresnünk, viszont Bécs mellett szól az a körülmény, hogy a könyv bécsi polgár költségén jelent meg.

Az ajánló-levélből megtudjuk azt is, a mi eddigelé szintén ismeretlen volt, hogy a könyvnek egy régebbi kiadása Kolozsváron jelent meg.

— s — m.

2.

[338.] *Debreczen, 1608.*

Prognosticon Astrologicum. Az eghi csillagoknak forgasából nemünemű törteneendő dolgokrol es bizonyos időknek allapottya- rol, azon author által irattatot. Saturnus ez Eztendőnek Ura, Venus segítője. Debreczenben Nyomtatta Lipsiai Pál.

Nálam csak a C iv = 8 sztl. levél van meg, néhai Lugossy József ajándékából s részben általa kézirattal pótolva, a miből bizonyos, hogy az ő birtokában vagy legalább kezében egy ép példány is volt.

A fentebb leírt czímlap a C_1 levél első lapján van, a második lap üres. A C_2 levél első lapján kezdődik a szöveg:

«Ez esztendőnek urarol es allapottyarol. Ez ezer hatszaz nyolczadik esztendő Christus Urunk születése utan» stb.

Révész Kálmán.

3.

Keresztúr, 1609.

Naptár az 1609. évre.

Fraknói Vilmos a M. Könyv-Szemlében (1878 267. l.) ismerteti e naptárnak könyvtárlából előkerült töredékét. A M. Nemzeti Múzeum könyvtárának birtokában levő töredék a naptár első 10 levelét (a M. Könyv-Szemle leírása szerint a 2 levélből álló A , és a 8 leveles B íveket, a valóságban azonban 2 jelzet nélküli levelet és a 8 levélből álló A jelzetű ívet) foglalta magában. Ez év folyamán Szatmármegyében egy magántulajdont képező csehlevél borítékában megtaláltam és a múzeumi könyvtár rendelkezésére bocsátottam a naptár 3-ik B . jelzetű ívét, melyen a naptári rész szeptember 13-ikáig terjed, és egy prognosticon E jelzetű ívéből a 2—3. és 5—8. oldalokat; ez utóbbi töredék az előbbivel egy helyről került elő, de sárgább papírra van nyomtatva, s betűi is némileg eltérnek a naptár típusaitól; s így nem merem állítani, hogy a két töredék együvé tartozik-e.

Sch. Gy.

4.

[339.] (*Szolnok,*) 1612.

Gipczic Albert Vincze, kaskantyúi predikátor. Vasárnapi és ünnepi evangeliumok magyarázata.

E könyvről Vitkovics Mihály «Prózai munkái»-nak 185 - 6. II. (kiadta Abafi »Nemzeti Könyvtára«-ban, 6. kötet) ezeket mondja:

»Kiskőrösön létemben, 1812. június 13-án, az ottani első nótárius, Fekete János, egy könyvet közölt velem, melynek a címe kézírással volt írva, tudniillik: »Gipczic Albert Vincze kaskantyúi predikátor munkalta. Nyomtatott Christus születése után MDXXII. Szolnoc várban, Dolavesa Bandi által«. Ajánlja »Burdic Demetriusnak, Cartady Fabriusnak és Bubory Balásnac«, mint »akcori tudos emberecnek és jó életűcnee, batraknac«. Az előbbi lapon oda vagyon írva: »Borotvas Rachele ez a könyv«.

Ezt a könyvet Bankós János, szabados kiskún-fülöpszállási redemptus lakos, szabados Kis-Kőrös városa részére, mint a kaskantyúi puszta árendásainak, nevezetesen az evangélika szentegyház részén levőknek könyvtárába (*igy*) januárius 10-én 1815-ben ajándékozta és azt mondá, hogy ezen könyvnek mása a debreczeni kollegium könyvtárában találtatik. A könyv nyomtatva vagon in 4r. minori. Az első rész lapjai nincsenek számozva. Az elejéről sok lap hibázik. A második rész számozva vagon; megyen 304-ik lapig; a többi hijja.«

Eddig Vitkovics. Ezután a könyv tartalmából közöl egy részt, melyből következtetem, hogy annak foglalhatja ünnep- és vasárnapi evangéliumi perikopák rövid magyarázata volt. Vitkovics a könyvet kétségkívül látta. Megvan-e még az Kis-Kőrösön és Debreczenben? Nemcsak maga a könyv volna bibliografiai unikum, hanem írójának neve is csak ez által lenne ismeretessé irodalmunk történetében. Sőt — ha nem csalódom — a nyomtatás helye (Szolnok vára) is eddig ismeretlen műhelyt jelölne.

Békesi Emil.

5.

(*Kolozsvár*,) 1622.

Melotai Nyilas István, Agenda.

Leírja Szabó Károly a R. M. K. I. kötetében 525. szám alatt. Leírásában csak annyit kell kijavítani, hogy végül a lajstrom nem 13, hanem 9 szílan lap. A tévedés onnan eredt, hogy Sz. K. a megelőző 4 lapos imádságot is ide számította, holott e lapok is számozva vannak, még pedig ilyenformán: — 397. 396. 397. Ezért mondja Sz. K. is, hogy e munka 397 (helyesen 399) lap.

Révész Kálmán.

6.

Csepreg, 1626.

Zvonarits György. Rövid felelet.

Leírja Szabó Károly 554. szám alatt. Mivel azonban ő csak a Schlauch Lőrincz addig egyetlen csonka példányát látta, mely a D_3 levéllel megszakad, nem adhatta a munka terjedelmét.

Az én birtokomban is van egy, fájdalom, szintén csonka példány; annyi azonban kétségtelenül megállapítható belőle, hogy e munka terjedelme $A-D$ iv $= 16$ szílan levél. A D_4 levél második lapján ugyanis ott áll ez: *VEGE*. A Schlauch Lőrincz példányából tehát csak a D_4 levél hiányzik.

Révész Kálmán.

7.

[340.] *Tejfalú, 1639.**Naptár az 1639. évre. Töredék.*

8r.

Megvan a C_2 és C_3 jelzetű 2 levél és az utolsó E -vel jelzett ív, összesen 6 levél. A C ív két levele az évszakokra, a nap- és holdfogyatkozásokra, valamint a békességre és háborúra vonatkozó jövendöléseket tartalmazza, míg az E ív a vásárok jegyzékét foglalja magában.

Szabó Károly a R. M. K. I. kötetében 685. szám alatt ismerteti ezen naptár 1638-iki kiadását, mely mint a tejfalusi nyomda egyetlen ismert terméke, kiválóan érdekes. Hogy töredékünk ugyanonnan került ki, azt a nyomás teljesen hasonló voltából kétségtelenül megállapítottuk. A töredék, az alább ismertetendő Prognosticonnal együtt Czeglédi István »Más minden épületivel . . . elkészült Sion Vára« (Sárospatak, 1675.) cz. művének birtokomban levő példányából, a bekötési táblából került elő, még pedig a C ív két, az E ív 6 példányban. Az egyik példány a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonát képezi.

Varju Elemér.

8.

[341.] (*Gyula-Fehérvár, 1647?*).*Comenius A. J. Janua Lingvae Latinae referatâ Aurea.*

Kis 8r. 273 szttl lap. — Elül: Institutio didactica, a *3 jelzetű lapon kezdve, 5 szttl. levél, azután egy üres lap, melynek hátulsó oldalán van a latin üdvözlő-vers G. V. S. S. Th. D.-tól; végül: Index, mely kezdődik a 273. lap közepén és ezen kívül 13 szttlan lapot foglal el.

Czímlapja és az »Institutio didactia« első levele hiányzik, de abból, hogy nyomdai kiállítása félreismerhetetlenül megegyezik a hozzá kötött, eddig csak két példányban ismert *Index Vocabulorum J. A. Comenii* gyulafejevári 1647-iki kiadásával (Szabó K. I. 792. sz.), bizonyosnak tartom, hogy ez is *gyulafejevári* kiadás és az »Index Vocabulorum«-mal egyidőben, vagy annál csak kevésel előbb jelent meg, s hiszem, hogy a gyulafejevári »Index Vocabulorum« éppen ehhez a gyulafejevári Januához készítettett úgy mint az 1649. lőcsei Index. (Magyar Könyv-Szemle, 1889. 288. l.) az 1649. lőcsei Januához (ugyanott 35. l.).

Megvan a zilahi ev. ref. collegium könyvtárában.

Kincses Gyula.

9 ✓
[342.] Bécs, 1656.

Prognosticon | Az Az | az | M. DC. LVI. | Bifsextilis eszten-
dõre | Az esztendőnek négy részére az idő- | nek tulaydon mi
voltárul, az Országokban | lévő változandoságokrul, az napban
valo fogyatko- | zásokrul, az földi vetemények és gyümölcskekrül,
és | az emberek közõt valo jövendő betegségekrül; ren- | detetet nagy
szorgalmatossággal az Béchi Város | Méridianumjára az kinek
Elevatioja 48. | grad s' 28. min. | Magyar Német es ezek szom-
szédságában lévő or- | szágok szolgálottýára. | *Treteri Casimir*
Matyas, Philoso- | phiának és Mátématikának Doctora által
mostanság pedig | az Nemes Lengyel krakkai Akademiában Maté-
matika- | nak tanito Mestere által. *Ez alatt a magyar czímert*
ábrázoló fametszet. A nyomdász neve le van vágva, de az
kétségtelenül Kürner Jakab János, Bécsben. A czímlap túl-
oldalán az osztrák czímer látható.

Ezt követi: Rövid fummában foglaltatot magyar Cronica
mostanában meg jobbtított Béczben 1656, *melyben sorrendben*
soroltatnak fel azon események, melyeket a névtelen szerző a
legérdekesebbeknek tartott. Így p. o.:

1089. Kálmán Király 9. ez igen kegyetlenül viselte király-
ságában magát.

1201. András 2. Király 19. à Sultánon igen nagy győzelmet
võtt Jerufalem földén . . . .

1275. Iftuán 5. Király 21. ez negyedik Bélának fia vala, az
Attyát fzerencsével naggyal folyúl hallatta, ez à Chehéket magyar
kiraiy (*így*) hatalma alá holdétotta, és Afiát adoffá. tevé életiben.

1301. Venceslaus kit a Magyarok Laszlonak hyttanak. Ki-
rály 24. Cheh országban uyszfa tére, látuan a Magyaroknak
egyenetlenségeket.

1380. Sibaris neuó Bárát a puska és ágyu lóuést talállya.

1401. Egy Blasko néuó Cheh alnokul, Toluai társayival
Szombat várost rablotta, es meg vette.

(*Közben az 1464 — 1631-ig terjedő feljegyzések hiányoznak.*)

1633. Erdelyben Szelliel nagy dõghalal uralkodik.

1839. (*1639 helyett.*) Egesz Magyarországbán nagy dragafag
volt à fölső esztendõbeli fzarosag miat.

1652. Nagy Afzony nap taiban Boldog emlekezetű Eszterhafi Lafzlo à kereszteny rabok fzaadulasaert, ifiufaganak zengeiet kedues Attiofiaiuat, Tamafsal, Ferenczel, és Iffiu Gaspparral, s, csak nem egez uduaraval verebeli mezeien le teue eletet.

S így megy ez tovább, egész 1655-ig. A könyvecskét a Magyarországbán tartatni szokott vásárok jegyzéke rekeszti be.

8r. 2 ív = 12 levél.

A birtokban levő egyetlen példányból a 3., 4., 8. és 11. levelek hiányoznak.

Varju Elemér.

10.

[343.] *Lócse, 1677.*

Practica Arithmetica, Az az *Számvető Tábla*. Mellyben minden-féle Adásról és Vételről akar minémű kereskedésben-is bizonyos számoknak sumáját készen és könnyen fel-találhatni. *Padvai Julius* Caesar által irattatott. Most pedig újobban e' gyönyörű kis formában ki-botsáttatott. Lótsen Brewer Samuel által. M. DC. LXXVII.

12r. A—K₅ = 113 levél.

Egyetlen példánya könyvtáramban.

Dr. Kiss Áron.

11.

[344.] *Lócse, 1696.*

Practica Arithmetica. Czimlapja hiányzik. A többi (A₂—K₁₂) levél megvan.

A K₇ jelzetű lapon kezdődik a függelék: Számvető | TÁBLA, | Melly fzerint az | fel-emelt 18 Graiczá- | rusok 17 Grai-
czára redu- | cáltattnak, ótt darabot | egy Vetéfre fzám- | lálván. |
És | Az VI. Graiczárufo- | 7. Graiczára. | Ott darab egy Vetéfre |
computálván. | Német Forintra és Grai- | czárokra vet- | vén. |
LOETSEN. | Brewer Samuel által. | 1696. Esztend. |

12r. (Czimlap) és 120 sztlan levél.

Lipsiai János Practica Arithmeticájának e kiadása az eddig ismertek között korrendbe a nyolczadik. Hogy a többivel azonos címet viselt, következtethetni az előszóbol, a hol »E' Számvető Könyvek Hasznáról»

szólva, az van mondva, hogy »mód adatik itt elejekben azoknak, a' kik evel az *Arithmetikával* élni szoktanak«.

Egyetlen példánya Négyesi Szepessy Lajos tulajdona. Bővebben ismertetem az Erdélyi Múzeum f. évi szeptember havi füzetében.

Melich János.

12.

(*Pozsony*,) év n. XVII. sz.

Olajoknak Több másféle nagy hasznú | Orvosságokkal egyben, Mellyek az Ember | egészségére mind kívül mind belől igen | hasznosan szolgálhatnak, | Declaratioja | Mellyeknek-is | Különös hasznok mind itt | Váralján, | Mind a' Magyar Korona alatt- | lévő minden Tartományokban | tapasztalható-képpen | Observaltatott, és Comprobáltatott.

Az első lapon a cím fölött van a jezsuiták emblema: IHS. A cím alatt Mária nevének monogramma van, a felső emblemanak megfelelő díszítésben.

12r. 10 sztl. levél.

Szabó Károly I. k. 1608. sz. a. úgy írja le e könyvet, mint a melynek egyetlen példánya sem ismeretes. A zirczi apátság könyvtára e könyv teljes példányát bírja, melynek alakja nem 8. hanem 12r., kiállítása a XVII. század elejére vall. E mű második kiadása 1744-ben jelent meg és a két Szinnyi természettudományi repertoriuma szerint megvan a budapesti egyetemi könyvtárban.

—s —m.

13.

[345.] *H. és év n. XVII. sz.*

Pólyi István Jovenianusának töredéke. 4r.

Csupán A₂, A₃, B₂ és B₃ jelzetű levelei vannak meg.

Sándor Miklós, Komárom vármegye tisztii ügyésze találta meg Keresztúri Pálnak »Felsőördült Kereszttyén« (Várad, 1641.) című műve egyik példányának egykorú hártyakötésében, és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozta.

Szabó Károly három kiadását ismeri Pólyi István Jovenianusának. Az általa 368. szám alatt leírt XVI. századi, és az 1598. számú lőcsei, XVII. századi kiadás első pillanatra más, mint a mi töredékünk. A 369. számú XVI. századi kiadást nem láttam, de az Szabó Károly szerint 6 levélből áll, míg a mienk teljes korában, úgy látszik, 8 levélre terjedt.

Töredékünk betűinek típusa arra enged következtetnünk, hogy az a XVII. század elején nyomtatott.

Erdélyi Pál.

14.

[346.] (*Lőcse, XVII. század?*)

Argirus királyfi históriájának töredéke. 4r.

Csupán 5-ik, B jelzetű, és 8-ik, jelzet nélküli levelei vannak meg.

A magyar népnek e kedvelt s ponyvairodalmunkban számos kiadást ért könyve régi magyar könyvtárunkban teljesen ismeretlen. Sem önállóan, sem valamely gyűjteményben nincs meg, s legrégebbi forrásaul a Csana-kódex kézirata ismeretes, honnan Toldy adta ki több alkalommal, legutóbb a Magyar Költészet Történetében.

A Magyar Nemz. Múzeum birtokában levő töredék, mely az előbbi számmal egyszerre jutott napvilágra, kétségtelenül a XVII. század első feléből, sőt talán az előző végéről származik; a mennyire a nyomásból következtetni lehet, a lőcsei nyomda termékei közé kellene sorolni.

A *B* jelű levelen a 105—131. szakaszok vannak, a második, jelzetlen levelen a *Secunda Pars* 1—26. szakaszai vannak meg; szövege a Toldy és két ponyva szövegétől kisebb-nagyobb eltérést mutat. Miután a költemény 243 szakaszból áll s a két levelen 26—26 szakasz van nyomva, a kiadásnak legkevesebb 10 levélből kellett állnia, de állhatott 12 levélből, még pedig olyan módon, hogy az első ív négy levelét a 1—104. szakaszok foglalták el; a második ív *B* levelén van a 105—131. szakasz, s akkor a második rész 18—26-ig eső szakaszait (melyek az összes számban 184—200-nak felelnek meg) a *B*₄ levélre kell tennünk; miáltal a jelzetlen ív a második ternio negyedik levelének bizonyul. Ha már a *C* terniónak két levelére van szükség a 201—226., s a 227—243. szakaszok számára, az annak megfelelő levelek a címmlap, esetleg ajánlás vagy előszó számára maradhattak fenn.

Erdélyi Pál.

II.

Idegen nyelvű hazai nyomtatványok.

1.

Bártfa, 1592.

Responsionis Gregorii Horwath aliter Stansith, de Gradez, Pars prima.

E munka a R. M. K. II. kötetében 226. sz. alatt van leírva,

de annyiban tévesen, hogy eme füzet nem 40, hanem $A-F_2$ signatúrával ellátott 42 sztlan levélből áll, s hogy az utolsó lap üres. Továbbá a cím másolatának 7. sorában *ubiqui totis* helyett *ubiquitatis* olvassandó.

Ráth György.

2.

Bártfa, 1598.

Declarationis circumstantiarum gemini colloquii in arce Keismarcensi habiti, evulgatae a Sebastiano Lamio, Pastore Calviniano Keismarcensi-et oppositae consignationi quorumdam argumentorum M. Alberti Graweri, de persona Christi: solida ac modesta confutatio in qua ostenditur Sebastianum Lamium ad argumenta M. Alberti Graweri de Persona Christi, neque tum in colloquiis, neque modo in declaratione sua quiquam soliti respondisse. Pro necessaria deffensione Magnifici et Generosi Domini Gregorii Horvath etc. piae memoriae et M. Alberti Graweri, scripta per eundem M. Albertum Grawerum, scholae Cassoviensis, in superiori Ungaria rectorem, et dedicata generoso ac egregio adolescenti D. Marco Horvatho, D. Georgii, piae memoriae, filio, modo in schola Bartphensi sub clarissimi viri D. M. Nicolai Erhardi disciplina scholastica et domestica viventi. Ignatius: Maledicta sit omnis concordia destituta sinceritate doctrinae. Bartphae David Gutgesel excudebat.

4r. A—E = 20 levél.

A R. M. K. II. kötetében, 279. szám alatt, e munkának csak csonka czíme van Horányi után közölve. Egy példányát feltaláltam egy colligatumban, mely báró Podmaniczky Géza kiskartali könyvtárában őriztetik. A példány felül erősen meg van vágva, s a felső sor majdnem végig elmeszve, s így nem állapíthattam meg, hogy a lapok számozva voltak-e? Úgy ennek, mint az előbbinek bővebb leírását az Irodalomtört. Közl. 1894. évf. III. füzetében adtam.

Ráth György.

3.

Várad 1646.

Gönczi (Georgius). De Disciplina Ecclesiastica.

Leírja Szabó Károly a R. M. K. II. kötetében 671. szám alatt. Leírásához csak azt kell megjegyezni, hogy a munka két részből áll.

Az első részben vannak az 1577-ben hozott ú. n. »Articuli minores« = 27 kánon; a második részben pedig *külön czímlappal*, melyen a kiadás helye és ideje (Varadini, Anno M. DC. XXXXVI.) ismételve ki van téve, az 1567-ben alkotott ú. n. »Articuli majores« = 74 kánon, végül az Appendixben még 35 újabb kánon.

A külön czímlap az *A* ív utolsó levelének első lapján van: »*Articuli et verbo Dei, et lege naturae Compositi*«, épen úgy, mint e kánonok Debreczen, 1567. megjelent legelső kiadásában, melyet Szabó Károly a 104. sz. alatt ír le. Azért kellett e ténynt kiemelnem, mert Szabó K. műve után azt gondolhatná az ember, hogy az 1567. évi kánonoknak egyedül ez az 1567. évi debreczeni kiadása létezik, holott több ízben lenyomattak és a Gönczi György neve alatt, az Articuli minores-szel kapcsolatban ugyan, de *külön czímlappal* kiadtattak azok, bárha Szabónál kitüntetve nincsenek; például: Wittenberg, 1577., Debreczen, 1591., 1613., 1633., Várad, 1646. (R. M. K., II. kötet. 219., 350, 481., 671. számok alatt.)

Révész Kálmán.

4.

[98.] *Nagy-Szombat, 1694.*

Dissertatio Iuridica | de statu hominum, consistente primo in libertate, | et huic opposita servitute, indeque descendente Dominica | Potestate. Quam in Alma et Archi-Episcopali | Universitate Societatis Iesu Týrnaviensi. | Praeside praenobili, clarissimo, ac consultissimo Domino, | Ernesto Friderico a Someting U. I. D. et in | Universitate Týrnaviensi professore publico, et ordinario. | Publicae Disputationi proposuit | nobilis, excellens, ac doctissimus Dominus, | Andreas Lehotai, Ungarus Dezericensis, | AA. LL. et Philosophiae Magister, utrivsque iuris Auditor. | Anno M. DC. XCIV. Mense Februarii, Die. | — | Týrnaviae, Typis Academicis, per Ioannem | Andream Hörmann.

A következő levelen kezdődik az ajánlás: Reverendissimo Domino, Domino | Stephano Illyes, Abbati B. M. V. de Szent Iob, | Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis Custodi et | Canonico, Domino Patrono, ac | Mecoenati Gratiotissimo. *stb.*

8r. 18 sztl. levél.

Megvan a zirczi apátság könyvtárában.

—s —m.

5.

Nagy-Szombat, 1707.

(*Sigrai András.*) Mater Gratiae | Seu | Augusta Virgo | Deipara | Maria | Dum | Alma Archi-Episcopalis Universitas Tyrnaviensis | Titularis Patronae solemnitatem VI Idus Decembris | festive exigeret | A Labe Originali | Sermone Panegyrico vindicata. | Ab uno Societatis Iesu Religioso SS. Theologiae | in 2dum annum Auditore. | In Academica Divi Ioannis Baptistae | Basilica 1707. | Tyrnaviae, Typis Academicis.

A czímlap másik felén: Munificis Auspiciis | Celsissimi | Sacri Romani Imperii | Principis | Ac | Domini Domini | Pauli | Eszterhazi | De | Galantha | Regni | Hungariae | Palatini | etc. etc.

A czímlap előtti levél b. oldalát a Boldogságos Szűz szeplőelenségét ábrázoló fametszet foglalja el.

4r. 2+19 sztt levél.

Szabó Károly nem látta, s leírását Katona után adja a R. M. K. I. kötetében, 2303. sz. alatt. Megvan a zirczi apátság könyvtárában. A szerző a szövegben sehol sincs megemlítve.

—s —m.

6.

[99.] Nagy-Szombat, 1711.

Marci Tullii Ciceronis Epistolarum Familiarum, Libri XVI. Tyrnaviae, Typis Academicis Anno 1711.

Kis 8r. Czímlap, A₂—Tt₃+1 levél = 677 lap.

Megvan a debreczeni ref. főiskola könyvtárában, G. 2997. jelzet alatt.

Dézsy Lajos.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A LIPCSEI KÖNYVKÖTÉSZEZET 350 ÉVES JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSA.

RÉCSEY VIKTORTÓL.

Mielőtt a pannonhalmi Szt-Benedek-rend központi főkönyvtárának vezetését átvettem volna, a folyó évi nyári szünidő alatt a kiválóbb külföldi könyvtárak berendezését és lajstromzását tanulmányoztam. Legtöbb időt töltöttem Lipcsében, hol az egyetemi könyvtár palotájában a legszebben és legczélszerűbben épített újdonatúj könyvtárepületek egyikét volt alkalmam megismerhetni. A közel 500,000 kötetet számláló gyűjtemény berendezésének tanulmányozásán kívül igen tanulságos volt reám nézve a német könyvpiacz ezen legkiválóbb helyének könyvkereskedői börzeépülete. Mondhatom, hogy bibliografusnak nem volna szabad ennek látogatását elmulasztania, hogy fogalma legyen a könyvforgalomnak azon módozatairól, melyek itt befolyásolják a könyvkiadást, szabályozzák a szerzők és kiadók közötti viszonyt stb. Nagyon érdekes e mellett Meyer bibliografiai intézete is. Tanulmányaim eredményét alkalmilag közzé fogom tenni e folyóirat hasábjain; ezúttal egy egész speciális irányban szerzett tapasztalataimról kívánok beszámolni, melyekre az a kedvező véletlen nyújtott alkalmat, hogy a lipcsei könyvkötő-ipar épen ott tartózkodásom alatt a kristálypalotában rendezett érdekes és gazdag kiállítással ülte meg 350 éves jubileumát.

Lipcsében a nyomdászatot tudvalevőleg már igen korán, 1460-ban karolták fel. Friesner András egyetemi rektor volt az első nyomdatulajdonos. Az ő halála után a nyomda a domonkos-

rendiek birtokába jutott. 1499-ben Thanner Jakab már kísérletet tett itt a görög betűk előállítására. Schuman Bálint volt az első német nyomdász, ki Lipcsében 1514-ben szerencsésen utánozta a görög szöveg lenyomatásában. 1557-ben a lipcei nyomtatványok már a többi külföldi első rangú sajtók termékeivel versenyeztek.

Az a nagy jelentőség, melyet manap a lipcei könyvpiacznak tulajdonítunk, csak a mult század közepe táján kezdett érvényre jutni, a midőn az akkor még híres frankfurti könyvpiacz hanyatlóban volt. A lipcei könyvkereskedelem példátlan fellendülését *Reich Fülöpnek* köszöni, kinek neve a híres Weidmann-czégnél mai napig is fentartotta magát Berlinben. Reich 1765-ben alapította az első német könyvkereskedő-társulatot és ennek következménye volt a frankfurti könyvpiacznak bukása. 1764-ben látogatták meg Reich és társai utoljára a frankfurti könyvvásárt.

Hogy a lipcei könyvpiacznak mily rohamos volt az emelkedése, kitűnik a következő hivatalos kimutatásból. 1765-ben volt Lipcsének 24 nyomdája és 1865-ben már 205-öt számlált, mely 250 segédet és 110 inast és több száz vásárost, összesen mintegy 900 munkás embert foglalkoztatott. Az 1865-iki húsvéti könyvvásár Lipcsében *három millió* tallért hozott forgalomba. Egyetlen bizományos 400,000 tallért fizetett ki bizományokért. A készpénz-forgalommal az akkori összes vásári értéket 18 millió tallérra becsülték. Ekkor még a nyomdászat magával a könyvkereskedéssel szoros összeköttetésben volt és egy egészet képezett. A folyó 1894. évi húsvéti könyvvásár 637 könyvkereskedést, 40 antiquáriust és 125 könyvnyomdát tudott foglalkoztatni magában Lipcse városában.¹

A könyvnyomdákkal együtt már a XVI. században nagy virágzásnak indult Lipcsében a könyvkötészet is, annyira, hogy a könyvkötők úgy, mint a nyomdászok is, sokáig az egyetemi szervezethez tartoztak és az egyetemi biráskodás alá voltak vetve. Lipcse városának legrégebbi számadás-könyvében, mely 1471-ben kelt, már találunk tételeket a könyvkötők felől. Így 1500-ban: »Valentino buchbinder dem rate 2 naw ratsbuch und sunst ezliche register gebunden, dovon geben 12 gr.«² A könyvkötők

¹ Fach-Ausstellung zur Jubileumsfeier d. 350-jährigen Bestehens der Leipziger Buchbinder-Innung. 5—12. Aug. 1894 Leipzig. 86. l.

² Kofel H., Chronik d. Buchbinder-Innung zu Leipzig 1514—1894. Előszó.

czéhlevele 1544-ből származik és ezt az idei jubiláris kiállításon eredeti kötésében szemléltük. Maga a kötés Birck czéhmasternek mesterműve. Mellette ekkor Lipcsében még 9 könyvkötő-mester volt. Ezek azonban nemcsak kötött, hanem kötetlen könyvekkel és papirossal is kereskedtek, mígnem a czéhhé alakult könyvkereskedők panaszára csupán mesterségüknél maradtak. Mily nagy híre volt a lipcsei könyvkötészetnek már a XVI. században, mutatja az, hogy 1597-ben a boroszlói könyvkereskedők kifakadnak azért, hogy »a lipcsei könyvkötők, mint a kiállított okiratokban olvastuk, saajtszerűen aranyozott imakönyveket bársonyban, atlaszban és más módon kötve árulnak, a mit nem tehet bárki«. ¹

A kiállításon láttunk egy egykorú lipcsei metszetet, mely 1564-ben mutatja be a könyvkötő műhelyt, midőn inkább asztalos műhelyhez, mint könyvkötőüzlethez hasonlított, mert csak fatáblákba kötöttek.

A kiállított kötések között a XVI. századból az ú. n. vakon préselt könyvtáblákon kívül szebbnél-szebb fekete és tarka, sőt aranyal diszítettek és préseltek fordultak elő.

Utóbb a filet-diszítést a változatos bőr-mozaik váltotta fel és nem hiszem, hogy bármely gazdag könyvtár ezen iparágban oly gazdag történelmi fejlődését kitudná mutatni, mint ezt a lipcsei czéh jubiláris kiállítása tehette.

Egy 1698-iki lipcsei rézmetszet úgy szemlélteti a kiállításon az egykorú könyvkötészetet, hogy köüllőre veri a könyvet, hogy összefüggő tömörséget adjon neki. Ezt manapság a hengergép eszközli.

Egy későbbi lipcsei rézmetszet 1744-ből ezt a címet viseli: »Die schöne Buchbinder-Kunst«. Ezen két részből álló képen már prést is látunk, melylyel, mint a kép mellé fektetett, illetőleg kiállított kötésekben látjuk, valóságos művészies aranymetszeteket készítettek.

A kiállítás, mely a lipcsei könyvkötészet e fejlődését magának az iparág termékeinek sorozatában mutatta be, hat csoportból állott.

Az elsőben a könyvkötészethez szükséges gépezetek voltak láthatók. A történelmi egymásután tanulságos fejlődésről tanuskodik és kimutatja, mily tökéletességre vitték e téren is a mai korban.

A másodikban a könyvkötő-szerszámok voltak fából és fémből.

¹ Kofel, i. m. 15. l.

A harmadikban a könyvkötészethez szükséges anyagokat állították ki. Mai könyvkötészetünk körülbelül 1860-ban veszi kezdetét, a midőn az angol calico a könyvtábláknak gyári előállítását tette lehetővé. De láttunk a lipcsei kiállításon márvány-, bőr-, calico-utánzatokat, továbbá brokát- és depin-papírmintákat, melyek a mi felületes papír-korszakunknak méltó jellemzéseül szolgálnak. A negyedik csoportban a könyvkötészethez szükséges papír- és írószeres kiállításra foglalt helyet.

Az V. csoport végre tartalmazta a tulajdonképeni szakkiállítását. És pedig *A.* alatt voltak a legrégebb kötetek, melyek kiállításában a következő czégek és nyilvános intézetek vettek részt: a berlini könyvkötő-czéh, a drezdai kir. műipari múzeum, a gothai hercegi gyűjtemények, a kasseli országos könyvtár, a königsbergi egyetemi könyvtár, a lipcsei könyvkereskedők német börze-társulata, a könyvivar-múzeum, a műipar-múzeum, a városi tanács, a kir. egyetemi könyvtár, a lipcsei történelmi társulat, Jost F. lipcsei mű- és régiségkereskedése (Kötz R. lipcsei kereskedő egy régi nürnbergi bibliát fa- és disznóbőrbe kötve, 50 nagy rézmetszettel diszitve állított ki), a müncheni könyvkötő-czéh, Halle J. és Hess müncheni antiquáriusok, a nürnbergi bajor iparművészeti múzeum, végre a strassburgi városi műipar-múzeum.

E csoport *B.* osztályát a lipcsei könyvkötő-czéh okleveleit és mesterműveinek sorozata képezte, 1544—1894-ig. Az 1544-iki czéhlevél kötését már említettük. Ezután következik az 1549-iki büntető könyv, egy 1679-ből való mesterkönyv, s a mesterkönyvek egész sorozata minden évtizedből a legújabb korig. Itt láttunk egy tökéletesen berendezett műhelyt a XVI. századbéli lipcsei könyvkötők eredeti szerszámaival. A *C.* csoportban a legváltozatosabb újkori könyvkötő-mesterművek voltak kiállítva.

A VI. csoportban volt az idevágó gazdag szakirodalom elhelyezve.

Lipcseben jelenleg 165 könyvkötő-műhely van, köztük gőzerőre berendezve 12, s ezekben 118 mester, 960 segéd, 311 inas, 750 munkás-leány, 80 segéd-munkás, összesen 2219 ember dolgozik; s ha ide vesszük a czéhen kívül álló könyvkötő-műhelyek 1200 munkását, a lipcsei könyvkötő-ipar ma összesen 3419 munkást foglalkoztat. ¹

¹ Kofel, id. m. 56. l.

TÁR C Z A.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1894. JÚLIUS 1-TŐL SZEPTEMBER 30-IG.

(Felolvasatott a Magyar Nemzeti Múzeum
1894. okt. 10-iki igazgatósági ülésén.)

I.

A nyomtatványok osztályának anyaga a lefolyt évnegyedben ajándék útján 205, vásárlás útján 289, köteles példányban 877, összesen 1371 kötettel szaporodott.

Nevezetesebb szerzemények: 1. Brown H., Th. Venetian Printing Press. New-York, 1891. (37 márka 60 pfennig.) 2. Mezeray Fr.. Historie des Turces. Páris, 1663. (20 márka.) 3. Neubarth Kristóf, Kalendárium az 1656. évre. Várad, 1656. (15 frt.) 4. Cicero, Orationes selectae. Gyulafehérvár, 1652. (15 frt.) 5. Bisterfeld Henrik, Elementa logicae. Gyulafehérvár, 1641. (15 frt.) 6. Köleséri Sámuel, Pestis Daciae. Szeben, 1709., hozzákötve: Köleséri S., Dissertatio de scorbuto mediterraneo. U. ott. 1707. (20 frt.) 7. Parnassus illustratus. Nagy-Szombat, 1709. (8 frt.) 8. Thwroc, Ioannes de, Chronica Hungariae. Brünn, 1488. Csonka példány. (51 frt.) 9. Martinus Engelbrecht, Kostümwerk, 110 színezett táblával, mely nép- és katonai viseleteket tartalmaz Magyar-, Horvát-, Szlavon-, Oláh- s más országokból.

A könyvtár olvasótermében 1002 egyén 2106 kötet nyomtatványt, a könyvtáron kívül 271 egyén 776 művet 1010 kötetben használt.

Könyvtári igazolványt az olvasóterem használatára 397 egyén kapott.

A beérkezett munkákról 1021 címlap lett felvéve, 646 munka osztályozva és 385 mű repertorizálva. Revideáltattak a *L. eleg. g.*,

P. O. lat., P. O. it., P. O. hisp., P. O. gall. és P. O. angl. szakok. Az ezen szakokban észlelt csekély hiányok pótlására a szükséges lépések meg fognak tétetni.

II.

A hírlapkönyvtár gyarapodása *a)* ajándék útján a Kerékpáros Ujság 1893. évf. 5 száma (a szerkesztő, Istvánffy Gyula múzeumi növénytári ör ajándéka) s az 1848/49-iki hivatalos Közlöny 2 évf. 354 száma (az országos levéltár ajándéka); *b)* köteles példányok czimén 77 évf. 14,295 száma: összesen 79 évf. 14,654 száma.

Az olvasók száma 251 volt; ezek 625 hírlapot használtak.

Revideáltatott 109 hírlapnak 6942 száma. Bekötetett 223, kötés alá adatott 172 kötet. A kötésekre fordított 300 frt 8 kr., reklamáló levél 56 küldetett el; a reklamált 565 hírlapszám közül eddig beérkezett 413 szám.

III.

A kéziratár a lefolyt évnegyed alatt egy darab kézirattal gyarapodott, mely Baer S. L. majna-frankfurti antiquártól 360 márkáért vásároltatott meg. E kézirat az 1595-ben összeállított Korjenic-Neoric-féle ragusai czimergyűjtemény XIX. századi másolatát tartalmazza.

A kutatók száma 45 volt, ezek 343 kéziratot használtak.

A feldolgozatlan régi kéziratári anyag rendezése tovább folyt, de a munka folytatását meggátolta az a körülmény, hogy a kéziratár vezető segédőr július hó folyamán tanárrá nevezetvén ki, megvált az intézettől, az osztályhoz beosztott assistens pedig családi körülményeinél fogva hosszabb szabadságidőt vett igénybe. Mindkét tisztviselő igyekezett azonban távozása előtt az újabb szaporulatot feldolgozni, s nevezetesen az előző évnegyed két nagy szerzeményének, a Walther-féle hagyaték (Forgó Istvánné ajándéka) és a Barna Mihály-féle gyűjtemény kéziratának rendezése által a folyó ügyekkel kurrensbe jönni. Barna Mihály gyűjteményének rendezése tényleg befejeztetett; ez 20 kötetnyi genealogiai jegyzetet és 8 kötet egyéb kéziratot tartalmaz, mik közül első helyen említendők az 1608/47-iki koronázásokra vonatkozó egykorú följegyzések egy kötete, a mislyei prépostság története (XVIII. századi latin kézirat) és Kazinczy Ferencz két eredeti levele: 1794. ápril 4. Oeserhez és 1824. június 10. ismeretlen egyénhez; a többiek, egy jogi munka kivételével, Zemplén vármegye történetére vonatkozó jegyzeteket tartalmaznak. A Walther-féle hagyaték rendezése is nem sokára be lesz fejezve; folyamatban van továbbá egy újabban vételre felajánlott nagy gyűjtemény, Nagy Imre kézirati hagyatékának becslése.

A *levéltár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 18, vétel útján 130, összesen 148 darabbal gyarapodott. Vásárlásra 134 ft fordítottatott.

Az új szerzemények közül kiemelendő 3 drb XIV. és 2 drb XV. századi eredeti oklevél, 39 darab Selmeczbányához és a többi alsó-magyarországi bányavároshoz intézett XVI—XVIII. századi levél és egy kisebb gyűjtemény, mely az 1848/49. évek történetéhez 23 drb iratot és 49 proklamációt, röpiratot és egyéb apró nyomtatványt foglal magában.

Nemesi irataink gyűjteménye a következő szerzeményekkel gyarapodott: 1. 1580. márczius 12. Gyulafehérvár. Báthory Kristóf czimeres levele miskolczi Szabary Lukács deák, tordai alispán részére. 1617. november 15. Innsbruck. Miksa ausztriai és stájer főherczeg czímerújító levele Corent András részére. 3. 1645. február 18. Prága. III. Ferdinánd cseh honosító levele Corent Pál részére. 4. 1707. ápril 27. Bécs. I. József cseh lovagi diplomája Herrman Enoch Keresztély részére. 5. 1797. november 22. Brünn. A morva Landtafel igató hivatalának bizonyítványa a Corent és Herrmann családok cseh nemessége felől. (Másolat.)

A kutatók száma 33 volt, ezek 8136 oklevelet használtak.

Az újabb szerzemények közül feldolgoztatott a Barna Mihály-féle gyűjtemény, mely 2235 drb iratot tartalmaz, és Forgó Istvánné hagyatéka, összesen 460 drb irat.

A levéltár régebbi anyagából a czéhiratok revideálása még az előző évnegyedben megkezdetvén, a munka most befejezést nyert. Az ekként újból rendezett gyűjtemény 782 czéh-szabadalmat és statutumot, 786 kisebb czéhiratot, és 263 darab ipartörténeti bizottsági ügyiratot, összesen 1831 drb iratot tartalmaz. A czéh-szabadalmakról és statutumokról hármas, ú. m. év, hely és czéhek szerinti czédulajegyzék készült, mely 782 évszám szerinti, 873 hely és 1419 czéh szerinti, összesen 3074 czédulát foglal magában.

A családi levéltárak közül befejeztetett a Becsky család levéltárának rendezése. A levéltár 21 fiókban lett elhelyezve. Van benne 514 drb középkori oklevél, és pedig a XIII. századból 1 másolat, XIV. századi er. 95, más. 72, XV. századi er. 198, más. 18, XVI. századi er. 198, más. 18 drb; a mohácsi vész utáni iratok száma: XVI. századi 363, XVII. századi 664, XVIII. századi 1345, XIX. századi 4161, genealogiák 114, elenchusok 157 darab; az egész levéltár 7318 drb iratot tartalmaz.

A levéltárról évszám szerinti jegyzék készült, mely egyszer-mind az egyes fiókok tartalmát külön is feltünteti.

Folyamatban van végül a Szent-Ivány és a Sombory családok levéltárainak rendezése.

SZAKIRODALOM.

Magyar írók élete és munkái. *A M. Tud. Akadémia megbízásából írta Szinnyei József. Budapest, 1889—1894. I—III. kötet. (1—28. füzet.) 8r.*

E munkáról már volt alkalmunk szólni az I. kötet megjelenése alkalmával.¹ A várakozások, melyeket Szinnyei Józsefnek e nagy gyűjteményes munkájához fűztünk, mindamaz apró tévedések mellett is, a melyeket szinte lehetetlen egészen kikerülnie bármely gondos, körültekintő írónak is, teljesen kielégíthetik a magyar szellemi élet történetével foglalkozókat. Oly bámulatosan sokoldalú kutatásnak eredménye van előttünk e három kötetben, a milyenről az eddigi hiányos hasonnemű gyűjtemények után fogalmunk is alig volt. Szinnyei évtizedek fáradságos munkájának eredményével számol be előttünk oly feldolgozásban, mely egészen a mai tudományos színvonal magaslatán van. Nemcsak abban különbözik elődeitől, hogy hasonlíthatatlanul több kútfőt felhasznál, mi által a magyar írók számát megsokszorozza; hogy a legmegbízhatóbb adatokat használja s ennél fogva majd minden eddigi lexikális munkát mintegy fölöslegessé tesz; hanem abban is, hogy minden adatának urát adja az életrajzok után, megnevezve minden forrást, a melyből adatait meríti. E mellett eddigi életrajziróink csak a külön kiadásban megjelent művek szerzőire voltak figyelemmel; Szinnyei felhasználva a Magyar Nemz. Múzeum kézirtárának gazdag készletét, a kéziratban maradt művek íróiról sem feledkezik meg és a folyóiratokban, lapokban elszórtan megjelent értekezések, czikkek íróit is fölveszi. Könyvészeti tekintetben épen e többoldalúság teszi Szinnyei művének legnagyobb érdemét.

Erre vonatkozólag különféle vélemények lehetnek. Magunk is úgy véltük az első kötet megjelenésekor, hogy oly írók műveinek felsorolása, a kiknek életéről Szinnyei semmiféle adattal nem rendelkezik, talán nem egészen helyes. Például Chemez Gyula, Cleophas Mihály, Clement Lipót, Csekei Miklós, Danits Imre, Daróczy Elek, Fiala József, Freytag Antal, stb. életéről semmit sem tud, csupán

¹ L. a Budapesti Szemle 1892. évfolyamában.

műveiket említi s hivatkozik az illető könyvészeti munkákra, a honnan a címeket veszi. A szerkesztésnek e módja irodalomtörténeti szempontból nem látszott előttünk eléggé indokoltnak, mert hiszen Szinnyei lexikális munkájában első sorban életrajzi adatokat keresünk s nem a művek egyszerű címét, a melyet más könyvészeti gyűjteményekben különben is megtalálunk. De a mi irodalomtörténeti szempontból nem egészen indokolt, teljesen az bibliografiai tekintetben s általános használhatóság szempontjából. Pedig ez utóbbi — készséggel elismerjük — Szinnyei munkájának megítélésénél mégis csak legfőbb irányadó. Mert a ki e munkát kezébe veszi, nemcsak oly írókat talál benne, a kiről életrajzi adatokat akar megtudni, hanem olyat is, a kinek munkáiról teljes címet akar. Ez utóbbi részben útbagazítást talál a forrásra nézve, a melyből magának a munkának, főleg ha az 1711-ig jelent meg, hollétére, könnyen hozzáférhetőségére nézve is tájékozást szerezhethet. Bibliografiai szempontból tehát, ismételjük, egészen helyes Szinnyei szerkesztési módja. S épen e mód teszi a munka egyik legfőbb becsét.

A mi az egyes írók életrajzi adatait illeti, úgy hiszszük, csak a legnagyobb utánjárással lehetne egy-egy kisebb tévedést helyreigazítani, vagy a hézagokat pótolni. Számba kell vennünk, hogy Szinnyei útja még koránsem volt kellőleg előkészítve, s neki magának kell olynemű kutatásokat tennie, a milyeneket más, fejlettebb irodalmakban már rég megtettek, ha valaki egy hasonnemű lexikális munka szerkesztésére vállalkozott. Mert bár eddigi magyar nyelvű gyűjteményeink (a Ferenczy- és Danielik-féle, a Vutkoviché és Toldyé), különösen pedig a Wurzbach-féle vállalat némely részben megkönnyítették Szinnyei munkáját: mégis jobbadán úttörőnek mondható ő s épen oly írókra nézve, a kiknek életadatait első sorban keresi a kutató ilyen lexikális művekben.

Eddigi gyűjteményeinkben, kevés kivétellel, csak a kiválóbb írók életadatait kaptuk, olyanokét, a kiknek életrajzáért kevésszer folyamodunk gyűjteményes munkához. Szinnyei, mondanunk sem kell, kevés tekintettel van az író kiválóságára, ép oly kevéssel, mint a könyvtárnok nincs általános bibliografiai szempontból a kezébe került könyv hecsére nézve, mindegyiket egyformán lajstromozza, szakokba osztja, megőrzi s a kutatónak kiszolgáltatja. Szinnyei, mondhatni, egyforma gonddal használja föl forrásait s egyforma gonddal adja elő összegyűjtött adatait. Hogy műve mégsem lehet minden tekintetből teljes, az nemcsak a dolog sajátos természetéből foly, hanem abból is, a miről főntebb szoltunk, hogy t. i. útja épenséggel nem volt kellőleg előkészítve sem bibliografiai, sem irodalomtörténeti tekintetben. Annál nagyobb érdeme, hogy így is lehetőleg teljes gyűjteményt ad. Pedig, hogy egyebet ne említsünk, még nem ismerjük azokat a nagy írókat, a kik a XVI. és XVII. században külföldön nyomatták munkáikat, s ez a gyűj-

temény csak most van szerkesztés alatt hozzáértő, gondos kézben. Aztán az 1711-től korunkig megjelent munkák könyvészete is sok kívánni valót hagy fenn, s e mellett az irodalomtörténet köréből számos, az újabb korra nézve épen a legfontosabb emlék kéziratban hever. Ily körülmények között nem ismerünk Szinnyei Józsefen kívül írókat, a ki a magyar írók élete és munkáinak összeállítására vállalkozott volna, vagy azt csak valamennyire is tűrhetőleg végezhetné volna. Őt szorgalma, eddigi kutatásai, hivatalos teendői s nagy ismeretsége az írással foglalkozók között, úgy szólván, egymagát képesítették e nagy feladat megoldására. Ha tehát gyűjteménye egyben-másban kiegészítést vár is, ha itt-ott hézagokat volt is kénytelen hagyni: ez nem az író fölületességéből vagy gondos kutatása hiányából, hanem irodalmi állapotainkból ered. Egy-egy író életrajzi adatát az irodalom és tudomány történetével foglalkozó kutató bővítheti, javíthatja; de méltán kérdezhetni: van-e a magyar írók között egy is, a ki az egész gyűjteményt úgy tudta volna összeszerkeszteni, az élő és közelmúltban elhunyt írók ön-életrajzi adatait annyi utánjárással, oly széleskörű levelezéssel tudta volna összegyűjteni s azokat értékesíteni, mint Szinnyei József? Van-e, a ki fáradságot nem ismerve, olvasmányait, hivatalos foglalkozását s még élvezeteit is csak arra használja fel, hogy művét mennél teljesebbé tegye, s a ki lépten-nyomon adatokat búvároljon azért, hogy a magyar szellemi élet történetéhez mennél jobb és használhatóbb kalauzt adjon? Egyben-másban, mint mondánk, javítható műve, de ez elenyészőleg csekély, majdnem semmi ahhoz az eredményhez képest, a melylyel könyve általában véve dicsekedhetik.

Lapozgatás közben a mi szemünk elé is akadt egy pár író, a kiről néhány főbb adatot el lehetett volna mondani. Nem az adatok bővítéséről van itt szó, hanem olyan adatokról, a melyeket, ha ismer az író, mindig megemlít, meg kell említenie, mert — hogy úgy mondjuk — kardinális adatok. Például a II. k. 194. hasábján föl van hozva *Császár József*, a kiről csak ennyit találunk följegyezve Szinnyeinél: »1804-ben valószínűleg debreczeni tanár volt, de rövid ideig, és nyelvészettel foglalkozott. Szerkesztette a Magyar Hírmondót 1802. január 1-től 1803. május 27-ig«. És hivatkozik Kazinczynek egy levelére s Dessweffy irodalmi hagyományaira. A »Neuere Annalen der Litteratur d. öst. Kaiserthums« című Bécsben szerkesztett folyóirat Intelligenzblattjában (1808. évf. áprilisi füzet, 151. hasáb.) a következő nekrológot találjuk: »Im Herbst 1807. starb Hr. *Joseph Császár* reformirter Prediger zu Vésztő in Ungern, ehemals Redakteur der ung. Zeitung, Magyar Hírmondó in Wien. nachher Professor der französischen und deutschen Sprache am reformirten Collegium zu Debrezin, endlich reformirter Prediger zu Vésztő. Er erhielt seine wissenschaftliche Bildung zu

Pápa, Debresin, Göttingen, wo er die Professoren Stäudlin, Ammon, Eichhorn, Buhle, Mayer und Schlözer hörte, und war ein talentvoller junger Mann«. Látnivaló, hogy a mi e rövid nekrológban van, az mind a legszükségesebb életrajzi adat, minőt Szinnyei sohasem mellőz, ha ismer. Mellesleg megjegyezzük, hogy a század elején élt írók életére és műveire sokszor több útbaigazítást találunk a bécsi és jenai irodalmi értesítőkből, mint az akkori száraz magyar lapokban. Sajnos, hogy e folyóiratokat irodalomtörténetíróink is jó részben figyelmen kívül hagyták, pedig mondhatni, hogy a század első két évtizedére vonatkozólag sokkal több adatot tartalmaznak, mint a Magyar Kurir és Kulcsár lapja. Úgy látszik, hogy ezek Szinnyei figyelmét is nem egyszer kikerülték, mert kevésszer vettük észre, hogy hivatkozik rájuk. Például *Fejes János*nak a »De linguae adminiculis et perfectione eius in genere« stb. (Pest, 1807.) czímű, korában sokat emlegetett munkájáról egy bírálat jelent meg az idézett folyóirat 1807. évf. márcziusi füzetében (120. h.), valamint a »Matrimonia ad vetusti et hujus temporis rationem exegit I. F.« (Pest, é. n.) czímű munkájáról is, de e bírálatokra Szinnyei nem hivatkozik a források között, holott például Farkas Károlynak a »Rövid útmutatás« czím alatt megjelent (Pest, 1806.) művére vonatkozólag megjegyzi, hogy ismertetése az Allg. Liter. Zeitungban (1807. 32. sz.) olvasható.

Egyik-másik életrajzban a több egynemű adat közül csak egyet említ meg Szinnyei, noha a többinek fölemlítése is érdemes volna. Így pl. Cserey Farkasra (II. k. 288. hasáb) vonatkozólag megemlíti, hogy a kolozsvári fűvészkertnek felállítását is ő tervezte, a mi helyes; azonban ezzel kapcsolatban nem ártott volna föl-említeni, hogy a marosvásárhelyi, sárospataki és debreczeni collegiumoknak is felajánlott több nevezetes növénygyűjteményt, jól-lehet, mint Kazinczy mondá, nem tartozott is a ref. vallás híveéhez. Ezt annál inkább felhozhatta volna Szinnyei, mert a források közt idézi is az ajánlatról szóló hirlapi cikket. Még érdekesebb lett volna följegyezni azt a köztudomású adatot Cserey Farkas életrajzában, hogy a Csokonai emlékkövére vonatkozólag ő adta az eszmét Kazinczynak s ebből származott az úgy nevezett »arkádiai pör«. Ennek kapcsán nem tartjuk fölöslegesnek megigazítani a Fazekas Mihály életrajzában előforduló pár téves adatot sem. Szinnyeinek szóban levő műve 227. hasábján ezeket olvassuk: »Kazinczyval jó barátságban élt (t. i. Fazekas) és vele levelezett. Kazinczy, Csokonai munkáinak kiadásánál Fazekast választá maga mellé szerkesztő-társul; az ebből keletkezett Arkádiai pörben, mely a Hazai és Külföldi Tudósításokban évekig tartott, a debreczeni közvéleményt Fazekas képviselte s ő harczolt a lapban Kazinczy ellen, habár *névtelenül*«. Ez adatok nem mind helyesek. Kazinczy Fazekassal csak 1807-ig levelezett, onnan kezdve éles ellentét

választotta el őket egymástól. Arról pedig csak szó volt, hogy esetleg Fazekas és még inkább Kis Imre adnák ki Csokonai műveit. Tudvalevőleg Kazinczy meg akarta a szerinte lépten-nyomon előforduló »szenny«-től Csokonai műveit tisztogatni, míg Kis Imre úgy akarta azokat közzétenni, a mint a költő műveit hátrahagyta. Aztán az »árkádiai pör« *nem ebből* keletkezett, s nem is Fazekas volt egymaga a debreczeni közvélemény képviselője, hanem először Kis Imre. Fazekas csak akkor lépett ki a síkra, midőn Kazinczy és Kis Imre között már elmérgesedett a polemia. Végül pedig Fazekas nem *névtelenül*, hanem *F. M.* jegyek alatt szállt síkra a »megrágalmazott város« ügyében, s mindenki tudta, hogy a két betű Fazekas Mihály nevének kezdőbetűje.

Még két életrajz adatai iránt van némi kétségünk, a nélkül azonban, hogy e kétséget igazolni tudnók. Inkább csak esetleges figyelemgerjesztésül jegyezzük meg. Ugyanis a III. k. 161. hasábján *Farkas Ferencz* ev. ref. lelkésznek van tulajdonítva két mű, a Pyrker egri érsek tiszteletére írt óda (Eger, 1842.) és a »Gyász-emlék üdv. Radics Ferencz egri kanonok boldog árnyának szentelve« (Eger, 1844.) című költemény. Nem tudjuk, e művek czímén rajta van-e, hogy csakugyan ez az ev. ref. lelkész írta azokat, s nem az a Farkas Ferencz-e, a kiről a 159. és 160. hasábon írt Szinnyei? Nemcsak a vallásbeli különbség támaszt bennünk kétséget, hanem sokkal inkább az a körülmény, hogy Farkas Ferencz székesfehérvári nagyprépostnak több hasonló művét látjuk megnevezve. Lehet, hogy kétségünk teljesen alaptalan; de az is lehet, hogy a felhozott életrajzokban van tévedés. Szintén a III. k. 592. hasábján azt olvassuk Fogarassy Jánosról, hogy »költeményeket, elbeszéléseket s vegyes czikkeket írt az Aglajába«. Vajjon nem más Fogarassy-e ez? Eddig legalább kevesen tudták, hogy Fogarassy verseket s elbeszéléseket is írt volna. Örülünk, ha ebbeli kétségünk is alaptalannak nyilvánul, mert egy okkal több van arra, hogy a szóban levő művet annál megbízhatóbbnak tartsuk minden adatára nézve.

Egyébiránt ily csekély hibák, a melyek közül egy párt főtebb érintettünk, sehogy sem csökkentik a jeles gyűjtemény valódi becsét. Óhatatlan bármilyen hasonló gyűjteményben is, hogy kisebb-nagyobb tévedések bele ne csúszszanak. Szinnyei munkájában pedig vajmi kevés az, a mi az adatok megbízhatósága tekintetében tévedésül hozható fel. Sőt nem habozunk kimondani, hogy Szinnyei több hasznos munkája mellett is a »a Magyar írók élete és munkái« című gyűjtemény leghasznosabb s legértékesebb munka, a mely nélkül senki sem lehet el, a ki a magyar szellemi élet történetével bármily irányban foglalkozik.

Csak a könnyebb használhatóság szempontjából szerettük volna, ha a kötetek végéhez az írókról betürendes tárgymutatót csatolt volna a szerző, mint más hasonló életrajz-gyűjteményeknél látjuk;

hogy a ki valamely íróat keres a műben, ne volna kénytelen az egész kötetet végigforgatni, hanem csak pár levelet megtekinteni, a miből azonnal útbaigazítást szerezhetne. Ez sem valami nagy hiány ugyan, de technikai szempontból figyelmet érdemelt volna. Végül a legnagyobb mértékben kívánatosnak tartjuk, hogy a mű hátralevő része mennél előbb befejeztessék.

Dr. Váczy János.

Kalauz az újabb magyar irodalomban. Szerkesztette Petrik Géza. Budapest, kiadja a Magyar Könyvkereskedők Egylete. 1894. Sr. 4+288 l.

Bibliografáinknak Sándor István óta két kiváló képviselője volt. Kiváló, tudományos szakismeret vagy bámulatos tevékenység által. Az egyik Szabó Károly, a másik Petrik Géza. Eltűtő életpályájú, eltűtő működésű emberek, kiknek műveik is messze eltűnnek egymástól. Szabó Károly történetíró és irodalomtörténész, ki a hazafi lelkesedésével, a tudós tárgyszeretetével s a bibliofil rajongásával vesz kezébe minden magyar könyvet s miként Dibdin vagy Brunet, kész mértföldekre elutazni egy műért, hogy azt láthassa s a címet magáról a műről vegye föl: ezért műve egyszersmind tudományos irodalomtörténet; Petrik Géza szakképzett könyvkereskedő, a ki már más szemmel, más szempontból tekinti a könyveket — megengedem, hogy ez némileg az általok fölélt korszak különböző természetéből is következik — hogy úgy szóljak, mintegy az üzletember szemeivel; a címfejléssel tekintetében sem annyira kényes s a hol a könyv nem áll rendelkezésére, könyvjegyzékkel is megelégszik: művei ezért nem tudományos bibliográfiák, hanem praktikus könyvkatalogusok.¹ Az ilyennek is megvan a maga érdeme; alapul szolgálhat egy majdan készülendő tudományos bibliográfiához s addig hiányt pótol. Ezért művei: a »*Magyar Könyvészet 1860—1875*« és a »*Magyarország Bibliographiája 1712—1860*« nélkülözhetetlen kézikönyvek. Valóban végtelen sajnáljuk, hogy Petrik nem határozott terv szerint fogott könyvészeti művei szerkesztéséhez. Inkább ezen mult, mint szakismeretein vagy szorgalmán, hogy még ma sincs komplet bibliografiánk. Egyik műve (1712—1860.) a fölvetett korszakban az egész magyar irodalom könyvészetét felöleli s — a mi becsét kiválóan emeli — a folyóiratoknak tartalmát is közli, de másik művében (1860—75.) már csak a magyar nyelvű könyvek, folyóiratok és hírlapok címjegyzékét adja.²

¹ Nem szándékszunk most ennek lövebb fejtegetésébe és bizonyításába bocsátkozni; akkorra hagyjuk ezt, mikor főműve, melytől előbbi megjegyzésünk által egyáltalában nem akarjuk elvitatni az érdemet, teljesen befejezve áll előttünk. Mindenesetre meg fogja érdemleni, hogy akkor kissé részletesebben foglalkozzunk vele.

² Petrik utólag maga is észrevette ezt, legalább arra látszik mutatni

Ugyanily tervszerűtlenséget s a mellett bizonyos elhamarkodottságot árul el a kezünk alatt lévő »*Kalauz az újabb magyar irodalomban*« című újabb műve is, mely a *Magyar Könyvkereskedők Egyletének* kiadásában jelent meg, kiknek czéljok e mű kiadásával az volt, hogy »*a magyar könyvkereskedők s a művelt közönség kezébe oly könyvet adjanak, mely gyors és biztos útmutatásul szolgál bármely tudományszak, bármely specziális kérdés vagy tárgy irodalmában*«, tehát *real-* vagy *tárgykatalogus* akar lenni az újabb magyar irodalomhoz. Az *újabb magyar irodalom* alatt, a mint a műből kivehetni, mert szerző ezt sehol sem említi s helylyel-közzel előbbi, pl. a »*Crouy nemesség*« cím alatt 1848. évből is közöl művet: az 1860—1893. évig terjedő korszak irodalmát érti. Az ezen időn belül megjelent műveket tárgyak szerint csoportosítja s e csoportok vagy vezérszók alatt adja azok rövid címét, az egyes csoportokon belül a szerzők nevének betűrendjében.

Ily irányú munka bizonyára szükséges, kivált jó hasznát lehet venni, ha meg akarjuk tudni, hogy valamely szakban kik és hányan dolgoztak s belőle egyes szakok irodalmáról könnyű szerrel áttekintést nyerhetni. Ezért a betűrendes bibliografiák mellé is szokás ilyen tárgyrendi katalogust adni, mint ennek klasszikus mintáját nyújtotta Brunet, nagy művének 6-ik (ú. n. methodikus) kötetében s a milyennel bírnak a Kayser- és Hinrichs-féle bibliografiák, sőt Petrik »*Magyar Könyvészete*« is, melynek végén szak szerint is össze van állítva a felvett korszak könyvészete. Szerintünk helyesebben jár el most is, ha nagy bibliografiájához készít egy ilyen szakszerű indexet, s ha annak tervezett folytatásával, mely lejönne egész a jelenig, elkészült, ahhoz szinte mellékelne ilyet; annál is szivesebben vártunk volna erre, mert jelen művének anyaga részben úgyis megvan Magyar Könyvészetében hasonló csoportosításban.

A mi azt illeti, hogy maga elé tűzött feladatát hogyan oldotta meg, erre nézve bátran kimondhatjuk, hogy várakozásunkat nem elégitette ki. Nem tudjuk helyeselni már azt sem, hogy egy tárgyi katalogus az irodalomnak »*fontosabb termékeit*« közölje; egyfelől, mert így nem nyerhetünk teljes áttekintést egy szak könyvészetéről sem, másfelől meg annak meghatározása, hogy mi a fontos, mi nem, nagyon nehéz, sőt csaknem lehetetlen, s hogy az volt a kezünk alatti mű szerkesztőjére nézve is, mutatja az — hogy egy pár példát idézzünk —, hogy a *Történelmi Tár* egész újabb folyama, dr. *Török József Emberélettana* s több más számot tevő mű kimaradt, míg a *Házalásra*, *Szarkalábra*, *Vasúti belegségre* stb.

az, hogy most az 1861. évtől máig terjedő korszak egyetemes bibliografiájára hirtet előfizetést.

vonatkozó művek nemcsak fölvételre találtak, de külön vezérszó alatt is szerepelnek.

A *csoportosítás* ellen is van kifogásunk. Ha azt akarjuk pl. megtudni, hogy szanszkritből mit fordítottak nálunk s megnézzük a »*Szanszkrit irodalom*« című rovatot, ott csak két művet találunk említve, a többi a »*Hindu irodalom*« alatt van felvéve; valamelyik rovatnál legalább utalni kellett volna arra, hogy még másutt is kereshetjük. Van nála ilyen rovat is »*Könyvnyomdászat*«, de azért Ballagi Aladár művét a »*Nyomdászat*« alatt veszi föl; következtelen is, midőn például a Schlägli magyar szójegyzéket »*Magyar nyelv*«, a Besztercei szószerzetet »*Magyar irodalomtörténet*« cím alatt közli; más művet oly vezérszó alatt közöl, a hol eszünkbe se jutna keresni (163. l.). Némelyik szak, mint *Magyar történet*, *Magyar irodalomtörténet*, *Latin nyelv*, bátran kisebb alosztályokra lett volna osztható; a *Szótárakat* pl. a *Nyelvtanoktól*, az *Ökmánytárakat* a feldolgozott tört. művektől, a *Nyelvemlékeket az Irodalomtörténettől* külön vehette volna; ez legalább is bírt volna annyi alappal, a melyen a hartai Közvetítő intézet vagy a Tücsök és Csalamadé külön szerepelnek, melyek bátran beoszthatók lettek volna más rovat alá.

Sajtóhibák is nagy számmal fordulnak elő. A morvamezei ütközet 1778-ra van téve. (168. l.) Jósikának »*Magyarok története*« című műve is van stb.

De mind e fogyatkozások mellett is bizonyos érdemet nem tagadhatunk meg a munkától. Újabb jele ez annak a fáradságtalan szorgalomnak és ügybuzgóságnak, melylyel szerző hazai bibliografiánk ügyét szívén viseli, hiányain segíteni kíván, különösen pedig annak a törekvésnek, hogy mentül előbb minden korszakhoz legyen könyvészeti kézikönyvünk s ez a cél szolgáljon mentségül műve fogyatkozásaiért. A könyvészet terén működés, ha nem oly lélekölő és száraz is, mint sokan tartják, de csakugyan fáradságos s a mikor oly kevesen vállalkoznak reá nálunk, csak örülnünk lehet, hogy Petrik ez újabb művét is kiadatta, mert ez mindenesetre hiányt pótol, több felmerülő könyvészeti kérdésre nézve útbaigazítással szolgál s főleg könyvkereskedőkre nézve úgyszólván nélkülözhetetlen kézikönyv.

Décsi Lajos.

Die Handschriften in Göttingen. 1. Universitäts-Bibliothek. 2. (Geschichte, Karten, Naturwissenschaften, Theologie, Handschriften aus Lüneburg.) Berlin, 1893. (Verzeichniss der Handschriften im Preussischen Staate I. Hannover, 2.) 8r. VIII+539 l.

E vállalatnak mult évben megjelent I. kötetét e folyóirat mult évfolyamában bővebben ismertettük. A dicséretet és elismerést,

melylyel az I. kötetnek adóztunk, a most megjelent másodiktól nem vonhatjuk meg. De e tekintetben csak ismétlésekbe bocsátkoznánk, s ezért úgy e pontban, mint a munka berendezését, a kéziratok leírását stb illetőleg elég utalnunk az I. kötet ismertetésekor mondottakra.

A II. kötet a történelmi, természetrajzi, theologiai kéziratoknak leírását foglalja magában, azonfelül még a térképek jegyzékét és a lüneburgi kéziratok leírását is. Számra nézve a históriai kéziratok 846 számot tesznek ki, a térképek 30, a természetrajz és orvostudomány 108, a theologia 317, a lüneburgi kéziratok pedig 121 számmal vannak képviselve.

A Luneburgiak eredetileg a lüneburgi Szt.-Mihályról nevezett kolostor könyvtárában voltak, s később a lovagi akadémia tulajdonába mentek át. Midőn 1852-ben az akadémia megszűnt, a kéziratok három részre szakadtak, egy rész a lüneburgi városi könyvtárba, másik részük a hannoverai királyi könyvtárba került, míg a harmadik, a legtekintélyesebb rész, a göttingai könyvtárnak jutott. Korra nézve ez utóbbiak kevés kivétellel a XIV. vagy XV. századból származnak; tartalmukat tekintve bő anyagot szolgáltatnak az azon időbeli oktatás történetéhez, főleg az erfurti egyetem évkönyveihez. A könyvtár történetét — bár kissé hézagosan — Martini írta meg 1827-ben, *Beiträge zur Kenntniss der Bibliothek des Klosters St. Michael in Lüneburg* cz. művében. A mi már most a hazánkat érdeklő kéziratokat illeti, a históriai kéziratok között a 796—803. számok alatt találunk ilyeneket. Ezek közül a *Hist.* 796. jelzetű 1746 körül íratott, s Magyarország vármegyéinek leírását tartalmazza; Bécsből származik, honnan 1750-ben került mai helyére. A *Hist.* 797. az 1764. pozsonyi országgyűlés irományait foglalja magában. A *Hist.* 798. Schmettau gróf »Journal dans le quel on trouve la guerre de Hongrie entre l'empereur Charles VI. et le sultan Achmet IV. depuis 1737—1739.« czimű művének kéziratát tartalmazza, 23 legnagyobbrészt színezett térképpel és rajzzal. A kódex leírása megemlíti, hogy az 1771-ben megjelent »Memoires secrets de la guerre de Hongrie par le comte de Schmettau« aligha nem e kéziratból van rövidítve kiadva, s erre bizonyítékokat is hoz fel. A *Hist.* 799. az ágostai evang. hitvallásúak 1774-ben, a helvét vallásúak 1773, és mindkét protestáns felekezet 1773-ban Mária Tereziához fölterjesztett repraesentatióit tartalmazza. A *Hist.* 800. czime: »Micae historico-chronologicae, Evangelico-Pannonicae *οικαγραφικως* collectae . . . opella . . . Iohannis Buri, tunc P(astoris) G(ermanici) C(arponensium) nunc 7. C. E. duodecennis, a . . . 1685 et in seqq. in ordinem redigi coeptae.« Tehát a magyarországi protestánsok történetét adja kronologiai formában 1688-ig. A munka azon része, mely Burius korával összeesik, autopsián s kézirati forrásokon alapul, míg a

többi majdnem kizárólag nyomtatott művekből készült compillatio. Egyes helyen kézirati dolgok is vannak beszöve, így pl. 273. l. »Series virorum clarorum et orthodoxe piorum, uti eorum nomina, anni, menses et dies . . obitus assignati in calendariis a b. meo parente Ioh. Burio ab an. 1634 ad 1670.«; 269. l. atyjának rövid életrajza; 384. l. »Additamentum Iohannis Burii sen.«, mely közleménybe 1685—1688. évekből származó okiratok másolatai és egy 1687/88. évi egyházi vizzályról szóló okirat vannak beleillesztve; 398. l. az 1672-ben kiutasított evangélikus lelkészek névsora, helylyel-közzel adatokkal későbbi életviszonyaikról; 452. l. »Catalogus pastorum ecclesiae Vallis Dominorum a . . . Adamo Brestovino eiusdem loci ministro mihi communicatus (1527—1669).«; 455. l. »Catalogus ministrorum ecclesiae et scholae Bartphensis a Iacobo Zahlero mihi communicatus« és még néhány ezekhez hasonló adat. A *Hist. 800.* Tamás spalató főesperes munkáját tartalmazza, a *Hist. 801.* két kötetben Bethlen Farkas históriáját; ez utóbbi kézirat Schwarcz Gottfried rintelni tanár hagyatékából való. Végre a *Hist. 803.* 1776-ból Bruckenthalnak egy munkáját tartalmazza, mely Erdélyről ad stauisztikai adatokat s helylyel nevezett évben Bruckenthal a göttingai tudós társaságba való felvételét kérelmezte. Műve részint autopsián, részint nyomtatott műveken alapuló átnézete Erdély történelmi, földrajzi, államjogi, vallási és nemzeti-ségi viszonyainak. Trausch »Schriftsteller-Lexikon der Siebenburger Deutschen« cz. művében Bruckenthal iratai között nem említi föl.

Aldásy Antal.

Die Incunabeln der kön. Universitäts-Bibliothek zu Bonn. *Ein Beitrag zur Bücherkunde des XV. Jahrhunderts von Dr. Ernst Voullième. Leipzig, 1894.* 8r. VI+262 lap.

A könnynyomtatás első évtizedeinek történetéhez a sajtó legelső termékeinek, az ősnymtatványoknak pontos és szakszerű ismertetése nyújtja a legbecsesebb anyagot, s ezért könnyen érthető a bibliografusok érdeklődése minden oly újabb kiadvány iránt, mely egy-egy nagyobb könyvtár ősnymtatványainak gyűjteményével ismertet meg bennünket.

Egy ily figyelemreméltó munka fekszik előttünk: Voullième-nek a bonni egyetemi könyvtár ősnymtatványairól szerkesztett katalógusa, mely a »Centralblatt für Bibliothekswesen« XIII. mellékötete gyanánt látott napvilágot.

A bonni egyetemi könyvtár ősnymtatvány-gyűjteménye 1234 darabot foglal magában, tehát a nagyobb e nemű gyűjtemények között nem áll első helyen, de több ritkaság van benne, s általában sokfélesége által tűnik ki, úgy hogy jegyzéke, több, mint 270

nyomda termékét mutatva be, meglehetősen világos képet nyújt a könyvnyomtatás kezdetéről és fejlődéséről.

A Gutenberg-féle Catholicon-on kívül van egy hasonló típusú nyomtatványa: Matheolus Perusinus »Tractatus de memoria« című munkája; a marienthali nyomda termékeiből van három, Schoeffer Pétertől tizennégy nyomtatvány; megvan Fust és Schöffer 1462-iki latin bibliájának egy része; s a legrégebb kölni nyomdának több, mint kétszáz termékén kívül Koelhoff, Quentell, Therhoernen, Zell Ulrik és Zainer Günther sajtói számos nyomtatvánnyal vannak képviselve. Jelentékeny a német nyelvű munkák száma. Köztük különféle bibliák, egy Sachsenspiegel 1480-ból, s egyéb ritkaságok.

Voullième mindezeket szakszerű leírásokban ismerteti, s jegyzékéhez pontos regisztereket ad függelékül, melyek a munkákat a nyomdaműhelyek s ezeket ismét betűrendben városok szerint csoportosítva, első pillanatra áttekinthetővé teszik a gyűjtemény egész anyagát. Művének fő jelentősége azonban nem ebben rejlik. A jegyzék 300-nál több olyan ősnymtatványnak adja teljes és alapos leírását, melyet sem Hain, sem a többi bibliografusok nem ismertek, azonkívül a keletzetlen ősnymtatványok legtöbbszörénél nagy éleselméjűséggel határozza meg a nyomtatás helyét s a nyomdászt, s számos kiigazítást és kiegészítést nyújt Hain nagy bibliografiai repertoriumához.

A katalogus tehát a benne közzétett anyag szempontjából elsőrangú forrásmunka jelentőségére tart igényt, a munkában érvényesülő rendkívüli bibliografiai tudás és a szakszerű szerkesztés tekintetében pedig valósággal mintául szolgálhat hasonló katalogusok kiadásánál.

Horváth Ignác.

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Az **Egyetemes Philologiai Közlöny** VI—VII. kettős füzetében *Baróti* Lajos Petőfi költeményeinek első kritikai kiadásáról nagyobb cikksorozatot kezd meg, mely Petőfi összes műveinek Havas Adolf szerkesztésében megjelenő kiadását a költemények sorrendje és szövegkritika szempontjából bírálat alá véve, igen becses adatokkal gyarapítja a Petőfi-kiadások bibliográfiáját. *Erdélyi* Pál Dankó Hymnariumát ismerteti. *Hellebrant* Árpád 77 lapon összeállítja a magyar filológiai irodalom 1893-iki termékeinek repertoriumát. A VIII. és IX. füzetben *Baróti* fent említett cikke folyik, s minden füzetet pontos könyvészeti rovat zár be.

Az **Erdélyi Múzeum** VII. füzetében *Melich* János bővebben ismerteti a *Practica Arithmetica* löcsei 1646-iki kiadását, mely-

nek leírását »*Magyar Könyvesház*» cz. rovatunkban adjuk. A Külön-félék közt találjuk a kolozsvári egyetemi könyvtár szak-czimjegyzékéből megjelent I. kötet és *Berger* Albertnek a beszterczei levéltár okleveleiről kiadott jegyzéke 2. füzetének ismertetését. A VIII. füzetben dr. *Ferenczi* Zoltán Br. Wesselenyi színjászó-társasága Magyarországon cz. közleménye, felsorolva a társaság által 1807. május 8-tól december 30-ig előadott darabok czimeit, a színműirodalom bibliográfiájához nyújt érdekes adalékot.

Az **Irodalomtörténeti Közlemények** III. füzetében *Ráth* György folytatja *Gradeczi Horváth Gergely* és *Lám* (Ambrosius) *Sebestyén* hitvitája című, bibliografiai adatokban gazdag közleményét. Az *Adattár* rovatából kiemeljük *Geleji Katona István* I. *Rákóczy* Györgyhez intézett leveleit, miket *Beke* Antal közöl a gyulafehérvári Batthyány-könyvtárból.

A **Századok** VI. füzetében *Vécsey* Tamás *Werböczy* görögül című közleményében az athoshegyi Xiropolamos-kolostor könyvtárának két XVIII. századi kéziratát ismerteti, melyek elseje *Verböczy* Tripartitumának, a második az erdélyi szászok statutumainak *Adomes* János által eszközölt görög fordítását tartalmazza. A VIII. füzetben *V. J.* ismertette *Hartl* és *Schrauf* *Die Wiener Universität und ihre Gelehrten 1520—65.* című munkáját, közlésezi annak magyar irodalomtörténeti és bibliografiai vonatkozásait.

Az **Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde** XXVI. kötetének 1. füzetében *Seraphin* *Frigyes* *Vilmos* egy XV. századi latin-német szójegyzéket ismertet, melynek kéziratát a brassói ev. gymnasium könyvtárában a bárczasági káptalan 1540—1571-iki számadásait tartalmazó kézirat kötéséből fejtette ki. A szójegyzék töredéke 8 ívrétű papirlevélből áll; írása a XV. század második felére vall. Szövegét, mely összesen 1154 szavat tartalmaz, *Seraphin* egész terjedelmében közli, nyelvtani jegyzetekkel ellátva, s terjedelmes előszó kíséretében, melyben behatóan foglalkozik a brassói könyvkötészet történetével, érdekes képet nyújt a könyvtáblákban eszközölt könyvtári felfedezésekről és gyakorlati szabályokat ad a módról, melylyel régi könyvtáblák felbontását legcélszerűbben lehet eszközölni.

A **Centralblatt für Bibliothekswesen** 7. füzetében *Joachimsohn* Pál befejezi *Gossembrot* *Zsigmond* könyvtáráról írt tanulmányát. *Eichler* *Ferdinánd* *Bibliothekstechnisches* címmel a könyvtárberendezések technikájának legújabb vívmányait ismerteti. *Hartwig* *O.* a leideni főkönyvtárnokhoz, *Du Rieuhöz* írt levelében a kéziratok fénynyomatú sokszorosításával foglalkozik.

A vegyes közlemények közt teljes szövegében találjuk a francia egyetemi könyvtárnokok képzése ügyében 1893. decz. 20-án kiadott miniszteri rendeletet. A 8/9. kettős füzetben *Nentwig* a hildesheimi városi könyvtár középkori kézíratait és ősnymtatványait ismerteti. Dr. E. *Horn* Zur Orthographie von U und V, I und J. című dolgozata a könyvészet egy érdekes tipografiai kérdését taglalva, gyakorlati utasításokat tartalmaz a könyvczímek hű lemásolásánál követendő eljárásra. *Reyer* a német városi könyvtárak egyöntetű szervezetének eszméjét pendíti meg. A 10/11. füzetben *Wyss* Artur Windeckkel és krónikájával foglalkozik, összehasonlítva annak különböző kézíratait. *Nörrenberg* C. meglehangú nekrológban emlékezik meg az 1894. márczius 1-én elhunyt Poole Vilmos Frigyes chicagói városi könyvtárnokról.

A *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* ez évi XX. kötete 1-ső füzetében *Bernheim* Ernő Die sagenhafte sächsische Kaiserchronik aus dem 12. Jahrh. című közleményben keresi a szász évkönyvíró (Annalista Saxo) és a pöhldei évkönyvek (Annales Palidenses) regés elbeszéléseinek forrását. Végeredménykép odajut, hogy e regés elbeszéléseket mindkét író egy a XII. században szerkesztett császári krónikából vette át, melynek írója egy egyházi férfiú, keletkezési helye valószínűleg Gaudersheim. Minket ez különösen azért érdekel, mert épen a pöhldei évkönyvek említik Augsburg bevételét a magyarok által, I. Henrik magyar csatáját s Bernheim most ezeket is e forráskrónika mesés elbeszélései közé sorozza. A *Nachrichten* rovat irodalmi hírei között ismertette van *Kaindl* R. F. nézete az Adalbert-legenda szerzőjéről; továbbá ugyancsak *Kaindl* véleménye a három Szt.-István-legenda egymáshoz való viszonyáról. *Kaindl* szerint a Legenda maior a legrégibb s ezt használta fel Hartvik is, a Legenda minor pedig egészen független mű s eredetileg nem állott Hartvik művével semminemű vonatkozásban.

D. Gy.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A Magyar Könyv-Szemle szerkesztése. Folyóiratunk szerkesztési és kiadási ügyének rendezésekor a szerkesztő személyére nézve a végleges rendelkezés a könyvtári igazgató-óri állás betöltésétől, illetőleg az új igazgató-ór javaslatától lett függővé téve. A döntés most ez irányban is megtörtént, s a nm. vallás- és közoktatásügyi minisztérium f. évi október 4-én 46,868. sz. a. kelt leiratában az ideiglenes szerkesztőt, *dr. Schönherr Gyula* segédőrt, a Magyar Nemz. Múzeum levéltárnokát, véglegesen megbízta a Magyar Könyv-Szemle szerkesztésével.

Változások a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Erdélyi Pál* múzeumi segédét segédőrré, *Szamota István* országos levéltári gyakornokot múzeumi segéddé nevezte ki. Az újonnan kinevezettek közül Erdélyi Pál a kéziratár vezetését vette át, Szamota pedig ugyanitt a könyvtári osztályhoz áthelyezett dr. Sebestyén Gyula helyét foglalja el. A levéltári osztályban amanuensisül alkalmazott *Horváth Sándor* végzett bölcslethallgató egy éves önkéntesi szolgálattételre vonulván be, helye ideiglenesen *Décsi Lajos* tanárjelölttel töltetett be.

Sándor szerb király a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. A Magy. Nemz. Múzeumnak f. évi október 7-én magas vendége volt. *I. Sándor* szerb király budapesti időzése alkalmából az intézetet is megtisztelte látogatásával. A fejedelmi vendéget, ki Reissig Ede államtitkár és báró Kotz altábornagy kíséretében érkezett, a múzeum összes tisztviselői, élükön *Pulszky Ferencz* igazgatóval, a múzeum oszlopcsarnokában fogadták. A király az egyes osztályokat Pulszky igazgató és az illető osztályvezetők kalauzólása mellett tekintette meg. A könyvtárban *Fejérpataky László* igazgató-őr kalauzolta; az idő rövidsége miatt azonban látogatása itt csak a belső helyiségek megtekintésére szorítkozott. A magas vendég nagy érdeklődéssel tudakozódott a könyvek száma és a használat nagysága iránt és a könyvtár nagy arányai, berendezésének csínja felől elismerésének adott kifejezést.

Kossuth Lajos emléktárgyai a Magyar Nemzeti Múzeumban. Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar a Magyar Nemz. Múzeumnak ajándékozták a boldogult édes atyjukhoz intézett üdvözlő feliratok, díszpolgári s egyéb oklevelek gyűjteményét, több kegyeleti tárgy kíséretében, melyeket a nagy hazafi életének utolsó éveiben használt. Ez iránt tett nyilatkozatuk következőképen hangzik:

Alulírottak, Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar, boldogult édes atyjuk Kossuth Lajos adresse gyűjteményét, nemkülönben egyéb kegyeleti tárgyakat ezennel a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozzák, oly kikötéssel, hogy e tárgyakat a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója által küldendő tisztviselő pontosan jegyzékbe vegye; e jegyzék a család képviselőjében alulírott Kossuth Ferencz mint átadó, és a Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselője mint átvevő által a jelen nyilatkozathoz csatolandó. Az átadandó

tárgyak elhelyezésére nézve alulírottak azon kikötést teszik, hogy azok a Magyar Nemzeti Múzeumnak erre alkalmas helyiségében együttesen állíttassanak föl. Budapestén, 1894. évi november 3-án. Kossuth Ferencz s. k. Kossuth Lajos Tivadar s. k.

A beces adomány átvétele valószínűleg még ez év folyamán megtörténik s az egész gyűjtemény az adományozók óhajtásához képest Kossuth Lajos könyvtárával együtt a múzeumi könyvtár helyiségeiben fog felállítani.

Családi levéltárak a Magyar Nemz. Múzeumban. A múzeumi levéltár legújabbán két gazdag családi letéteménnyel gyarapodott. Ezek közül *Sombory Lajos* cs. és kir. kamarás örök letéteménye, a magyar-nagysombori *Sombory* család levéltárának rendezése már be van fejezve; a levéltár, melynek adatai főleg az ősrégi erdélyi nemesi család leszármazási és birtokviszonyaira vonatkoznak, a XIV. századból 9. a XV-ikből 57, a XVI. századból 29, összesen 105 mohácsi vész előtti eredeti oklevelet és 6026 újabkori iratot tartalmaz. Nem kevésbé értékes a *Döry* családnak *Döry Andor* zombai nagybirtokos által letéteményezett levéltára, melyből a mohácsi vész előtti eredeti iratok száma 116 db-ra megy; a legrégibb ezek közül az 1270-ik évből való. A Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága újabbán több főúri és nemesi családnál tett lépéseket levéltáraik megszerzésére, s máris alapos reménye van, hogy a *gróf Somogyi, báró Balassa* családok levéltárai, és a *Kossuth* család turóc-megyei levéltára rövid időn gyarapítani fogják az intézetben elhelyezett családi levéltárak számát.

A Magyar Tudományos Akadémia új főkönyvtárnoka. A Magyar Akadémia a Fröhlich Róbert halála által megüresedett főkönyvtárnoki állást f. évi október hó 29-én tartott összes ülésén töltötte be, dr. Heller Ágost főreáliskolai tanárt, a matematikai és természettudományi osztály v. tagját választva meg főkönyvtárnokká. A gróf Teleki nemzetség, melyet az alapítólevél értelmében a főkönyvtárnok kinevezésének jó megillet, e választást helyben hagyván, az új főkönyvtárnok november hó végén foglalta el hivatalát.

Gálszécsi István hittani műve 1538-ból. *Révész Kálmán* munkatársunk érdekes felfedezést tett a kassai városi levéltárban. Egy czéhszabályokat tartalmazó kötet bekötési táblájában, melynek kötése 1550-ből való, megtalálta *Gálszécsi István* »A keresztényi tudományról való rövid könyvecske« című, Krakkóban, 1538-ban megjelent munkájának néhány levelét. Gálszécsi könyvének egyetlen ismert példánya 1849-ben, a nagyenyedi kollégium könyvtárának veszedelmekor, elpusztult; Szabó Károly már csak Bod Péter leírása nyomán vehette jegyzékbe. A most előkerült töredék a G. jelzetű iv egy levelét tartalmazza. A könyvtáblák teljes kiáztatása csak ezután fog megtörténni, s így nincs kizárva a lehetőség, hogy a címlap is elő fog kerülni. Révész e felfedezéséről a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 34. számában ad rövid értesítést. Bírjuk ígérését, hogy a kiáztatás megtörténte után az eredményről illető rovatunkban részletesen be fog számolni. D.

Az amsterdami biblia történetéhez. 1685-ben két magyar biblia jelent meg: az amsterdami kiadású Tóthfalusi Kiss Miklós-féle (Károli Gáspár fordítása) s a leydeni Komáromi Csipkés György-féle. Az elsőnek, az amsterdami bibliának kiadása történetéhez igen érdekes adalékok képez az alább következő két levél:

1. 1684. május 3. Mi Szántai Komáromi János és Várad Inczédi Mihály, kglis urunk ő nga udvari hűtös íródeáki és Ábrahám Ferencz s Frank Bálint, Szeben városának hites polgári, recognoscáljuk tenore presentium, hogy midőn volnánk Szebenben, az jelenvaló 1684-dik esztendőben, pünkösd havának 3. napján hivata bennünket tekintetes nemzetes ur Széki Teleki Mihály uram ő kglme, ugyanezen városban Vajda Gáspár uram házánál levő maga saját szállására és mielőttünk adá ő kglme a szebeni görögök com-

paniájának a reformata erdelyi ecclesia pénzét harmadfél ezer aranyakat = aureos 2500. Kolozsvári István uram pénzét száz aranyakat, ismét Deák Enyedi István uram pénzét huszonöt aranyokat ily conditioval, hogy ezen említett számú pénzeket tartozzék az említett szebeni görögök companiája ez jelenvaló esztendőben esendő karácson napjára Hollandiában Amsterdamban említett Kolozsvári István nagyenyedi reformatus professor uram kezében hasonló jó monetául és azon helyben elkelhető pénzüil minden defectus nélkül megadni és kezében szolgáltatni, bizonyos arra rendeltetett emberek által. Hogy ha az említett terminusra és helyre azon pénzt Kolozsvári István uramnak kezéhez nem szolgáltatnák, Kolozsvári uramtu kglis urunk ő nga tudósítást vévén, megmondotta az úr ő kglme urunk ő nga neve alatt az említett görög companiának, hogy mindnyájan rabságra hányatnak és mindaddig fogva lesznek, valámig két annyit nem fizetnek; melyre magokat obligálván magok szabad jó akaratjok szerint, a prespecificált summákat megelőttünk a megnevezett szebeni görögök companiája képében Pater János, Morgán Demeter és görögök birája képe Fogarasi Pál, Kis Christof, Podrisani Czompó János deák, Ruinovics Pater Christof, Todor Kozma, Kozma Miklós és Zoltán János leválák és kezekhez vevék hasonló ok és mód alatt, hogy a feljebb megirt summákat a közelebb érkező karácson napjára Amsterdamban Kolozsvári István uramnak plenarie et integre kezébe juttatják. Mely dolog így menvén mi előttünk véghez, adjuk róla futura pro cautela ezen testimonialisunkat fide nostra mediante. Datum die, anno locoque praenotatis. Correcta per eosdem. lidem qui supra.

Komáromi János mpr. és Inczédi Mihály mpr.

Frank Bálint mpr. Ábrahám Ferencz mpr.

(Eredetije a gróf Teleki-család marosvásárhelyi levéltárában, új rendezés, 2700b/5. sz. a.)

2. 1684. július 25. Az úr isten áldja meg ngodat, sziből kívánom. Kglis uram, legyen istené a dicséret érette, mind eddig békességes volt utam és egészségben jöttem. Itt várakozásom esék, mert az elector ő nga szintén útban volt; hogy audientiát kértem, egy hétre izente ő nga, hogy haza jű. Ugyan itt lemenő atyafiakkal találkozám, kik azt beszéltek, hogy Tóthfalusi uram két deákokat vevén maga mellé, az egész bibliát nyomtatja, de in 8-avo minori, mint egy kis deák biblia, olyan lészen, azonban fordítást is felette igen sokat mást csinálnak. Ugyan azok mondák, hogy Debreczenben is vittek Belgiumból biblia első levelének nyomtatására való rézmetszést, ott is bibliát akarnak nyomtatni, nem tudom szinte ki versióját. Nekem már harmadikat kell nyomtatnom, melyben, mihelyt ide fel meg tudják, hogy a fordításban jobbitás nem lesz, emitt privatus emberekében pengig vagyon, nem fogják dicsírni e munkát. Kglis uram, e munkán, melyért elbocsáttattam, a ngod méltóságos fejedelmi keze vagyon, és sok költségben is álló, azért noha nekem elég szomorú a késedelem, de nem sietek, ngodnak igen anxie parancsolatját várom, hogy érthessem, mit kelljen cselekednem. Én erről az úrnak Teleki uramnak ő kglnek elég bővön irtam, t. püspök uramnak hasonlatos képpen, tudom, a dolgot ngodnak ő kglmek bővebben értésére adják. Ezzel én maradok ngodnak

kisebb szolgálja nagy alázatossággal

25. Iulii 1684. Berlinumban.

Kolozsvári István mp.

Kívül: Serenissimo ac celsmo dno, dno Michaeli Apafi Transylvaniae principii, partium regni Hungariae dno, Siculorum comiti. dno meo clementissimo.

(Eredetije a Magyar Tud. Akadémia könyvtárában.)

Szilágyi Sándor.

Szathmár-Némethi Mihály levele Teleki Mihályhoz.

Az úr istennek mindennemű áldását nagy bőséggel kívánom n. uram kgldre terjedni!

Nemzetes uram! mivel értettem nemes Abauj vármegye gyűlésében, hogy a méltóságos Erdélyország követe a mostani Eperjest celebrálandó országgyűlésében kglđ lesz, az kglđ noha hozzám érdemetlenhez mutatott jóakaralja (melyre én háládatomat elmulattam), melyben kglđ az én promótiómra igyekezett, arra indít s kötelez is, hogy kglđt meglátogassam. Mely jó szándékomat meg is cselekedtem, hogy uram kglđt személyesen meglátogassam, ide Eperjesre eljöttem, remélvén, hogy már kglđ érkezett és minek utána öt napok alatt itt várakoztam volna, nem lévén sok becsületes emberektől (kik kétségben hozták a kglđ kijövetelét) bizonyos a kglđk eljövetele felől, kényszerítettem hazamenni nem kicsiny szomorúsággal s úgy kellett nemzetes uram kglđnek ez kis leveletem írnom. Az elmúlt esztendőben dedicáltam volt uram kglđnek egy kis magyar könyvecskét ily titulus alatt: *Igasság proba köve*, a melyre mostan felelt egy ellenkező, kinek én is már megfeleletem. Minek okáért bizodalmasan kérem nemzetes uram kglđt, ehbéli jó szándékomban, nézvén nemzetes uram kglđ istennek dicsőségét s előbbeni jó affectioja szerent promoveáljon, én is igérvén kglđnek életemnek minden idejében, hogy kglđ érdemes s méltóságos nevének becsülője s hirdetője leszek s maradok. Isten ő felsége kglđt n. uram szent nevének dicsőségére s hazánk szolgálatjára számos esztendőig jó egészségben tartsa meg, szívesen kívánom.

Költ Eperjest, 1669. 4. Maii

Nemzetes uram uraságodnak alázatosan szolgál

Némethi Mihály mpr.
gönczi scholamester.

(Eredetije a gróf Teleki-család marosvásárhelyi levéltárában.)

Koncz József.

Könyvlopás a XIV. században. A Szent-Ivány család levéltárában, mely örök letéteményképen a Magyar Nemzeti Múzeumban van elhelyezve, érdekes adatot őrizett meg I. Károly király 1327. május 23-án kelt oklevele. A király előtt Bogomér fiai Bodó, Miklós és Bogó liptói nemesek bejelentették, hogy mintegy öt évvel előbb ismeretlen rablók a liptószentiváni Szent-János-templomba betörték s onnan egy kelyhet, az egyház könyveit, okleveleit s egyéb szereit ellopták. A király ez ügyben a turóci konventet vizsgálattételre küldi ki. A hártján írt oklevél szövege a következő:

Karolus dei gratia rex Hungarie fidelibus suis conventui monasterii beate virginis de Turch salutem et gratiam. Dicunt nobis Bodon, Nicolaus et Bogon filii Bogomerii, nobiles de Liptouia, quod tempore auttumpni, cuius iam quinta revolutio preterit annualis, in crepusculo noctis fures et latrones in ecclesia sancti Iohannis baptiste in possessione ipsorum habita calicem, libros cum rebus et indumentis ecclesie iamdicte, privilegia seu instrumenta regis Ladislai, que super possessione Aruazada vocata habuissent, subtrahendo deportassent. Super quo fidelitati vestre firmiter precipimus per presentes, mandantes, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, coram quo Blasius filius Theodori vel Blasius filius Ontpech de Turch, altero ipsorum absente, homo noster, sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem et secundum quod veritas vobis exinde constiterit, nobis fideliter rescribatis. Datum in Vyssegrad, sabbato proximo post festum ascensionis domini, anno eiusdem MCCCXX. septimo.

Kivül: Fidelibus suis conventui monasterii beate virginis de Turch, pro filiis comitis Bogomerii, inquisitoria.

Horváth Sándor.

Hungarikumok külföldi könyvpiaczon. Hazai könyvgyűjtőinknél eseményszámba ment *Kende* S. bécsi könyvkeresek. 7. sz. jegyzéke, melyben 94 régi magyar nyomtatvány van felsorolva. Közöttük négy unicum (R. M. K. I. 1363.) 696., 1147., 1134.), melyek Szabó Károly szerint Koncz József marosvásárhelyi tanár úr könyvtárának díszét képezték. Mivel azonban a négy unicum a jegyzék kibocsátásakor már el volt adva (?), kár volt azokat egyáltalán felvenni, annál is inkább, mert a dolognak az a színezete, mintha a könyvek soha sem lettek volna Kende birtokában s czimeik, valamint címmlapjaiknak hasonmásai csak reklámul szolgálnának. A jegyzék érdekesebb számai voltak még: Bisterfeld, *Elementa Logica.* (R. M. K. 572.) ára 45 ft; a Thuróczi-féle brünni krónika egy csonka példánya, ára 60 ft (mindkettőt időközben a Magyar Nemz. Múzeum könyvtára szerezte meg) s Heltai krónikájának szintén csonka példánya, ára 100 ft. Dúsan illusztrált s ritka műveket tartalmazó jegyzéket hocsátott közre *Cohn* Albert berlini könyvkereskedő. A jelesebb magyar vonatkozású művek követekezők: *Bergomensis, De plurimis claris mulieribus.* Ferrara, 1497. (Beatrix királynénak ajánlva.) 750 márka. *Caoursin, Opera.* Ulm, 1496. (A török háborúkra vonatkozó érdekes részletekkel.) 475 márka. *Beschreibung des Krieges, welchen der Walachische Woiewod Juon mit den Türcken gefüert.* 1576. 36 márka. *Katona, Historia critica.* (Teljes példány.) 400 márka. *Montanus, Vita illustris ac divae Helisabeth, Hungarorum regis filiae.* (1511?) 96 márka. *Sommer, Vita Iacobi despotae Moldavorum reguli.* Wittenberg, 1587. 150 márka. *Ioannes presbyter, De ritu et moribus Indorum.* (Ulászlónak ajánlva.) Köln, Koelhoffnal, 1490 körül, 325 márka.

V. E.

Az alsóausztriai helytartóság levéltára. A bécsi levéltárak száma újabban egy új levéltárral szaporodott, mely tartalmát tekintve, ugyan már régebben főnnállott, de levéltári jelleggel eddig nem bírt. Ez az alsóausztriai helytartósági levéltár, mely a helytartóságnak régi registratúrájából alakult. Az említett hivatalnál, mint sok más hasonlónál, tulajdonképeni levéltár eddig nem volt, csak registratura, melyet két részre, régiebbre és újabbra, osztottak. Évtizedeken keresztül növekedett, gyarapodott a levéltári anyag, melyet jól-rosszul állványokon helyeztek el. A túltömöttség és térszűke ellen skartirozással segítettek a bajon, így 1844. és 1881-ben, midőn nagy mennyiségű anyagot szolgáltattak át az állami levéltárnak. Azonkívül bizonyos időközökben kocsiszámra adták el az összegyűlt anyagot, gyakran 2—300 éves iratcsomókat. Majd a jelen század második felében a levéltár lekerült a helytartósági épület pinczéibe, s a mit a skartirozás megkímélt, a penész és nedvesség tette tönkre. Pár évvel ezelőtt megindult a mozgalom ezen visszas állapotok megszüntetésére. A helytartó megbízásából egy szakférfiakból álló bizottság vette kezébe az ügyet és oda nyilatkozott, hogy a registratura levéltárrá alakítandó át. Normális évül 1848-at vették föl, de kivételes esetekben az újabb időkből származó anyagot is fölveszik. A levéltár jelen állományát, a meglevő anyagon kívül, mindazon hivatalok, intézetek stb. iratai képezendik, melyek a helytartósággal direkt összeköttetésben állottak. Ide tartoznak a fennálló kerületi hivatalok, a régi uradalmak, a bécsi régi rendőri hivatal stb. iratai. Magába fogadná még a levéltár az alsóausztriai katolikus és más vallású intézetek, testületek stb. iratait is. A levéltár helyiségei még most is a pinczehelyiségek, melyekben előbb el volt helyezve, de gyökeresen átalakítva. A nedvesség ellen kellő óvintézkedések tétettek, azonkívül világítás- és szellőzéstől is gondoskodva van, az egész helyiséget pedig villanyvilágítással látták el. A levéltári anyag konzerválása erős kartonskatulyákban történik, melyek száma eddigelé körülbelül 3000. A levéltár direkt a helytartó alá van rendelve, élén Kaltenbrunner Ferencz kerületi biztos áll, kivel Giannoni Károly és dr. Starzer Albert osztznak a hivatalos teendőkbén. Remélhetőleg magyar részről is igénybe lesz majd a levéltár véve, mely hazánk történetére nézve is rejthet magában anyagot.

A.

A párisi nemzetközi könyvkiállítás. mely ez év nyarán nyílt meg, rendkívül fényes eredményt tüntetett fel. A *Palais de l'Industrie* helyiségeiben rendezett óriási méretű kiállításnak két körülmény adott kiváló jelentőséget. Egyik, hogy ez volt e nemben az első igazi nemzetközi kiállítás, a másik, hogy mintegy mutató volt az 1900-ban rendezendő nagy párisi világhiállításból, melynél a francziák bevallott czélja az összes eddigi világhiállításokat felülmulni. A nemzetközi könyvkiállítás retrospektív rendszerben tüntette fel a könyvek és valamennyi vele kapcsolatos intézményeknek és iparágaknak fejlődését, kiterjeszkedve a papír-ipar összes ágaira s a könyv és az iskola közt létező szellemi kapocs alapján a XIX. század iskolázási viszonyaira is. A főszűly mindazonáltal az ipari és kereskedelmi részre volt fektetve. A különböző könyvkiadási iskolák tanulságos csoportokban voltak bemutatva; a legelőkelőbb kiadói czégek pompás pavillonokat emeltek, melyek nagy kényelemmel berendezett olvasótermeiben összes kiadványaik a közönség rendelkezésére voltak bocsátva. Sajnos, hogy hazánk e szép kiállításán csupán két könyvkiadó-czég szekrénye által volt képviselve, bár, mint tudjuk, a kiállítás rendezősege két izben szólította fel a budapesti kereskedelmi és iparkamarát a részvételre. S ép oly kár, hogy szakférfiaink nem ragadták meg az alkalmat ez érdekes kiállítás tanulmányozására, melynek vívmányait 1896-iki országos kiállításunkon bizonyára nagy haszonnal lehetett volna értékesíteni.

A drezdai udvari könyvtár szakrendszere a magyar történelmi szaknál, (*Hist. Hungar.*) az anyagot a következő felosztás szerint csoportosítja: 1. Irodalom, életrajzok. 2. Folyóiratok, általában. 3. Földrajz és statisztika. 4. Természetrajz, klimatologia, nosologia. 5. Utazások. 6. Kulturképek. 7. Kivándorlás. 8. Néprajz. 9. Régiségek. 10. Mesék és mondák. 11. Történelem, általában. (a) Történelmi források. b) Történelmi források. c) Kependiumok. d) Vegyes korszakok.) 12. Östörténet. 13. Egyes korszakok (a királyok uralkodása szerint). 14. Genealogia, címertan. 15. Tartományok. (a) Népfajok szerint. b) Politikai határok szerint, és pedig: a bánság, Dalmácia, Isztria (!), Horvátország, a határőrvidék, Erdély, Szlavónia stb.) 16. Városok, községek. 17. Államjog. (a) Általában. b) Felsőjogok, trónörökösödés. c) Országgyűlés. d) Vegyes iratok az alkotmányról és közigazgatásról. e) Hadsereg és tengerészet. f) Bányászat és pénzverés. g) Kereskedelem, ipar, adók. h) Erdészet, földművelés. i) Közlekedés. Vasutak, posta, hajózás.) 18. Magánjog. 19. Egyháztörténelem. (a) Általában. b) Katholikus c) Evangélikus egyháztörténelem.)

Sch. Gy.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Szerkesztette: HORVÁTH IGNÁCZ.

Rövidítések: áll. = állami; bib. = bibornok; cs. = család; czl. = ezímerlevél; egy. = egyetem, egyetemi; k. = király, királyi; kné = királyné; kny. = könyvnyomda, könyvnyomtató; kt., ktár = könyvtár; lt., ltár = levéltár; min. = ministerium; pk. = püspök; szn. = személy-név; v., vs. = város, városi; vm. = vármegye.

- A**
Aacheni vs. könyvtár 193.
Abano, Petrus de 149.
Accursius Franciscus 250.
Acha szn. 190.
Achates Lénárt vicenzai kny. 270.
Acsády Ignác 91.
Actio curiosa (1678-iki kézirat) 205.
Adalbert-legenda 376.
Adamus Albinus 277.
Adomes János, erdélyi szászok statutumai, (XVIII. sz. görög kézirat Athoshegyen) 375.
Adrianus Carthusiensis 250.
Aelianus 27.
Aeneas Sylvius 1—6, 19, 31, 96, 148, 154, 211, 250, 251, 302. — Historia Bohemica, (XV. sz. kézirat a braunschweigi vs. ktárban) 88.
Aeschylus 180.
Agapetus pápa 304.
Agapita végr. (999-iki okl. Zágrábban) 99.
Agenda 118.
Agrippa, Cornelius 119.
Ahmed szultán 158, 159.
Ahmed Vefyk pasa ktára 89.
Akadémia, M. Tud. 84, 86, 89, 98, 192, 204, 205. — kvttára 84, 196, 206; olvasóterme 197; használata 197.
Akadémiák, l. Augsburg, Frankfurt, Lüneburg.
Albert kir. 101.
Albertanus Causidicus Brixienis. 153, 251.
Albertus, Ioannes Michael 122.
Albertus Magnus 36, 43, 132, 143, 150, 157, 159, 166, 252.
Albrecht 252.
Albumasar 31.
Aldinák a berlini udv. kvttárban 55.
Aldinari 187.
Alemannia, Conradus de 253.
Alen (?), Ioannes de 250.
Alexandria 180. 303. —i Cyrill. 180 —i Kelemen 180.
Alfonz, Castilia kir. 128.
Aliaco, Petrus de 253.
Allgemeine Lit. Zeitung 1807. 367.
Alsóausztriai helytartósági lt. 381, 382.
Alstedius 96.
Althammer András. 119
Altpreussische Monatschrift. 309.
Ambrus (Szent-) 125, 303.
Ambrosius Sebestyén l. Lám.
Amerbach János bázeli kny. 17, 25, 37, 38, 42, 125, 126, 141, 146, 259, 324.
Ammon 367.
Amsterdam 379. —i magyar biblia tört. 378.
András veszprémi prépost 190.
Andrássy Tivadar, gróf 208.

- Andrae, Iacobus 115, 117. — Ioannes 253, 302.
 Andreas Pali de Kempnicz, l. Kempnicz.
 Andrelinus, Publius Faustus 254.
 Annalen (Neuere) der Literatur d. öst. Kaiserthums 366.
 Annales Palidenses 376.
 Annalista Saxo 376.
 Anianus 34.
 Annius, Ioannes 153, 158, 254.
 Anselmus, B., Elucidarium. (1427-iki kódex a szombathelyi papn. int. kvtárában) 14.
 Anzelm, (Szent-) 122, 251, 303.
 Antiochenus, Victor 213.
 Antiochiai Gergely 180.
 Antiphonalék 302, 303. — (XIII—XIV sz. kódex a szombathelyi papnevelő kvtárban) 13.
 Antoninus, (Sanctus) 29, 121, 212, 254
 Antwerpeni kny. 31, 268. —i nemzetközi kiállítás 301.
 Apáczai Csere János, Oratio de Summa scholarum necessitate cz. kéziratának kiadása 90.
 Apafi Mihály 379.
 Apicius, Coelius 255.
 Apollinaris, Caius Sollius 158.
 Apor-ktár az Erd. M. E. kvtárában 80.
 Apponyi Lajos gr. 158. — Sándor gr. 244.
 Apuleius Madaurensis 173.
 Aquila, Petrus de 255.
 Aquilai kny. 269.
 Aquinói Szt.-Tamás 115, 119, 203, 211, 213, 255, 256. — Corvin-kódex, Prágában 311; egyéb kódexei a múz. kvtárban 71, a vatikáni kvtárban 203, a szombathelyi papn. int. kvtárban 14.
 Arator 256.
 Aranka György 189.
 Aranyszájú Szt.-János 26, 180, 211, 273, 274.
 Archaeologiai Értesítő 90.
 Archimedes 180
 Archiv d. Gesellschaft f. ältere deutsche Geschichtskunde 204.
 Archiv d. Vereines f. siebenb. Landeskunde 375.
 Archivalische Zeitschrift 97, 206.
 Aretinus Franciscus, Phalaridis epistolae. (1473. kézirat a szombath. papn. kvtárban.) 15.
 Aretinus, Leonardus 256, 257.
 Aretius 116.
 Argellata, Petrus de 169.
 Argirus királyfi historiája. (Lőcse, XVIII. sz.) 353.
 Argus de la Presse 207, 208.
 Ariosto 220.
 Aristides 180.
 Aristophanes 159, 180.
 Aristoteles 41, 143, 154, 180, 211, 256.
 Arnstein Miksa 295.
 Arrivabene György velencei kny. 36, 46, 180.
 Arthropieus 119.
 Arudius 218.
 Aschbach 245.
 Asher Noe berlini antiquár 25.
 Asinius Pollio 303.
 Assisi Szt.-Ferencz 257.
 Astesanus 25'.
 Athanasius 211, 257.
 Athenaeum kny. 192.
 Athén 303. —i nemz. kvtár 90, 179; kéziratai 179.
 Athoshegyi Xiropolamos-kolostor kt. 375.
 Attavante firenzei könyvfestő 311.
 Augsбург 244, 315, 376. —i akadémia ktára 170. —i ágostonrendiek ktára 37, 39, 125, 265, 343. — benedekrendiek ktára 41, 333; ex-librise u. o. —i karmeliták ktára 165. —i Szent-György-kollegium ktára 140, 153, 158, 175, 265, 276, 333. —i kny. 31, 38, 42, 120, 125, 131, 141, 146, 151, 173, 164, 173, 258, 264, 279, 280, 283, 285, 286, 291, 326, 331, 311, 344.
 Ágoston (Szent-) 4, 37, 40, 42, 123, 132, 211, 212, 258, 259. — De civitate Dei (Corvin-kódex a Nemz. Múzeumban) 309.

- Augustodunensis, Honorius 260.
 Augustus 303.
 Allrbach, Ioannes de, Directorium confessorum. (1453. kódex a szombath. pnev. ktárban) 15.
 Ausonius 180.
 Averrhoes 41.
 Avianus 260.
 Avicenna 46.
 Ábel Jenő 9, 306, 307.
 Ábrahám Ferencz 378, 379.
 Ábray Károly 295.
 Ágostai ev. hitvallásuak repraesentatiói Mária Teréziához 1774. 372.
 Ágostonrendiek. L. Augsburg, Bécs, Borszló, Léka, Minzgraben, Prága, Sagan.
 Áldásy Antal 91, 207, 373.
 Árkádiai pör 367, 368.
 Árvaszáda 380.
 Árva vára 213.
- B**achinszki Mátyás 36.
 Bachstein Illés 164.
 Bacsnányi 159.
 Bahlmann 206.
 Baer S. L. majna-frankfurti antiquár. 362.
 Bagomer, lipthói comes 380.
 Bajor iratok a múz. ktárban 191. — kir. ktár, l. München.
 Bajorország 29.
 Bajza irod. hagyatéka a múz. ktárban 189.
 Bakody Tivadar 190.
 Balázs turóczi nemes 380.
 Balassa (báró) cs. lt. 378.
 Bald Vitus 41.
 Ballagi Aladár 371.
 Balligault Félix párisi kny. 254.
 Balogh István czl. a múz. ktárban 72.
 Bandini 8, 9, 312.
 Bankós János 348.
 Barack K. A. 229.
 Barbarus, Hermolaus 142, 260.
 Barna Mihály geneal. kéziratí gyűjteménye a múz. ktárban 96, 296, 362, 363.
- Baróti Lajos 374.
 Barth J. M. 279.
 Bartholinus, Richardus 245.
 Bartholomaei Antal velenczei kny. 23.
 Bartholomaeus Brixiensis 260.
 Bartholomaeus 166.
 Barzizius, Gasparinus 26.
 Basili Magni libellus, (1472. kódex a szombathelyi papn. int. ktárában) 15.
 Báthory Kristóf 363.
 Batthyány Ignác erdélyi püspök 10—12. — ktár, l. Gyulafehérvár.
 Bauhinus. Gasparus 277.
 Baysio, Guido de 261.
 Báni helytartók 107. — tábla irományai (1727—1848.) 107.
 Bánok 107.
 Bányászat 93.
 Bárczasági káptalan 1540—71. számadásai, (kézirat a brassói ev. gymn. ktárában) 375.
 Bárczay Oszkár 90.
 Bazel 25, 39, 275, 315. —i kny. 17, 18, 25, 37—39, 42, 121, 125, 126, 135, 141, 146, 151—153, 156, 164, 173, 256, 259, 286, 319, 322, 324, 332.
 Beatrix királyné 153, 381.
 Bebelius, Ioannes 115.
 Bebenburgius, Lupoldus 151.
 Becchey György czl. a múz. ktárban 189.
 Becsky cs. ktára a múz. ktárban 191, 297, 363.
 Beda 211.
 Behamb 96.
 Beimiram Izsák 27.
 Beke Antal 375.
 Belgium 379. — tört.-i.rod. repertoriuma 87.
 Bella, Georgius de 104.
 Bellovacensis, Vincentius 261—263.
 Bemaniczky Albert 165.
 Benalius, Bernardinus 20.
 Benzur Dénes 192.
 Benedek pápa (XII.) 100.
 Benedek veszprémi comes 1171. okl. 190.
 Benedictis, Plato de — bolognai kny. 122.

- Benedictus N. 145.
 Benedekrendiek 30, 70, 149. L. Augsburg, Liesborn, Werden.
 Benignus Georgius 263.
 Benitzky Lajos 20.
 Berch Katalin 289.
 Bercsényi Miklós 205.
 Berg vm. 50.
 Berger Albert 374.
 Berghoeffler 206.
 Bergmann János bázeli kny. 151, 164.
 Bergolochus Péter 278.
 Bergomensis, Jacobus Philippus 20, 129, 152, 153, 381.
 Beriny György 133.
 Berisló Péter bán 106.
 Berlin 379. —i könyvkötő-czéh 360. —i udv. ktár 193; felosztása 53; kézirat-gyűjteménye 59; kézirati zenemű-gyűjteményei 55; külön gyűjteményei 55—56; olvasótermei 58—59; magyar történelem és szépirod. szaka 57—58; Corvina irodalma 57; szakrendszere 52—59; személyzete 52; tisztviselőinek tud. minősítése 92, 94.
 Bernardus Parmensis 159.
 Bernát (Szent-) 135, 154.
 Bernheim Ernő 376.
 Berni egyet. ktár 193.
 Bernius 219.
 Beroaldus, Philippus 126, 138.
 Bertochis, Dionysius de, velencei kny. 123.
 Berzeviczy Boldizsár 273. — Sándor 133.
 Besancon, Loys de 333.
 Besicken János és Meyer Zsigmond, római kny. 139.
 Besnecker, Io. Adri. 132.
 Bessarion, Nicolaus 263.
 Beszédek (Szent-) középk. kéziratai a szombathelyi papn. könyvtárban 14.
 Besztercebánya 114, 115. —i jezsuiták 215. —i sz. Szűzről nev. kollegium 113, 114.
 Besztercei —i sarutlan karmeliták 166. —i szöszedet 86, 302, 371. — vs. lt. okleveleinek jegyzéke 375.
 Bethlen Farkas históriája, kézirat 373. — Gábor erd. fejedelem 189, 190. — Gábor gróf 208.
 Beutheni (?) kolostor kt. 252.
 Bevilaqua Simon velencei kny. 162, 169.
 Beymer Gábor 148.
 Bécs 19, 22. 31—33, 215, 311, 372. —i Dorótya-Szüzek ktára 34. —i egyet. kt. 193. — hadügym. ltár 192. —i hitbiz. ktár 193. — Institut f. öst. Geschichtsforschung 193. — jezsuiták ktára 39, 150. —i kódex a múz. ktárban 302. — kny. 70, 147, 261, 270, 328. — pápai nunczius 94. — sarutlan ágostonrendiek ktára 152, 285; ex-librise u. o. — trinitariusok kt. 34. — udv. kamara 212. — udv. ktár 193, 306. — udvari ltár 193.
 Békesi Emil 348.
 Bél Mátyás 396, 309, 311.
 Béla m. kir. (II.) 190.
 Bibliák 32, 42, 55, 111, 116, 121, 128, 156, 211, 218, 219, 264, 302.
 Biblioteca di consultazione (Bibl. Leonina) I. Róma.
 Biehalek Fábián Ignác 17.
 Biel Ferecz bázeli kny. 322. — Gabriel 168, 265.
 Biermeris (?) János 287.
 Birck lipcsei könyvkötő 359.
 Bissolus János milanci és velencei kny. I. Chalcondylas és Iustinopolitanus.
 Bisterfeld, Elementa Logica (Gyula-Fehérvár, 1641.) 361, 381.
 Blaskovits Kálmán 295.
 Blavis, Thomas de — velencei kny. 41.
 Blessensis, Petrus 265.
 Blumauer 32.
 Bobinger Mihály 258.
 Bobok Mihály czl. a múz. ktárban 297.
 Boccaccio, Giovanni 140, 266.
 Boccoardo 312.
 Bockholt Henrik 276.
 Bocskai Péter bán 102.
 Bod Péter 245, 378.
 Bod-kódex 91.

- Bodó lipiói nemes 380.
 Boecke, Ioannes 128.
 Boethius 31, 43, 44, 122, 129.
 Bogó lipiói nemes 380.
 Bohemus, Ioannes 118.
 Bojničić Iván 109, 206.
 Bolckmann Tivadar 159.
 Bolgár közokt. ministerium 192.
 Boller Frigyes Vilmos eichstädti cs. udv. tanácsos 44.
 Bolognai kny. 122, 136, 147, 173.
 Bonaccursius Ferencz florenzi kny. 147.
 Bonanus Polykarp Prokop 172.
 Bonatus Guidó 120.
 Bonaventura (Szent-) 18, 143, 175, 266—268.
 Bonfini 61, 211, 212, 219.
 Bonifác pápa (VIII.) 125.
 Bonni kir. egyet. ktár 193; ösnyomtatványai 206, 373.
 Bonomus Péter triesti pk. 244, 245.
 Borghese ktár kéziratái a vat. ktárban 94, 203, 204.
 Born Illés 287.
 Bornatusius de Monte Magno, *Questio super nobilitate*. (1472. kézirat a szombath. papn. ktárban) 15.
 Bornemisza István 334. — János 281, 334. — Tamás 281.
 Boros Ignác 304.
 Boroszlói ágostonrendiek ktára 20, 152, 285, 332; ex-librise 332. — domonkosok ktára 29, 34, 44, 126, 133, 143, 146, 155, 160, 250, 255, 259, 265, 273, 319, 322; ex-librise u. o. — i egyet. ktár 20, 126, 154, 289, 326, 339. — jezsuiták ktára 132, 135, — kapuczinusok ktára 128. — minoriták ktára 123, 265, 339; ex-librise 123, 265. — Szent-Mátyás-templom ktára 25, 33, 128, 164, 277, 286, 293, 342; ex-librise u. o. — székesegyház ktára 19, 135. — vs. ktár 84, 85, 193.
 Bosseck János Gottlieb 41.
 Bosznia 100.
 Boszorkány-perek iratai 114.
 Bozóky Alajos 295.
 Bozucay (?) Máté 334.
 Böhmer 204.
 Brach Venczel 122.
 Bracius Gábor velencei kny. I. Iustino-politanus.
 Brandis Lukács lübecki kny. 290. — Mór lipcei kny. 39.
 Brant Sebestyén 151.
 Brasche Kolos 23.
 Brassói könyvkötészet tört. 375.
 Braun 96.
 Braunschweigi minorita kolostor ktára 88. — Szent-András-templom ktára 88. — vs. ktár középk. kéziratái 88.
 Breda Jakab deventeri kny. 18, 26, 43, 44, 136, 330. — Vilmos 289.
 Brentius János 115—119.
 Bresciai kny. 32, 43, 132, 147, 156.
 Brestovinus Adamus 373.
 Breuer Lőrincz 95, 96.
 Breviarium Romanum (XIV. sz. kézirat a szombath. papnev. ktárban) 73. — Strigoniense (1484.) 113. — ok 70, 119, 221, 220.
 Breydenbach Bernát 269.
 Britannicus, Angelus és Jacobus bresciai kny. 147.
 Britanicus Jakab bresciai kny. 32, 156.
 Brown H. 361.
 Bruckenthal 373.
 Brunet 8, 153, 269, 370.
 Bruno, B 137, 154.
 Brunschvig Jeromes 175.
 Brunn 192, — i jezsuiták ktára 41. — kny. 122.
 Brüsszel 247. — i kny. 253, 265.
 Buccari 108.
 Buda I. Budapest. — i jezsuiták ktára 121. — i kir. ktár I. Corvina. — i könyvtárak 160.
 Budai Margit 162.
 Budapest 19, 20, 31, 94, 102, 107, 204, 306, 311, 312. — i egyet. ktár. 11, 24, 37, 110, 111, 113, 222; címjegyzéke 191; évi jelentése 191—195; kézirat-

- gyűjt. 48, 191, 192, 200; olvasóterme 194, 195. — egyetemi nyomda 192. — főv. statisztikai hivatal 192. — i M. Tud. Akadémia l. Akadémia, — M. Nemz. Múzeum l. Múzeum. — i paedagogium 81.
- Budweisi kapuczinusok ktára 42.
 Buggenhagius János 119, 120.
 Buhle 367.
 Bullus, Petrus 216.
 Bullinger 118.
 Bulsani (?) domonkosok ktára 138, 166.
 Bungart Hermann kölni kny. 251.
 Burius, Ioannes 372, 373.
 Busmann 312.
 Buszheller Róbert 31.
 Butsch 244.
 Bürger Mihály 151.
- Caesar, Caius Iulius** 216, 269.
 Caesarius 118.
 Caccialupis, Ioannes Baptista de 269.
 Calderinus, Domitius 270.
 Calenzio dell' Oratorio 203, 204.
 Calepinus 211, 212, 218.
 Campanus, Ioannes Antonius 270.
 Candidus, Petrus 270.
 Cantipratensis, Thomas 271.
 Caorsin 381.
 Capcasa Máté velencei kny. 134.
 Capella, Marcianus 172.
 Capistran János 326.
 Capitel der Bericht zwischen Herrn Fridrich röm. Kaiser u. Mathias König zu Hungern (1490.) 47.
 Capitula concordiae inter Fridericum imp. et mathiam Hung. regem (1490.) 46.
 Capitula pacis Posoniensis. (H. és év n.) 274.
 Caracciolus, Robertus 38, 271.
 Caraffa 187, 217.
 Carchano, Antonius de — paviai kny. 34.
 Carini 203.
 Cario, Ioannes 116.
 Carnerius, Dániel 120.
 Caro, Hugo de S. 271.
- Carprovi 170.
 Carthusiensis, Ioannes 39.
 Casalis Lénárd 290.
 Casar János 21.
 Cassia, Simon de 271.
 Cassianus, Ioannes 25.
 Cassiodorus, Magnus Aurelius 116, 271.
 Castro Novo, Vincentius de 272.
 Cato, Dionysius 272.
 Catullus 3.
 Caviceus Jacobus 273.
 Celsus, Cornelius 133.
 Celtes Konrád 245.
 Centralblatt für Bibliothekswesen 91, 92, 206, 373.
 Cerdonis Máté paduai kny. 27, 320.
 Cereto, Ioannes de — velencei kny. 140, 150.
 Cetinjei nyomda 91.
 Chalcondylas Demeter, Bissolus János és Mangius Benedek milanoi kny. 167.
 Champerius, Simphorianus 273.
 Chemez Gyula 364.
 Chemnitz l. Kempnitz.
 Chernel cs. 302. — Kálmán 114.
 Chicagói könyvtárnoki kongr. 92, 206.
 Chierogatus, Leonellus 273.
 Choris, Bernardinus de — velencei kny. 42, 130. — és Simon de Luere velencei kny. 46, 124.
 Chrysostomus l. Aranyzájú Szent-János.
 Cicero, M. T. 37, 96, 128, 120, 160, 274. — Epistolae familiares. (Nagy-Szombat, 1711.) 356. — Orationes selectae. (Gyula-Fejérvár, 1652.) 361
 Claremontensis 117.
 Clavasio, Angelus de 29, 33, 169.
 Clement Lipót 364.
 Cleophas Mihály 364.
 Clusa, Jacobus de 274.
 Coglerus, Ioannes 119.
 Cohn Albert berlini antiquár 70, 96, 381.
 Colonia, Arnoldus de — lipcei kny. 291.
 Columbus Kristóf bibliográfiája 92.
 Columna, Aegidius 44, 133, 150, 168, 169. — Guido de 20, 40.

- Comenius 218. — *Janua linguae latinitatis* (Gy.-Fejérvár, 1647?) 349. — kiállítás a budapesti paedagogiumban 81.
- Comestor, Petrus 274.
- Concordia Hungarica l. *Capitula pacis Posoniensis*.
- Constitutiones regni Hung. (1486?) 24. — (Lipese, 1488.) 32.
- Corbach 172.
- Corent cs. czl. a múz. ktárban 363.
- Coricinna 245.
- Cornelius Nepos 275.
- Corvin János 103–105, 307, 308, 312.
- Corvina 31, 94, 158, 304, 311. — irodalma a berlini udv. ktárban 57. — kódexei l. Ágoston (Szent-), Naldus, Philostrates, Aquinoi Szt.-Tamás 307, 308, 312.
- Corvinus 219. — András 276. — Antal 120.
- Cozza-Luzzi 203.
- Cracovia, Matthaues de 276.
- Craidius, *Conciones* 219.
- Cramenkel (?) János 280.
- Cramer Mihály 47.
- Crastonus, Ioannes 576.
- Cremonai kny. 126, 142
- Creussner Frigyes nürnbergi kny. 138, 322.
- Crewsigk Márton 33.
- Crinitus, Petrus, könyvmásoló (1488.) 9.
- Crispinus, Elias 20.
- Cromer 211, 212.
- Crosseni jezsuiták ktára 165.
- Crouy cs. 370.
- Crumlovia, Martinus de 123.
- Csabar 108.
- Csáky Albin gróf 207.
- Császár József 366.
- Csázmai kápt. 100, 101.
- Csekei Miklós 364.
- Cserey Farkas 367.
- Csergheő Géza 90.
- Cserna Károly 308.
- Csernátony József Ernő 132.
- Csipkés György (Komáromi) 378.
- Csokonai V. Mihály 367.
- Csoma-kódex 353.
- Csonkatorony (budai), 158, 159.
- Cuba, Ioannes de 276, 277.
- Curtze, M. 309, 311.
- Cuspinianus 245.
- Cyriacus Jakab frankfurti kny. 338.
- Cyprianus, Caecilius 277.
- Czédula-katalogusok rendszerei 230.
- Czéhíratok a múz. ktárban 363.
- Czernowitzi cs. kir. egyet. ktár 193.
- Czech János 162. — ktára 154.
- Czech-kódex 302.
- Czímerek 25, 90, 266, 280, 288, 289, 317, 319.
- Czímérlevelek a múz. ktárban 72, 189, 190, 297. — a zágrábi orsz. ktárban 109.
- Czisztercziek 35. L. Heinrichau, Leubus, Lilienfeld, Marienfeld.
- Czompó János (Padrisani) 379.
- Czvittinger Dávid 245.
- D**abra szn. 99.
- Daczi, Aug., *Senensis Rhetorica* (1472. kézirat a szombath. papn. ktárban) 15.
- Dahlmann 87, 204.
- Dalmátország 100. — czímere 308. — i városok jogkönyvei 93.
- Damasus pápa 304.
- Damasi, Wilhelmus, Lindanus 213.
- Danits Imre 364.
- Dankó József pk. 192, 206. — *Hymnariuma* 374.
- Danzigi kny. 70.
- Darlerius Károly cremonai kny. 142.
- Darmstadti udv. ktár 91. — szakrendszere 83.
- Daróczy Elek 364.
- Datus, Augustinus 144.
- Dániel Jakab 286.
- Dániel próféta 277.
- Deák Ferencz levelezése a múz. ktárban 189. — német levele u. o. 297.
- Debreczen 379. — i énekeskönyv (1602.) 85. — ref. főiskola ktára 356, 367.

- Dedek Crescens 192.
 Deffner Mihály 179.
 Deguignes 89.
 Delisle 92.
 Demeringen Ottó 35.
 Demkó Kálmán 295.
 Denis 245.
 Dessewffy Aurél 366.
 Deventer kny. 18, 26, 43, 44, 136, 156, 173, 283, 330.
 Délibáb 73.
 Dévay József ktára 302.
 Dézsi Lajos 356, 371, 377.
 Dictys Cretensis 170.
 Didericus, Vitus 118.
 Diez ktára a berlini udv. ktárban 55.
 Diéta-Közlő, kézirat a múz. ktárban 189.
 Dino, Franciscus de — flórenczi kny. 39, 263.
 Dinckmut Konrád ulmi kny. 36.
 Diogenes Laertius 302, 278.
 Dionysius Carthusianus 118. — Halicarnasseus 158. — Nestor 26.
 Diruta, Girolamo 70.
 Disputatiók, Akadémiai 206.
 Ditrich 219.
 Diurnale 149.
 Dobra Ferencz 161.
 Dobrovsky Ágost 71, 73.
 Dóczy Ferencz 302.
 Dolaui karthausiak stuba scriptoriája 60
 Doleschall Mihály Dénes kéziratai a múz. ktárban 71.
 Domonkos János czl. a múz. ktárban 190.
 Domonkosrendiek: l. Boroszló, Bulsan (?), Dortmundi, Kassa, Krems, Troppau, Sagan, Schwednitz, Tiernstain.
 Donđis, Jacobus de 178. — Nicolaus de 46.
 Dorpati egyet. ktár 94.
 Dorst Henrik 39.
 Dortmundi domonkosok ktára 267, 272, 318.
 Döllinger ktára 96.
 Dőry cs. lt. a múz. ktárban. 378.
 Drach Péter speieri kny. 128, 149, 255, 317.
 Dracole vajdáról szóló ósny. 278.
 Drágffy János végrendelete 302. — Mária kelengyéje 302.
 Drezdai kir. műipar-múzeum 360. — udv. kvár 193. — szakrendszere. 382.
 Drosdowic Chrysostomus 134.
 Le Dru Péter párisi kny. 175.
 Dudzic Pál 166.
 Duranti, Guilelmus 21, 278, 279.
 Durantibus, Hieronymus de — páduai kny. 133.
 Duricensis. Rubertus 119.
 Dursten, Ian van 266.
 Dursteni ferenczrendiek ktára 266.
 Dziatzko K. 91.
Ebeczky Máté 36.
 Ebelinck János 279.
 Eble Gábor 192.
 Ebrard-féle könyvszekrény-rendszer 228.
 Echomont, J. C. ab. 258.
 Eger 22, 85. —i érseki lyceum 192.
 Egervári László bán 102.
 Egeri jezsuiták ktára 329.
 Eggesteyn Henrik strassburgi kny. 268.
 Egyesült-Államok ktárai 206.
 Egyetemek, l. Budapest, Bern, Bécs, Bonn, Boroszló, Czernovitz, Dorpat, Erfurt, Erlangen, Freiburg, Göttinga, Greifswald, Halle, Wittenberg, Innsbruck, Königsberg, Krakó, Lauzanne, Lemberg, Lille, Lipcse, Prága, Tübinga.
 Egyetemes Phil. Közlöny 90, 180, 374.
 Egyházi szerek 211, 380.
 Egy szerető szívnek magyar lantja. (XVIII. sz. kézirat a múz. ktárban.) 71.
 Ehrenfeld-kódex 302.
 Eiber Konrád 206.
 Eichhorn 367.
 Eichler Ferdinánd 475.
 Eichstädti kny. 256, 267, 326, 335. — udv. ktár 44.
 Eineder Ferencz Antal czimerkerő folyamodványa a múz. ktárban 190.

- Ekköll György 157.
 Eleonora kné 39, 266.
 Elimandus 172.
 Ellenbog, Ulricus de 237.
 Embe János 266.
 Ember, Iohann von, kéziratái a braunschweigi v. ktárban 88.
 Emmerichi kolostor ktára 321.
 II. Endre 100.
 Endres Vitus ktára 269.
 Engelbrecht, Martin 361.
 Englmann István 33.
 Enyedi István 379.
 Eperjes 215—218. — i kollegium 216. — i komédia, (Zimmermann Zs. ktárában) 219. — i Széchenyi-kör 208.
 Ephraim Syrus 180.
 Eötvös József báró levelezése a múz. ktárban 189. — Károly 207.
 Erasmus. 115, 119, 120.
 Erdély 373. — i Múzeum 374. — Múzeum-Egyetel 90, 205, 247. — ktárának évi jelentése 80—81; régi magyar nyomtatványai 80—81; Apor-ktára 80; olvasóterme 75, 80, 81; részvétele a Comenius-kiállításon 81.
 Erdélyi János 145. — László 91. — Miksa I. Transylvanus (Max.) — Pál 353, 374, 377.
 Erfurti egyetem évkönyvei 372. — kny. 164, 174.
 Erlangeni egyet. ktára 193.
 Ernő bajor hg. 287.
 Ernszt János 102.
 Esslingeni kny. 274, 282, 283, 319, 342.
 Esztergom vm. 208. — i főegyház ktára 171. — jezsuita kollegium 33.
 Euripides 180.
 Eusebius Pamphilus 35, 115, 176, 212.
 Evangelia u. Episteln auf alle Sontage. (N.-Szeben 1683.) 188.
 Evangeliumok és epistolák. (H. és év n.) 345.
 Ex-librisek I. Augsburgi benedekrendiek, bécsi ágostonrendiek, horoszlói ágoston- és domonkosrendiek s minori-
 ták, — i Szt.-Mátyás-templom, bulsani (?) domonk., frankfurti akad., glougau domonkosok, ferenczr. és — i társház, Hauer J. J. S., Hölzel Balázs, Hörner Ottó Frigyes, Illésházy-ktár, jaueri ferenczrendiek, kamentzi kolostor, lékai ágostonr., leubusi ciszt., marienfeldi ciszt. apátság, Miller cs., neumarkti minoriták, sagani ágostonrendiek, Scheurl cs., gróf Széchenyi Ferencz, Tucher cs., Wanner Ker. János, wohloui karmeliták. — ismeretlen ktárakból 32, 34, 128, 251.
 Eysengreim 118.
 Érdy-kódex 302.
 Érmek 213.
 Érsekújvári kódex 302
F
 Faber Jakab 116. — János 162. — Tóbiás 144. — Venczel 280.
 Fantoni Gábor gróf 295.
 Farfengus Baptista bresciai kny. 43, 132.
 Farinola Bálint kny. 345.
 Farkas Ferencz 368. — Károly 295, 367, — Lajos ktára 124, 136, 170, 172, 175, 255, 273, 275, 281, 319, 327, 334.
 Fazekas Mihály 367, 368.
 Fáy András levelezése a múz. ktában 189.
 Farnesei Festus -kódex I. Festus.
 Feczko János 75.
 Feger Tibold budai könyvtár 113.
 Fegyverek 213.
 Fejes János 367.
 Fejér József 71.
 Fejér Codex dipl. 190.
 Fejér vm. 208.
 Fejérpataky László 93, 96, 207, 295, 377.
 Fekete János gróf 189.
 Feöldváry János czl. a múz. ktárban 297.
 Felckel György 277.
 Felméri Lajos 90.
 I. Ferdinánd m. királyok: (I.) 96, 107, (II.) 297, (III.) 363. — főleg 344.
 Ferenczi Zoltán 75, 80, 222, 375.
 Ferenczy-Danielik-féle írók gyűjt. 365.
 Ferenczy György czl. a múz. ktárban 72.

- Ferenczrendiek** 88, 91, l. Dursten, Gamburg.
 Glogau, Jauer, München.
Ferrara 153. — i kny. 152.
Ferrerius Vincze 280.
Ferus, Ioannes 213.
Festus-kódex (Farnesei) 90.
Feuerlein János Konrád 269.
Fétis 246.
Fiala József 364.
Ficinus, Marsilius 9, 154, 281, 312.
Figyelmező, 1894. évf. 295.
Fila szn. 190.
Finály Henrik 86.
Finck Tóbiás czl. a múz. ktárban 297.
Finczelius Jób 120.
Firenze, l. Flórencz.
Fischer Kristóf 117.
Fiumei jezsuita-kolostor iratai (XIII—XVIII. sz.) 108.
Flach Márton strassburgi kny. 28, 40, 140, 154, 168.
Flemingius 219.
Florentinus, Paulus 167.
Flórencz 27, 312. — i Bibliotheca Laurentiana 8, 9, 312. — i kny. 8, 39, 147, 203, 328. — i nagyhercegi ktár 263.
Florus, Luc. Annaeus 281.
Fogarasi Pál 379.
Fogarasy János 368.
Forgách Ferencz bib. 171. — Simon 85.
Forgó Istvánné adomány a múz. ktár részére 295, 296, 362, 363.
Fortius 118.
Fortunatianus, Chirius Consultus 281.
Forum Romanum 303.
Földváry Gerzson 296.
Fraknói Vilmos 162, 203, 347.
Franckfordia, Nicolaus de — velencezi kny. 29.
Franckh Sebestyén 116.
Franco 203.
Franzia egyet. könyvtárnokok képzése 376. — képviselőház ktára 84. — könyv- és levéltárak 92. — ország bibliográfiája 236.
Frangepán cs. 93, 71.
Frank Bálint 378, 379.
Frankfurti akadémia ktára 20, 126, 138, 142, 154, 271, 284, 289, 293, 326, 339; ex-librise u. o. — i kny. 338.
Franklin-társ. kny. 192.
Fratres vitae communis brüsszeli kny. 253, 265.
Frawendinst Mátyás 37, 38.
Freiburgi egyet. ktár 338. — kny. 267.
Freisingeni kápt. ltára 10.
Freisner András lipcsei kny. 357.
Freytag Antal 364.
Fridberg Péter mainzi kny. 137, 142, 154, 338.
Friedrich Vilmos 304.
Frigyes cs. (III.) 46, 47, 261.
Froben János bázeli kny. 121. L. Petri János.
Frontinus Sextus Julius 28.
Froschauer János augsburgi kny. 258, 279, 280, 283.
Frölich, Geographia 218.
Fugger 249.
Furter Mihály bázeli kny. 152, 153.
Fusigna, Jacobus 281.
Fust-Schöffner 1462. latin bibliája 374.
Függetlenségi harcra vonatkozó gyűjtemények az Erd. Múz. E. ktában 80. — a M. Nemz. Múz. ktában 72, 190, 208.
Fülöp József 90.
Fyner Konrád esslingeni kny. 274, 282, 283, 319, 342.
Gaguinus Robertus 136.
Gainer (?) János 266.
Galeotti Marzio 282.
Galilei 220.
Gallovich Vincze ktára 30, 141.
Gallus abbas Cisterciensis 30.
Gallus, Nicolaus 117.
Gamburgi (?) ferenczrendiek 169.
Gannndl Lajos czl. a múz. ktárban 297.
Garai Miklós bán 100.
Garampi József pápai nuncius 10.
Garam-sz.-benedeki konvent 1217. ki-váltásgelev. 297.

- Garda Samu 295.
 Gárdos Julia 192.
 Gasparich Pál Péter 30.
 Gaudensis Jakab 318.
 Gaudersheim 376.
 Gaza, Theodorus 144.
 Gálszécsi István énekeskönyve. (1536.)
 84. — hittani műve. (Krakkó, 1538.)
 378.
 Geiger Mátyás 132.
 Geissler Henrik 116.
 Gellért (Szent-) püspök müncheni kódexe
 (Deliberatio supra hymnum 3 puerorum) 10—13.
 Genealogiai jegyzetek I. Barna Mihály.
 Gensberg János római kny. 270.
 Gereben Hermann vicebán 101. — László
 vicebán 102.
 Geréb Máté bán 103.
 Gergely pápák: (Nagy Szt.) 116, 146.
 (IX.) 21, 41, 117, 128, 150.
 Geringer cs. biztos 205.
 Gerlóczy Károly 208.
 Gerson János 37, 39, 40, 282, 283.
 Gévai irod. hagyatéka a múz. ktárban 189.
 II. Géza korabeli okl. 190.
 Giannoni Károly 381.
 Gimmai 99.
 Gindely Antal ktára 96.
 Gipcicz A. V. Evangeliumok magyarázata,
 (Szolnok 1612.) 347.
 Giunta, Lucas Antonius de — velencei
 kny. 149.
 Glanvilla, Bartholomaeus 122.
 Glaser 117.
 Glogaui domonkosrendiek ktára 322; ex-
 librise u, o. — ferenczrendiek ktára
 20, 26, 33, 40, 148, 156, 167, 257,
 259, 290, 292, 326, 329; ex-librise 20,
 33, 40, 156, 257, 259, 290, 292, 326,
 329. — társház ktára 329, 335, 339;
 ex-librise 335.
 Glureanus 119.
 Goes Mátyás antwerpeni kny. 31, 268.
 Goetz Miklós kölni kny. 252, 313.
 Goritz János 245.
 Gossenbrot Zsigmond ktára 206, 375.
 Gossoldus, Ioannes 265.
 Gosztonyi Pál 212.
 Gothai hgi gyűjtemények 360.
 Gothaischer Hofkalender 295.
 Gonda, Guilelmus 175, 283, 284.
 Gömör vm. 160.
 Gönczi, Georg. De disciplina eccl. (Várad.
 1646.) 354.
 Görgei Artur levele a múz. ktárban 190.
 Görög költemény (magyar vonatk.) 179.
 Göttingai egyet. ktár 91, 92, 94, 193,
 371, 372. — tudós társaság 373.
 Graevius 312.
 Graduálék 302, 303.
 Graesse 8, 9.
 Gran Henrik hagenau kny. 165, 174.
 Gratzl János 329.
 Grawer Alb. Declarationis evulgatae a
 S. Lamio confutatio. (Bártfa, 1598.) 354.
 Gráczai egyet. ktár 193. — i műgyet. ktár
 193. — i jezsuiták ktára 140. — i pá-
 losok ktára 150.
 Gregorius, Ioannes et Gregorius de —
 velencei kny. 129, 130, 140, 143,
 155, 160, 176.
 Greifswaldi egyet. ktár 193.
 Gresemundus, Theodorus 137, 284.
 Gritzner Márton Miklós 35.
 Groffinger Orsolya 173.
 Grotius 218.
 Gruenbald János 19.
 Gruedpeck József 146.
 Grüninger János strassburgi kny. 159,
 168, 175.
 Gryff Mihály reutlingeni kny. 19.
 Grynaeus 96.
 Grysz András badeni kanonok 39.
 Guainerius, Antonius 34.
 Guary-kódex 302.
 Guillelmus 284, 285.
 Guldenschaff János kölni kny. 252, 275.
 Gutenberg-féle Catholicon 374.
 Gutenberg, 1866. évf. 295.
 Guthlen kir. serviens adománylev. 190.
 Gutkeled-biblia 96.

- Gouth Ferencz 161.
 Gyalui Farkas 75.
 Gyárfás István 152.
 Gyógyszerészeti Hetilap 1875—78. 188.
 Gyöngyösi jezsuiták 21.
 Gyöngyösi-kódex 302.
 Gyöngyössy István 214.
 Győr 162. —i jezsuiták ktára 168.
 György pécsi püspök 22.
 György Aladár 13.
 Gyulafehérvári Batthyány ktár 375.
 Gyulay János 103.
- H**agenau 122. —i kny. 157. 165. 174.
 Hain 3, 374.
 Hallei szakrendszer 233. — wittenbergi
 egyet. ktár 193.
 Haller Gábor Hármás históriája 40.
 Halotti beszéd 86, 302.
 Hameln Gedeon 88.
 Hamman János velencei kny. 128. 134.
 Han Ulrik római kny. 29.
 Hannopo Miklós 119.
 Hanoverai kir. ktár 372.
 Hanusz István 192.
 Hartwig O. 375.
 Harmincz éves háború irodalma 96.
 Harvisse Henry 92.
 Hartl 375.
 Hartnack Dániel 154.
 Hartvik-legenda kódexei 91, 205, 376.
 Harlem, Henricus de — sienai kny. 325.
 Hasolterus 120.
 Határőrvidék 108.
 Hauckesbeckiensis János, l. Ebelinck Já-
 nos.
 Hauer János József Sebestyén ktára 152.,
 ex-librise u. o.
 Havas Adolf 374.
 Havass Rezső 198.
 Hazai és külf. Tudósítások 367.
 Hebich Lőrincz 276.
 Hectoris Benedek bolognai kny. 136, 147,
 173.
 Heerstraten (Van der) Egyed löweni kny.
 19.
- Hegendorffius 118.
 Heidelberg 39. —i ltár 206.
 Hellebrant Árpád 84, 91, 374, 378.
 Hellwald ktára 96.
 Heltai Gáspár Chronika. (Kolozsvár, 1575.)
 381. — (ifj.) kolozsvári nyomdája 6, 7.
 Helvét hitvallásuak repraesentatiói Mária
 Teréziához 1773. 372.
 Hemmerlin, Felix 286.
 Hemmingius, Nicolaus 118.
 Henckel János könyvbejegyzése 267.
 Heinrichaui czisztercziek 35.
 Hennig Alajos 295.
 I. Henrik cs. 376.
 Heraclitus, cseh kézirat a budai kir.
 ktárból 311.
 Herberstein 96.
 Hermann bán 101.
 Hermann Ottó 207.
 Hermannus 34, 219.
 Hermes Trismegistos 220, 286.
 Herodotus 140, 212.
 Herolt János 40, 167.
 Herrman Enoch K. cseh lovagi dipl. a muz.
 ktban. 363.
 Herto Márton 177.
 Hesiodos 180.
 Heszhusius 117.
 Heyde, Gerardus 314.
 Heyne Keresztély 180.
 Hieronymus, l. Jeromos (Szent-).
 Hiersemann lipcei antiquár 96.
 Hildebrand ktára 31.
 Hildesheim vs. ktára középkori kéziratai
 és ősnymtatványai 376.
 Hindu irodalom 371.
 Hinrichs Katalog 236, 370.
 Hippokratés 180.
 Hirlapkiállítás, Milanoi (1894.) 301.
 Hirsbecken Pál 117.
 Hispanus, Petrus 42, 117.
 Hochfeder Gáspár nürnbergi kny. 122.
 Hockengerius, Jodocus 118.
 Hofecker Imre 295
 Hoffmann János nürnbergi kny. 45.
 Hofmer 288.

- Hogenberg 96.
 Hollandia 379.
 Holländer Samu 295.
 Holló Zsigmond ktára 141.
 Homberg (Homborch) Konrád kölni kny.
 288, 319, 320, 328, 329, 340, 341.
 Homeros 118, 180, 220.
 Hommel Károly Ferdinand ktára 128.
 Honderű 73.
 III. Honorius pápa 304.
 Hopfer Dániel 244.
 Horatius Flaccus 46, 50, 159, 303.
 Horn E. 376.
 Hortularium, (1420/33-iki latin-magyar
 kézirat a schlägli ktárban) 86.
 Horvát Árpád 91. — István 91, 296;
 ktára 33, 38, 132, 146, 147, 152,
 165, 169, 204, 281, 313, 334; kéz-
 iratai a múz. ktárban 93. — Levin
 gyűjt. 110. — Lőrincz 162.
 Horváth Gergely (Gradeczi) 205, 354,
 375. — Ignác 17, 120, 181, 250,
 313—344, 374. — Mihály 26. — Sán-
 dor 205, 377.
 Horvát autonom törvények 107. — híres
 férfiak arcképeinek gyűjt. 109.
 Horvátország 100. -- közigazgatására
 vonatk. nádori irományok (XIX. sz.)
 108. — országos határára vonatk. iro-
 mányok 107. Horvát orsz. biztosok iro-
 mányai (1618—1717.) 107. — országgy.
 irattára (1861—71.) 107. — szlávón
 országos czímer 99. — szlávón tarto-
 mánygy. jkönyvei 1557—1848. 107.
 — szlávón helytartótanács iratai
 1767—1779. 108. — szlávón nemes
 családok oklevelei XIII—XVIII. zs. 108.
 — szlávón orsz. lt. I. Zágráb.
 Hostun, Isidorus de 147.
 Hölgyfutár 73.
 Hölzel Balázs 244, 245. — ktára 173;
 ex-librise u. o.
 Hörner Ottó Frigyes ktára 316; ex-librise
 u. o.
 Huberinus 120.
 Hubertus 116.
 Hund, Magnus 148.
 Hungaria, Michael de 18, 157, 165.
 Hungarikumok külf. könyvpiaczon 381.
 Hunyadi Mátyás I. Mátyás.
 Hupfer János 165.
 Husner György strassburgi kny. 293.
 Hussar Kristóf 177.
 Huszár Gál 91. — énekeskönyve (Debrecen,
 1560.) 84.
 Huszíták 113.
 Huszsius 119.
 Huth D. 165.
 Huttenius 116.
 Hütter 96.
 Hymnarium vetus 206.
 Igasság próbaköve (S.-Patak, 1669.) 380.
 Ihász Dániel iratai a múz. ktárban 72.
 — Lajos 71.
 Ihm Miksa 92.
 Illésházy ktár. 23, 42, 46, 124, 126, 127, 131,
 133, 142, 150, 169, 170, 172, 176,
 261—263; ex-librise 46, 126, 133,
 142, 169, 170, 172, 261, 262.
 Illianich András 121.
 Illyr francia és német kormányok irat-
 tára 1809—1822. 108.
 Illyricus Flaccus 117. — Eine schreckliche
 Historie (1549.) 96.
 Imádságos könyvek 214, 219.
 Incze István (Dálnoki) 80. — József (Dál-
 noki). Irtóháború 1848/49-ben. (kézirat
 az Erd. M. E. ktárban) 80.
 Incze pápák: (IV.) 14. (VIII.) 19, 289.
 Inczédi Mihály (Várad.) 378, 379.
 Ingolstadt 29.
 Innsbrucki egyet. ktár 193.
 Insulis, Alanus ab 290.
 Ipartörténeti bizotts. iratai a múz. ktár-
 ban 363.
 Iréne görög császárné 180.
 Irgang Vincze 167.
 Irodalomtört. Emlékek 306. -- Közle-
 mények. 354, 375.
 Isidorus pk. 39, 290, 291, — prágai
 kanonok 129.

- Isoardis, Lazarus de — velencei kny. 131.
- Isodrius 303.
- István kir. (II.) 99, 190. salonei pk. kéziratára 99.
- Istváni 216.
- Isuaglies, Petrus 340.
- Iuanus Gregorius Coellius 163.
- Iupiter Capitolinus templomának ktára 304.
- Iuuenalis 21.
- Ivánka Sámuel 40.
- Izakovich Péter 157.
- Iustinus 155.
- Jagorsky Ker. János 124.
- Jamblichus 155.
- Jankovich Miklós gyűjteménye 17—21, 23, 25, 26, 28—42, 44—46, 93, 121—126, 128—134, 135, 137—144, 146, 148—151, 153—159, 162, 164—168, 107—172, 174—176, 204, 250—261, 264—274, 277—280, 282—293, 314—333, 335—342.
- Jansenius 117.
- Janus Pannonius-kódex a múz. ktárban 189.
- Jaroslavi jezsuiták ktára 131.
- Jaueri ferenczrendiek ktára 29, 253, 287; ex-librise 29, 287.
- János liesborni apát 149.
- Jászai Pál irod. hagyatéka a múz. ktárban 189.
- Jähms W. S. kézirati zeneműgyűjt. a berlini udv. ktárban 55.
- Jänichen Péter 306, 307, 309, 311, 312.
- Jellasics bán 108.
- Jemnicus, Ioannes 119.
- Jena 154.
- Jenson Miklós velencei kny. 288.
- Jeromos (Szent-) 23, 39, 152, 155, 160, 286, 287. — Tractatus in novum test. (kézirat Kutassy érsek ktárában) 212.
- Jestius Menyhért 286.
- Jezsuiták, I. Bécs, Boroszló, Brünn, Buda, Crossen, Eger, Esztergom, Grác, Gyön-
gyös, Győr, Jaroslavia, Kolozsvár, Krems, Leoben, Linz, Münster, Nagybánya, Neuhaus, Neuss, Prága, Sopron.
- Joachimsohn Pál 206, 375.
- Joannes Albinus 138. — Nicolaus 135. — presbyter 381.
- Jókai Mór 295, 304. — művei a berlini udv. ktárban 57.
- Jordánszky-kódex 302.
- Josephus Flavius 21, 116, 212, 290.
- Jósika Miklós 295, 371.
- Jost F. lipcsei mű- és régiségkeresek. 360.
- Journal des Debats 96.
- József, m. királyok: (I.) 363; (II.) 108. — nádor 31, 32, 39, 42, 47, 263.
- Jurkovich Jakab 121.
- Justinopolitanus Bertalan, Bracius Gábor, Bissolus János és Mangius Benedek velencei kny. 162.
- Kachelofen Konrád lipcsei kny. 158, 330.
- Kaczianer tábornok 107.
- Kadera Márton 327.
- Kaindl R. F. 376.
- Kalmár Antal 192.
- Kaltenbrunner Ferencz 381.
- Kaltenmartter 326.
- Kamentzi kolostor ktára 133; ex-librise u. o.
- Kammerl Ferencz 169.
- Kampofuglosz 180.
- Kandler 187.
- Kanemerl Ferencz 321.
- Kanizsai cs. czimere a múz. ktár egy XV. sz. kódexében 90. — János 36. — László bán 103.
- Kanitz Emmanuel 296, 297.
- Kapfer János 157.
- Kapuczinusok, I. Boroszló, Brunau, Budweis, Pécs, Raeda (?), Schweidnitz.
- Karácsonyi János 91.
- Karcsa Ferencz 73.
- Karmeliták 339. I. Augsburg, Besztercze, Frankfurt, Mohlau.
- Karthauszai 60.
- Karvasy Ágost 192.

- Kassa 211. —i domonkosok ktára 33.
— vs. ltára 91, 95, 96.
Kasseli orsz. ktár 360.
Kaufmann G. 206.
Kauzli Dezső 192.
Katalin (Szent-) 270.
Katona István (Geleji) 375.
Kayser-féle bibliografia 370.
Kazinczy Ferencz 157, 165, 166, 269,
290, 320, 335, 336, 366—368. — kó-
dex 302. — két eredeti levele 362.
Kálmán király 91.
Kálmáncsehi S. Márton debreczeni pap
85. — énekeskönyve 84.
Káptalanok, I. Csázma, Neisse, Pécs,
Pozsony, Zágráb.
Károly m. királyok: (I.) 100, 114, 380;
(II.) —ról szóló ének (középk. kódex
a třeboni ktárban) 60—62; (III.) 189,
190.
Károlyi Árpád 395. — Gábor gróf 207.
— Gáspár 91, 378. — István gróf 208.
Keczer cs. 216. — Menyhért ktára 215.
Keczihoczy Máté 36.
Kekermann 220.
Kelemen pápák: (VI.) 91; (VIII.) 95;
(XVI.) 108.
Kelp Justus Johannes 137,
Kemke 206.
Kemény József 246. — Lajos, ifj. 91.
Kempis Tamás 28—30.
Kempnicz, Andreas Pali de, könyvmásoló
14.
Kemse János 189.
Kende S. antiquár 96, 192, 296, 381.
Kenderessi András 106.
Kerekes János 212. — Pál 71.
Kesler Miklós bázei kny. 17, 18, 39,
121, 146, 152, 173, 286, 315, 332.
Ketham, Ioannes de 176.
Keutschach Leonard salzburgi érsek 315.
Kéler Gottfried ktára 34, 338.
Képviselőház ktára 82—84.
Késmárk 216.
Kéziratok: a) középkoriak, I. kódexek;
b) újabbkoriak 48—52, 55, 56, 58,
59, 71, 80, 90—93, 95, 96, 109, 110,
114—120, 179, 180, 189, 200, 201,
203—205, 210—213, 218—220, 296,
301, 302, 362, 364, 371—373, 375.
c) keleti kéziratok 89, 180. — facsimile-
kiadásai 206, 373.
Khautz 245.
Khergelius, Ioannes 39.
Kincs Gyula 349.
Kinizsi Pálné imádságos könyve I. Czech-
kódex,
Király László 98.
Királyi könyvek 108.
Kircherus 220.
Kis Kristóf 379. — Imre 368.
Kisfaludy Károly 295.
Kiss Áron 351. — Imre halotti beszéde
Báthory Zsófia felett (Nagy-Szombat,
1680.) 48—51. — Miklós (Tóthfalusi)
378, 379.
Kistler Bertalan strassburgi kny. 337.
Kithonics 218.
Kladraui kolostor ktára 147.
Klattaui jezsuiták ktára 41.
Klauzál Gábor levele a múz. ktárban 297.
Klimó György pk. 171.
Klosterneuburgi benzések ktára 163, 165.
Knauz Nándor 122, 145, 161, 171.
Knoblauch János strassburgi kny. 284.
Koburger Antal nürnbergi kny. 33, 111,
126, 127, 132, 137, 138, 142, 148,
154, 259, 260, 267, 284, 285.
Kódexek 10—17, 52, 58, 59—62, 71,
86—88, 90—92, 111—120, 179—180,
189, 200, 203—206, 210—213, 301—
313, 372, 375, 376, 380.
Koelhoff János idősb, kölni kny. 26, 44,
271, 374. — ifjabb, kölni kny. 166.
Kolosvári István 379.
Kolozsvári egyet. ktár címjegyzéke 74,
75, 375; évi jelentese 74—79; hasz-
nálati statisztikája 75—79; olvasó-
terme 75—80; új épületének terve
75, 81, 222. — ev. ref. kollegium 90.
füvészkert felállítása 367. — jezsuiták
ktára 138. — kny. 6, 7.

Komáromi János (Szántai) 378, 379.
 Koncz József 380.
 Konstantinápoly 89.
 Konstantiridesz G. 179.
 Konstanczi zsinat 174.
 Kopaszág dicsérete. (Kolozsvár, 1589.) 8.
 Korb 96.
 Korjenic-Neorió-féle ragusai címergyűjt. 362.
 Koronázás, az 1608/47. — okra vonatk. kézirat a múz. ktárban 362.
 Korolnay János 101.
 Kossak Jakab 131.
 Koski Jakab 273.
 Kossuth cs. ltára 378. — Ferencz 377, 378. — Lajos Tivadar 377, 378. — Lajos emléktárgyai a múz. ktárban 377. — haláláról szóló hírlapok a múz. ktárban 295. — nekrologok 206. — hírlapi cikkeinek gyűjteménye 294. — ktára 207, 294, 304, 378. — levele a múz. ktárban 297.
 Kotz hr. alth. 377.
 Kovachich J. M. 24, 204.
 Kovács Ferencz 192, 295.
 Kowách György czl. a múz. ktárban 297.
 Kozma Miklós és Tódor 379.
 Kóhalmi Sándor 295.
 Köleséri Sámuel, Disputatio de sacrificiis. (Leyden, 1683.) 303. — Dissertatio de scorbuto. (Szeben, 1707.) 361. — Pestis Daciae. (Szeben, 1709.) 361.
 Köln 26, 153, 166, 175, 260, 284, 292, 313. — i kny. 18, 26, 42, 44, 126, 142, 148, 153, 157, 166, 250—252, 257, 259, 264, 265, 271, 274, 276, 277—279, 281—283, 286, 288, 291, 318—320, 324, 328, 331, 335, 340, 341. — i krónika 166.
 Königsbergi egyet. ktár 360. — i töredék 86, 302.
 Könyv-bejegyzések 17—47, 112, 113, 120—178, 250—293, 313—341. — hagyományozás 111. — másolók, l. Andreas Pali de Kempnicz, Petrus Crinitus, Martinus de Bono Pastore, Ioan-

nes Schonwald, Woll János. — piac a római Argiletumon 303.
 Könyvek, berendezése és felállítása 233. — kölcsönzése 238—241. — régi összefrásokban 114, 209—222, 302, 303.
 Könyvek, Régi magyar, 6—9, 48—51, 84—86, 96, 114—120, 188, 205, 209—221, 303, 345—356, 361, 374, 378—381.
 Könyvfestő, l. Attavante.
 Könyvkereskedők Lapja 304.
 Könyvkötészeti kiállítás, lipcsei (1894.) l. Lipcse.
 Könyvkiállítás, antwerpeni (1894.) 301, budapesti (1882.) 24, 307, párisi (1894.) 382.
 Könyvnyomtatás 371.
 Könyvszekrények rendszere 228.
 Könyvtáblák kiáztatása 375.
 Könyvtárak általában; berendezések, ktári rendszerek 83, 84, 92, 222—227, 230, 375; ktárak czédulakatalogusa 230, 302, 231. dotációja 241; építése 224; használata 206; katalógusai 232, 233; könyveinek beszerzése 235; köteles példányai 235; olvasótermei 239; statisztikája 206; szerzeménykönyve 230; szervezése 208. Hazai és külföldi — ak. *a) nyilvánosak*: l. Augsburg, Bécs, Berlin, Bern, Bonn, Boroszló, Budapest, Czernovitz, Debreczen, Drezda, Eichstädt, Erlangen, Flórencz, Frankfurt, Freiburg, Göttingen, Grác, Greifswald, Halle, Hanovera, Innsbruck, Krakkó, Lausanne, Lemberg, Leyden, Lille, Lipcse, Lüneburg, Marburg, München, Olmütz, Sant-Gallen, Tübinga; *b) egyháziak*: l. Athoshegy, Augsburg, Bécs, Boroszló, Bulsana (?), Crossen, Dortmund, Eger, Emmerich, Esztergom, Frankurt, Glogau, Grác, Győr, Jaroslau, Kassa, Kladrau, Klattau, Klosterneuburg, Kolozsvár, Krems, Krumlauf, Liesborn Lilienfeld, Linz, Léka, Leubus, Lübben, Lüneburg, Marienfeld,

- Minzgraben(?) MÖlk, München, Müns-
ter, Neisse, Neuburla(?), Neuhaus, Ó-
Czel, Passau, Pécs, Raudten, Sagan,
Sopron, Tegernsee. Werden, Zircz ;
c) *magánosok ktárai*: l. Batthyány,
Carprov, Czeh János, Endres Vitus,
Farkas Lajos, Gallovich Vincze, Gos-
sembrot Zsigmond, Hildebrand, Holló
Zsigmond, Hommel Károly Ferdinánd,
Horvát István, Hörner Ottó Frigyes,
Illésházy István, Jankovich Miklós,
Kéler Gottfried, Kropf Lajos, Mencke
János Burkhard, Miller Jakab Ferdi-
nánd, Pisachius I. A., Péchy Ferencz,
Péchy Zsigmond, Podmaniczky Géza,
Ráth György, Scheurl cs., krumaui
Schwarzenberg kt., gróf Széchenyi
Ferencz, Wenczel Gusztáv, Zahora I.
N., Zsámboki János.
- Könyvtárnoki kongresszus Chicagoban 92,
206. — szakvizsgálat Poroszország-
ban 94. — tanfolyam Franciaország-
ban 376.
- Könyvtártani kollegium a göttingai egye-
temen 94.
- Körös vm. 100—103, 296.
- Kőszeg vs. 114, 115. — könyveinek laj-
stroma 114. — ltára 114.
- Kőszeghy Pál 205.
- Köteles példányok 208.
- Kötz R. lipcsei kereskedő 360.
- Középkori kéziratok l. kódexek,
Közmunkák tanácsa 192.
- Krakkó 111, 112 ; —i akadémia 193 ;
—i egyetem 113 ; anyakönyve 112 ;
ktára 193. — ikny. 84.
- Kramartz S. prágai kny. l. Pytlik János.
- Krause 206.
- Krausz Samu 192.
- Krämer, Henricus 333.
- Kreith Béla gr. 1848/49-iki okirat-gyűjte-
ménye a múz. ktárban 71, 72.
- Kremsi domonkosok ktára 122. — je-
zsuiták ktára 155.
- Kremsieri érs. ktár 193.
- Kropf Lajos ktára 295.
- Krumaui hg. Schwarzenberg-ktár. 59.
- Krumlaui Congregatio b. M. v. annunciatae
ktára 147.
- Kruse, Gerardus 314.
- Kudora Károly 192.
- Kukula Rikárd 206.
- Kukuljević Iván horvát orsz. ltnok 109.
- Kulcsár István lapja 367.
- Kun Dániel antiquár 71, 73. — S. an-
tiquár 188, 195.
- Kuncz Adolf 208.
- Kunne Albert memmingeni kny. 137,
167, 258, 277, 328.
- Kusch Brunó 92.
- Kutassy János érsek 22, 212.
- Kuttenbergi kny. 32.
- Kutton Miklós czl. a múz. ktárban 297.
- Küffer Béla 82—84.
- Künius Michael 325.
- Kvacala János 94.
- L**acheroncius, Ioannes 163.
- Lacfi Dávid bán 100.
- Laerinnpecher Kristóf 36.
- Laeusden (?) János 42.
- Lajos m. királyok: (I.) 100. (II.) 106,
107.
- Lambertus, Franciscus 119, 120.
- Lampert- (Szent-) kolostor ktára 46.
- Lampsheim János 142.
- Lanciani Rudolf 303.
- Landsberg kézirati zenemű-gyűjteménye
a berlini udv. ktárban 55.
- Landssperg Márton lipcsei kny. 286, 292,
323.
- Lang Máté bib. 248.
- Lantzperger János 137.
- Lapide, Ioannes de 140, 142.
- Larisch Venczel 147.
- Lascaris Konstantin 144.
- Laszowszky Emil 98.
- Latkóczy Mihály 179.
- Laurentiana, Bibliotheca l. Flórencz.
- Laurentianus Florentinus 176.
- Laurentii Miklós flórenczi kny. 329.
- Laurentius 118.

- Lausannei egyet. ktár 193.
 Lautterbach 157.
 Lám (Ambrosius) Sebestyén 205, 354, 375.
 László (Szent-) leányáról szóló ének XIV. sz. kéziratai az atheni nemz. ktban 90.
 László m. királyok: (IV.) 380. (V.) 101.
 Lechnitzi karthauziak kolostora 113.
 Lékai ágostonrendiek ktára 291, 331, 332; ex-librise 331, 332.
 Legendae sanctorum Hungariae. (Velence 1498.) 160.
 Lehener Márton 40.
 Lehngrüber Joachim Ferencz 148.
 Lehotai, Andreas. Dissertatio iuridica de statu hominum. (Nagy-Szombat, 1694.) 355.
 Lembergi egy. ktár 193. — Oszelinszky-intézet 193. — tart. kormány 193.
 Leó pápák: (X.) 9, 315. (XIII.) 203, 204.
 Leobeni jezsuiták ktára 165.
 Leonina, Biblioteca l. Róma.
 Leporinus, Andreas 177.
 Leslie 94.
 Leubusi cziszt. kolostor ktára 316; ex-librise u. o.
 Levéltárak: l. Alsóausztriai helytartóság, Besztercze, Franciaország, Freisingen, Kassa, Mannheim, Múzeum (M. Nemz.). Országos ktár, Pannonhalmi főap., Pfalz-bajor lt., Třebon. Zágráb.
 Leydeni orsz. ktár 193. — czédula-katalogus rendszere 230.
 Lichtenberg János 126, 292.
 Liechtenstein Hermann vicenzai kny. 321. — velencei kny. 22. — Péter velencei kny. 162.
 Liechtenstein Konstantin gr. 158, 159.
 Liesborn 41; —i benedekrendiek ktára 30, 154, 253, 260, 283, 320.
 Lillienfeldi cziszt. kolostor ktára 335.
 Lilius Zacharias 148.
 Lillei egyet. ktár 193.
 Lindegg Kristóf 46.
 Linzi jezsuiták ktára 258.
 Lipcse 32, 33, 38, 137, 360. —i egyet. ktár 193, 360. —i kny. 39, 148, 158, 175, 286, 291, 292, 323, 330. —i könyvpar-múzeum 360. —i könyvkereskedők börze-társulata 360. —i könyvkötészet 350 éves jubileumi kiállítás 357. —i könyvvásár (husvéti) 358. —i műipar-múzeum 360. —i történelmi társulat 360. —i vs. kt. 193.
 I. Lipót m. kir. 297. — fgh. 38. — (Sz.) osztrák hg. 320, 321.
 Lipovics István szombathelyi kanonok 19.
 Lipp Vilmos 270.
 Lipsiai János, Practica arithmetica (Lőcse, 1696.) 351.
 Lipsius 218, 219.
 Liptó-szent-iváni templom könyvei és oklevelei 380.
 Liszti János veszprémi pk. 61.
 Literati Balázs 161. — (Diák) Kristóf 177. — László 161. — Nemes Sámuel 40, 273.
 Livius (Titus) 116, 144.
 Lober Jakab 168.
 Lobkovicz-kódex 91.
 Locatellus, Bonetus velencei kny. 134, 140, 150, 163.
 Lohn Adalbert 340.
 Lombardus, Petrus 292.
 Lórántfi Zsuzsanna 50.
 Lóssy Lukács 118.
 Loszius 118.
 Lotter Menyhért lipcsei kny. 148.
 Lovassy László 295.
 Lőcsei Szent-Jakab-egyház ktára 256.
 Löweni kny. 19, 258, 317.
 Lubóczi Zsuzsanna 303.
 Lubrich Ágost 192.
 Lucanus, (M. Annaeus) 133, 292.
 Lucianus Samosatensis 133.
 Ludolphus Carthusiensis 26.
 Luere, Simon de — velencei kny. 159, 168, 170, 176.
 Lugossy József ktára 7.
 Lukács zágrábi pk. 105.
 Lukács Béla 59.

- Lupschytz 20.
 Luther Márton 115, 116—119, 211. — Gesangbuch. (Brassó, 1687.) 188.
 Lutrea, Petrus de 293.
 Lübbeni ciszt.-kolostor ktára 316.
 Lübecki kny. 290.
 Lüneburgi lovagi akadémia 372. — szent-Mihály-kolostor ktára 372. — vs. ktár 372.
 Lyell 204.
 Lyon 286, 303. —i kny. 9, 126, 154, 166, 320.
 Lyra, Nicolaus de 111, 112, 115, 137, 293.
 Lyskirchen 331.
- Mac-Carthy** 153.
 Macchiavelli 218.
 Macrobius, Aur. Theodorus 129, 176.
 Madarász Márton 141.
 Magni de Parisiis, Jacobus 313.
 Magyar Balázs 100.
 Magyar Gyorsíró 1865. 188. — Herald. és Geneal. Társaság 98, 189. — Híromdó 366. — Könyvészet 1860—75. 369, 370. — könyvkeresk. egylete 370. — Könyv-Szemle 24, 39, 114, 152, 160, 162, 205, 236, 251, 269, 278, 288, 306, 307, 323. — Kurir 1816. évf. 295, 367. — Nyomdászok Évkönyve 201. — Színházi Lap 73. — Tört. Életrajzok 307. — Tört. Társulat 91, 192, 302.
 Magyar Mihály 136.
 Magyarország bibliográfiája 1712—1860. 369. — vm. leírása 372.
 Magyarországi Mihály, lásd Hungaria, Mich. de.
 Mahomed szultán (II.) 1—6.
 Mainz 126, 339. —i kny. 13, 126, 137, 142, 154, 166, 338.
 Maioranis, Franciscus de 134, 156.
 Maizner János 74.
 Majláth B. oklevél-gyűjt. a múz ktárban 72, 297.
 Major György 118, 120.
 Majthényi László óbudaí prépost 95.
- Mancken Károly 23.
 Mandello Gyula 295.
 Mandeville, Jean de 34, 313.
 Maneken, Carolus 314.
 Manetti, Gianozzo 312.
 Mangius B. milanoi és velencei kny. I. Chalcondylas és Justinopolitanus.
 Mangold Lajos 91.
 Mannheimi ltárak 206.
 Mantuanus, Baptista 164, 314.
 Manutius Aldus velencei kny. 143, 144, 154, 155, 159, 170, 172, 321.
 Maraschis, Bartholomaeus de — levele III. Frigyes császárhoz, (1472—74. kézirat a szombath. papn. ktárban) 15. — Oratio in Parasceve (1473. kézirat u. o.) 15.
 Marburg 92. —i kir. egyet. ktára 193.
 Marcinhouisius, Franciscus 252.
 Marck Keresztély 168.
 Maréchal 295.
 Marenh Kálmán třeboni főlevéltárnok 59.
 Margit-Legenda 302.
 Marienfeldi ciszt.-apátság ktára 139, 153, 172, 287, 318, 340; ex-librisei u. o.
 Márki Sándor 247.
 Marmis, Ant. Franciscus de 332.
 Marosvásárhelyi kollegium 367.
 Martialis, M. Valerius 123, 303.
 Martini 372.
 Martinkovics Márton nem. biz. a muz. ktban 297.
 Martinus de Bono Pastore prágai pap, könyvmásoló (1407.) 14.
 Martonicz András czl. és bárói diplomái a muz. ktban 190.
 Martyr Péter 248.
 Martyrologium 213.
 Marucchi 203.
 Marusák Pál 295.
 Mascoltus, Franc. Ioannes 130.
 Mathedus Perusinus 374.
 Matthesius, Ioannes 118.
 Mayer István 192.
 Mayer, Császár József tanára 367.

- Mazalibus, Franciscus de — reggioi kny. 158.
- Mágócsi Gáspár 85.
- Máté szlavón bán 100.
- Mátray Gábor 31, 152.
- Mátyás. m. királyok (I.) 9, 47, 48, 93, 100—103, 153, 306. — könyvtára I. Corvina. (II.) 297. — főhg. 95.
- Mátvás Flórián 205.
- Meckle Mihály és Ferencz 256.
- Medici. Lorenzo 9, 312.
- Meffret 315.
- Melanchton 119.
- Melich János 352, 374.
- Melotai Nyilas István. Agenda. (Kolozvár), 1622. 348.
- Melusina 316.
- Memmingeni kny. 137, 167, 258, 277, 328.
- Mencke János Burkhard ktára 312, 313.
- Mengius 219.
- Mentelin János strassburgi kny. 26, 253, 262, 263, 278, 331.
- Mercurius Europaeus 218.
- Mesko cs. iratai a múz. ktárban 189.
- Mesue János 124.
- Mewrer Erasmus 285.
- Meyer bibliografiai intézete 357.
- Meyer Zs. római kny. I. Besicken.
- Mezeray Fr. 361.
- Mérei Kálmán 192.
- Mihály milkóviai pk. 113.
- Miklós pápa (V.) 92, 206.
- Miklós bán 100. — lipői nemes 380.
- Mikó János czlev. a múz. ktárban 297.
- I. Miksa csász. 297, 315. — ih. 363.
- Milano 276. —i hirdap-kiállítás 301. —i kny. 44, 158, 167.
- Milleker Bódog 295.
- Miller cs. (Brassai) ktára 45, 151, 174; ex-librise u. o. — Jakab Ferdinánd ktára 32, 42, 121, 151.
- Minoriták I. Boroszló, Neumarkt.
- Minzgrabeni (?) ágostonrendiek ktára 150.
- Mirabilibus, Nicolaus de — 39.
- Mirandola I. Pico.
- Misekönyvek 134, 166, 302, 303, 323. — középk. kéziratái 303; a szombath. papn. ktárban 14.
- Misintis, Bernardinus de — és Caesar Parmensis cremonai kny. 126.
- Missale fratrum herem. ord. d. Pauli (1495.) 145, 146. Quinqueecclesiense (Velenceze, 1499.) 170. — Strigoniense (Velenceze, 1486.) 21; (Nürnberg, 1486.) 44; (Brünn, 1491.) 122; (Velenceze, 1495.) 144; (U. ott, 1415.) 1-1; (U. ott, 1500.) 176; (Kutassy-féle) 212.
- Mislyei prépostság tört. (XVIII. sz. kézirat a múz. ktárban) 362.
- Mittheilungen des Instituts für oest. Geschichtsforschung 92.
- Modestus 28.
- Moller Fülöp 138. — Gáspár (Késmárki) 306. — Miklós 192.
- Mollitor András 251.
- Molnár Pál 295.
- Monacis, Laurentius de 61.
- Monod 87.
- Monozslai András, Szentek segítségéről (N.-Szombat, 1589.) 213.
- Mons omnium Angelorum ktára 40.
- Montanus, Vita divae Helisabeth, 1511(?) 381.
- Monte divi Georgii, Thomas de 38. — Bartholomaeus de 267.
- Monte Magno, de, I. Bornatusius.
- Monumenta Germaniae Hist. 204.
- Morava ab Aquis, Albertus 32.
- Morgán Demeter 379.
- Morbaut, Simpertus 37.
- Morin Márton roueni kny. 326.
- Morvamezei ütközet 1778. 371.
- Morva Landtafel 363.
- Mózes Lőrincz 113.
- Mölki kolostor ktára 142.
- Mönch Kristóf Farkas 329.
- Mult és Jelen 73.
- Muratori 312.
- Murány 214, 215.
- Musculus András 119.
- Mutius, Hieronymus 245.

- Múzeum, M. Nemz., ktára átalakításának terve 69. — családi ltárai 72, 73, 378. — címerlevelei 72. — évnegyedes jelentései 69—73, 187—191, 294—298, 361—363. — fényképmásolatai 72, 190, 297. — gyarapodása 70—73, 187, 294—298, 361. — használata 70—73, 187—191, 294—298. — hírlap-tára 73, 188, 295, 362. — kéziratára 71, 93, 188, 296. — levéltára 71—73, 93, 189, 396—297, 302, 363. — oklevelei, 72, 93, 189, 190, 296, 297, 363, 380. — olvasótermei 70, 197, 361. — nyomtatványosztálya 70, 146, 160, 162, 187, 222, 263, 294. — ösnyomtatványai 17—47, 71, 73, 120—178, 250—293, 313—344. — szakrendszere 233. — számára ajándékok 70—73, 190, 295, 296. — tisztviselőinek kinevezései 207, 301, 377. — tanulmány-útjai 301. — új igazgató-őre 93.
- Múzeumok és könyvtárak orsz. szervezése 208.
- Müller Miksa ajándéka a múz. ktár számára 70.
- Münderlin János 165. — Kristóf 165.
- Müncheni ferenczrendiek ktára 126. — i kir. ktár 10—13, 52, 103; szakrendszere 233. — i kir. ltár pecsétnyomó-gyűjt. 206. — i kódex 302.
- Münster 174. — i jezsuiták ktára 128, 250, 271, 279, 292, 341. — i székes-egyház ktára 26, 121, 252, 291, 329.
- Myskeh comes 190.
- Nagler** 244.
- Nagy Ferencz (Lessenyei) 215. — János kézirati hagyatékának becslése 362. — Vazul 180.
- Nagybánya 210. — i jezsuiták ktára 132.
- Nagyszebeni jogakad. ktára 74.
- Nagyszombat 21, 136, 211.
- Naldus Naldius 312, 313. — Corvincodexe 305—310; ennek más kézírata 313.
- Nanus, Dominicus 116.
- Naptárak 96. (Keresztúr, 1609.) 347. (Tejfalu, 1639.) 349.
- Nausea Frigyes 115.
- Nazianzi Szt.-Gergely 180.
- Nádasdy Ferencz gróf ktára 214.
- Nádor kódex 302.
- Nefelejts 73.
- Neissei dóm ktára 19. — káptalan ktára 154.
- Nemzetőr 73.
- Német bir. gyűlés ktára 84.
- Németi Ferencz tokaji kapitány 85.
- Németujvári glosszák 302.
- Nentwig Henrik 376.
- Népparát 73.
- Neubart Kristóf, Kalendarium. (Várad, 1656.) 361.
- Neuburlai (?) kolostor ktára 289.
- Neudegger M. J. 206.
- Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 92, 376.
- Neuhan 154.
- Neuhausi jezsuiták ktára 32, 134.
- Neumarkti minoriták ktára 123; ex-librise u. o.
- Neussi jezsuiták ktára 121.
- New-York áll. ktári törvényei 206.
- Nicodemus 318.
- Nider, Ioannes 318—320.
- Niger Franciscus 129, 166, 320. — Petrus 342.
- Nijhoff Martinus hágai antiquár 96.
- Nimwegen, Jacob van 266.
- Nógrád vm. 160.
- Nona 99.
- Novillianus Martinus 134.
- Novimagio, Raynaldus de — velenczei kny. 36.
- Nörenberg Konstantin 92, 376.
- Nunzio, Ullisse de 203.
- Nurzinszky, Macarius 278.
- Nürnberg, Jörg von 178.
- Nürnberg 45. — i kny. 3, 9, 19, 33, 34, 44, 45, 111, 122, 126, 127, 132, 137, 138, 142, 148, 149, 154, 254, 259,

- 260, 267, 280, 282, 284, 285, 291, 322.
- Nyelvemlékek, Régi magyar 86, 87, 91, 301, 302.
- Nyir-Bátori Bertalan 319.
- Nyitra vm.
- Nyitraszeg 215.
- Nyomdászat I. könyvnyomtatás.
- Ó**budai prépost 94, 95.
- Ochsenbrunner Tamás 139.
- Ockam, Guilelmus 122, 320.
- Oclavia ktár 304.
- Ó-czelli kolostor ktára 137.
- Oecolampadius 117, 118.
- Oeserhez Kazinczy F. levele 1794. 362.
- Oláh Miklós ktára (1568) 211.
- Oláhfalu 177.
- Olmützi Studien-Bibliothek 60.
- Ontpech turóczy nemes 380.
- Oppenpoll Gerárd 282.
- Oppolensis, Andreas Hippolytus 273.
- Opus de sacramentis (1453 iki kézirat a szombath. papn. ktárban) 15.
- Ordinarius Strigoniensis (Nürnberg 1496.) 149, 213.
- Ordo et ritus ecclesiae Strigoniensis 213.
- Origenes 180, 211.
- Orosius, Paulus 171, 321.
- Orszországi ktárak 94.
- Országgyűlés 192. — i törvénykönyv 215.
— i Törvényhatósági Tudósítások kéziratai a múz. ktban 189.
- Országos ltár 71, 110—220, 302.
- Orsz. statisztikai hivatal 192.
- Orsz. Törvénytár szerkesztősége 192.
- Ország-Világ 73.
- Ortelius, Chronicon Hungariae 218.
- Osztórák bir. tanács ktára 84. — csász. kormány 192.
- Osvald zágrábi pk. 102, 103.
- Otmár János reutlingeni kny. 27, 40. — tübingai kny. 168, 265.
- Otrokócsi F. Ferencz 42.
- Ovidius Naso, Publius 129, 140.
- Öglin Erhard augsb. kny. 264, 326.
- Osnyomtatványok 88.
- Összehasonlító Irodalomtört. Lapok 73.
- P**aar W. de 148.
- Páduai J. C. Practica arithmetica. (Lőcse, 1677.) 351.
- Páduai kny. 27, 133, 320.
- Paeantius, Alex. Benedictus 321.
- Paffroet Rikárd deventeri kny. 156, 173, 283.
- Paganinis, Paganinus de — velencei kny. 41, 169.
- Palaeonodorus, Ioannes 154
- Platinus Apollo-ktára 304.
- Palásthy Pál nemesi biz. a múz. ktban 297.
- Palm ktára 158.
- Palocsay István 133.
- Pál pápa (II.) 319.
- Pálosok 38. I. Grác, Prága.
- Paltascichis, Andreas de — velencei kny. 29.
- Pankotai Ferencz egri vikárius 85.
- Pannartz Arnold római kny. I. Sweynheym Konrád.
- Pannonhalmi főapátság ltára 190.
- Panormitanus, Nicolaus 321.
- Paraldus, Guilelmus 322.
- Páris 138, 142., 257. — i kny. 175, 254, 271. — i nemz. ktár 92, 205. — i nemzetközi könyvkiállítás 382.
- Parmensis Caesar cremonai kny. I. Misintis.
- Parnassus illustratus. (N.-Szombat, 1709.) 361.
- Parnave, 219.
- Parreut, Ioannes 138.
- Partosik János 152.
- Pasqualibus, Peregrinus de — velencei kny. 124, 134, 140.
- Pasquini, Gian Battista 189.
- Passau 19. — i kny. 322, 323, 333. — i minoriták ktára 316.
- Passaunics (?) 166.
- Pater János 379.
- Pauler Gyula 91. — Tivadar doktori értekezésének kézirata a múz. ktban 93.

- Paulus Saxia Roncilio 8. — Soncinas 162.
 Paviai kny. 34.
 Pavinis, Ioan. Franc. de — 322, 323.
 Pázmány Péter arczképe 192. — Itára 21. — imádságos könyve 90.
 Pámer János Jakab 173.
 Péchy es. Itára a múz. ktárban 72, 73, 190, 297, 298. — Elemér 72, 297. — Ferencz 71, 73; ktára 141, 273. — Gáspár czl. a múz. ktárban 72. — Ödön 297. — Zsigmond ktára 273.
 Peck András 254.
 Pecsétek 110.
 Pecsétnyomók (régibb s újabb) gyűjt. a zágrábi ltárban 109.
 Pecz Vilmos 205.
 Pécsi káptalan 105. — kapuczinusok ktára 286.
 Peer-kódex 302.
 Pensis, Christophorus de — velencei kny. 170, 171.
 Peregrinus, Frater 135.
 Perlhach 206.
 Perlingerisz János 302.
 Pernstein Mária 21, 32.
 Perottus, Nicolaus 130.
 Persius, Aulus Flaccus 323.
 Pertz George Henry.
 Pest 1. Budapest.
 Petőfi Sándor 295; — költeményei 374. — művei a berlini udvari ktárban 57, 58.
 Petrarca Ferencz 126, 130, 146, 203, 324.
 Petri János passauai kny. 322, 323, 333. — és Froben János bázeli kny. 156.
 Petrik Géza 369—371.
 Petronius Arbiter 175.
 Petrovics József 40. — Péter 85.
 Peutinger Konrád 244.
 Pfalz-bajor ltárak 206.
 Pflanzmann, Jodocus 131, 132.
 Pflaumius, mobus 343.
 Pfortzen, Jacobus de — bázeli kny. 156.
 Phalaris 162.
 Pharmacijs, Julius: 211.
 Philelphus, Franc. 32, 42, 124, 173, 324, 325. — Ioan. Marius 17, 19, 38, 141.
 Philippus Jacobus 116, 118—120.
 Philo 212.
 Philostrates, Corvin-kódex a bécsi udv. ktárban 11.
 Piccolomineus, Dominicus 325.
 Pico Mirandola 147, 278.
 Pilchstorff Tádé 46.
 Pilez Gáspár 205.
 Pincius Fülöp velencei kny. 123, 133, 144, 155, 176, 321.
 Pindaros 180.
 Pinelli 153.
 Pinger János 148.
 Pioppius Dénes modrusi pk. ktára 211.
 Pirenne 87, 88.
 Pisachius J. A. ktára 141, 158, 274, 279, 281, 289, 291, 317, 318, 334.
 Piscator Kilián freiburgi kny. 267.
 Pisis, Reynerus de — 22.
 Pisenheysers Ambrus 329.
 Pistorius Ioannes. 213.
 Pius, pápák: (II.) 1. Aeneas Sylvius. (IV.) 92.
 Planck István római kny. 270.
 Plato 124, 211, 212.
 Plauen György 147.
 Plautus 44.
 Plellenberch Béla 172.
 Plinius Caius Secundus 147, 151, 171, 211. — Caius Coec. Sec. 45, 162.
 Plumper Henrik 341.
 Plutarchus 120, 180, 211.
 Podhraczký József kéziratái a múz. ktárban 93.
 Podmaniczky Géza ktára 354.
 Poliver Gáspár 37. — László 37. — Menyhért 37.
 Poliziano 312.
 Polonus Martinus 20, 35, 41, 325.
 Polygraphia 338.
 Pólyi István, Iovenianus. (H. és év n.) 352.
 Poole Vilmos Frigyes 376.

- Porcius, Hieronymus 325.
 Porosz egyetemi ktárak tisztviselőinek tud. minősítése 92, 94.
 Porzsolts Kálmán 208.
 Postilla Hungarica 216. — militii (1407. kézirat a szombathelyi papn. ktárban) 14.
 Pottendorf 214.
 Pozsegai jezsuita-kolostor iratai XIII—XVIII. sz. 108.
 Pozsony 22, 215. —i kamara 212, 215. —i káptalan 36, 145, 146, 157, 162. —i országgy. 102; irományai 298, 372. — vm. 197.
 Pöhldei évkönyv 376.
 Practica arithmetica. (Lőcse, 1646.) 374.
 Prága 143, 311. —i ágostonrendiek ktára 175. —i egy. ktár Corvin-kódexe 311. —i jezsuiták ktára 20, 32. —i pálosok 133. —i kny. 34.
 Prantner Erhard 122.
 Prateolus Gábor 213.
 Prato Florido, Hugo de 326.
 Preinlein M. brünni kny. I. Stahel Konrád.
 Preunner György 36.
 Prey Eucharius 274.
 Primbs Károly 206.
 Priscianus Grammaticus 36.
 Prognosticon 1656. évre (Bécs 1656.) 350. — astrologicum. (Debreczen 1680.) 346.
 Proklamációk, röpiratok stb. az 1848/9. évek történetéhez 363.
 Propertius 3.
 Protestáns egyházi és iskolai lap 378.
 Protestáns vallásnak representatiói Mária Teréziához 1773. 372.
 Prudentius Aur. Clemens 174, 328.
 Prueschenisch Erasmus 154.
 Prüs János strassburgi kny. 28, 34, 35, 37, 277, 333.
 Psalteriumok 14, 125, 163, 220, 302. — (szláv) kéziratai a vatikáni ktárban 203.
 Psellus 164.
 Ptolomaeus, Claudius 46.
 Puhl nagyszombati vs. tanácsos 136.
 Pulszky Ferencz 208, 377.
 Purliliarum comes, Iacobus 328.
 Pyrker J. L. egri érsek 368.
 Pyro, Henricus de 328.
 Pythagoras 180.
 Pytlik János és Kramarz Szeverin prágai kny. 34.
Quentell Henrik kölni kny. 42, 126, 142, 148, 157, 166, 257, 264, 278, 335, 374.
 Querding Péter 42, 43.
 Quintilianus, M. Fabius 118, 134, 140, 329.
Rabius, Ludovicus 117.
 Rachel, Baltazár 258.
 Radecius István 22, 211.
 Radics Ferencz 368.
 Radovanus 99.
 Raedai (?) kapuczinusok ktára 34.
 Ragazonibus, Bartholomaeus de — velencei kny. 129. —, Theodorus de — velencei kny. 124.
 Rákóczy cs. 48—51. I. — György 50, 375. II. — György 48, 50.
 Rakittievics cs. czl. a múz. ktárban 72. — Matild 71, 72.
 Ratdolt Erhard augsburgi kny. 31, 38, 42, 120, 125, 131, 163, 344. — velencei kny. 21.
 Ráth György 205, 251, 354, 375. — ktára 1—9, 322.
 Raudteni kolostor ktára 124, 147.
 Raymundi Summula (1468. kézirat a szombath. papn. ktárban 15.)
 Receptek pestis ellen 176.
 Recklinghauseni kolostor 29.
 Récsey Viktor 90, 179, 357.
 Redlich Osvát 92.
 Regensburg 122.
 Reger János ulmi kny. 243.
 Reggiói kny. 158.
 Régi Magyar Könyvtár — I. Könyvek, Régi magyar.

- Regiomontanus, Ioannes 38, 42, 125, 162.
 Regnault Ferencz párisi kny. 271.
 Regner Eustach 165.
 Réh Dezső 71.
 Reich Fülöp 358.
 Reiman Augustus 287.
 Reissig Ede 377.
 Rem Farkas András 343.
 Retus Gerardus 314.
 Reutlingeni kny. 19, 27, 40.
 Révész Kálmán 347, 348, 355, 378.
 Reyer 206, 376.
 Reymann Illés Mátyás 287.
 Reyser Mihály eichstädti kny. 266, 267,
 326, 335.
 Reythofer János 19.
 Rezik János 305, 306, 309, 311.
 Rézmetszetek 109, 259.
 Riccius Pál 244.
 Richel Bernát bázeli kny. 256.
 Ricius, Bernardinus velencei kny. 124,
 129.
 Rieu (du) W. N. 206, 375.
 Rigvedák 70.
 Rimaszombat 161.
 Róbert Károly I. Károly m. kir. (I.)
 Robertus 303.
 Roboz Benedek czl. a műz. ktárban 72.
 Rochinger 206.
 Rockenzan János 326.
 Rodt Zsigmond sienai kny. 281.
 Rodt v. Ruppel Bertold bázeli kny. 256,
 219.
 Rolevinck, Werner 28, 35, 329.
 Róma 257, 271, 289, 290, 303, 304, 323,
 335, 343; —i kny. 27, 28, 45, 46,
 139, 158, 264, 270, 271, 279, 286,
 290, 325, 340. —i magyar tanuló 94,
 95. —i vatikáni ktár 92, 203, 304;
 Itár 91, 94, 95, 206; ennek segédk-
 tára (Bibl. Leonina) 193, 203.
 Rómer Flóris 306, 307, 311.
 Rosarius Máté 145.
 Rosenthal müncheni antiquár 3, 70, 96.
 Rossi 203.
 Rotman Lőrincz 117.
 Rotwil Ádám aquila kny. 269.
 Roueni kny. 326.
 Rozsnyó 160.
 Rőnecamp János 149.
 Rubeis, Laurentius de — ferrarai kny.
 152.
 Rubertus apát 119. — 118.
 Rubeus János velencei kny. 21, 46, 140,
 141.
 I. Rudolf kir 92, 297. koronázása 22.
 Rubák (Régi) 216, 217.
 Ruinovics Pater Kristóf 379.
 Rusch Adolf strassburgi kny. 264.
 Rüdeshaim Rudolf 148.
 Ryman János 165.
 Rytl Miklós 143, 159.
Saacken, Franc. Antonius de 31.
 Sabellicus, M. Aurelius Coccus 330.
 Sabunde, Raymundus de 166.
 Sacco, Antonio 203.
 Sacro-Busto, Ioannes de 36, 330.
 Sagani ágostonrendiek ktára 285, 325;
 ex-librise 285. — domonkosok ktára
 256.
 Salinas, Martin de 248.
 Salis, Baptista de 33, 34.
 Sallustius 155, 211, 330.
 Salamon Péter krakói lanácsos. 111—113.
 Salmonit Ladislaus 161.
 Salona 99.
 Salzburg 120, 333.
 Samuel, Rabbi Maroccanus 331.
 Sanctgalleni rendház ktára 193.
 S. Maria, Paulus de 331.
 Sanctius, Rodericus 331.
 Sándor szerb kir. (I.) 377.
 Sándor pápa (VI.) 35.
 Sándor István 48, 369. — Miklós 352.
 Saracenus Marinus velencei kny. 29.
 Sarcerius, Erasmus 116, 118.
 Sarkadi Sándor 235.
 Sárospatak 50. —i koll. 367.
 Savigny ktára a berlini udv. ktárban 55.
 Savina 99.
 Savonarola, Hieronymus 119, 326, 332.

- Sbrulius, Richardus 244.
 Schedel, Hartmann 132, 146, 173.
 Scheffler Dávid 148.
 Schelgss András 132.
 Schenck Farkas erfurti kny. 164, 174.
 Scherwicker 116.
 Scheurl cs. ktára 135, 330; ex-librise
 u. o. — György 135. — Kristóf 135,
 155.
 Schlauch Lőrincz 348.
 Schlägli premontreiek ktára 86, 87; —
 magyar szójegyzéke 86—87, 302, 371.
 Schleder Márton 177.
 Schleicher Konrád 36.
 Schleidan (Sleidanus) 211, 212.
 Schlözer, 367.
 Schmeizel Márton jeni tanár 306.
 Schmettau gr. 372.
 Schmidt Adolf 91. — Vilmos irod hagyatéka a múz. ktárban 189.
 Schnepfius 117.
 Scholue (?) Ioannes 29.
 Scholus, Ioannes 115.
 Schonbergk, Iuncker Hanns von 132.
 Schonknecht Zsigmond 256.
 Schonwald, Ioannes de — magyar könyvmásoló 1420-ból 71.
 Schott Márton strassburgi kny 35, 40, 159.
 Schöffler Péter mainzi kny. 126, 166, 374.
 Schönherr Gyula 10, 207, 305—311, 377, 382.
 Schönsperger János augsburgi kny. 141, 146, 151, 164, 173.
 Schram, Ioannes 332.
 Schrauf Károly 375.
 Schubert Antal 291.
 Schuman Bálint lipcsei kny. 358.
 Schurener János római kny. 290.
 Schwarz Keresztély Gottlieb 275, 373.
 Schwarzwald Mihály 126.
 Schweidnitz domonkosok ktára 250. — kapuczinusok ktára 128.
 Schwenke, Adressbuch der deutschen Bibliotheken 201.
 Schwicker Henrik 304.
 Schyhower Ioannes 313.
 Scinzenzeler Ulrik milanoi kny. 44, 158.
 Scitovszky János 160.
 Sclanus Nicolaus Swanher de Metlica 33.
 Scotus Octavián velencei kny. 46, 131.
 Sebeck Ágoston 122.
 Sebestyén Gyula 90, 295, 377.
 Seciniai Albert 19.
 Seidel Ábrahám 155.
 Sellneccerus, Nicolaus 116, 117.
 Selmezbánya 363.
 Seneca, L. Annaeus 46, 130, 131, 211, 212.
 Senensis, Bernardinus 332.
 Sensenschmid János nürnbergi kny. 282, 291.
 Seraphin Frigyes Vilmos 375.
 Sermo de passione dni (1453. kézirat a szombath. papn. ktárban) 15.
 Shakespeare-irodalom 295.
 Sibenicum 99.
 Sibylla Bartholomaeus 168.
 Sichel 59, 92.
 Siculus Abbas, 212.
 Siebmacher-féle címerkönyv 90.
 Siena 312. — i kny. 281, 325.
 Sigrái András, Mater gratiae. (N.-Szombat, 1707.) 356.
 Silber Eucharius római kny. 27, 28, 45, 139, 158, 271, 286, 325, 340.
 Silius Italicus 131.
 Simony Imre Homer fordításának kézirata 90.
 Sisakdísz 25.
 Sixtus pápa (IV.) 332.
 Skalitzky J. 32.
 Smidt 21.
 Der Soldatenfreund 1848. évf. 295.
 Solinus, Caius Iulius 124, 156, 162, 333.
 Sombory cs. ltára a múz. ktárban 296, 297, 363, 378.
 Sommer 381.
 Somogyi gróf cs. ltára 378.
 Sophokles 180.
 Sopron vs. 114. — i jezsuiták ktára 153. — i múzeum 291. — i országgyűlés (1681-iki) iratai 218. — vm. 208.

- Soranzo, Giacomo 154.
 Sorg Antal augsburgi kny. 125, 279, 315.
 Sosius testvérek 303.
 Spalatói Sz.-Benedek-kolostor 99.
 Spangerberg (Spangenberg, Spangenberg)
 115, 117, 118.
 Spanyolország 29.
 Späth, J. 173.
 Speculum Marie (1429. kézirat a szombath. papn. ktárban) 14.
 Speier 34. —i kny. 128, 149, 255, 316.
 Speratus Paulus 134.
 Spewrnspergyer János 291.
 Spiegel, Der. 1830/31. 188.
 Spiellenberg Pál 146.
 Spigel Jakab 245.
 Splieneck János 266.
 Spina, Alphonsus a 138.
 Spira, Ioannes Emericus de — velencei kny. 161.
 Spohn Frigyes Ágost Vilmos 174.
 Sponey János Jakab 330.
 Sprenger, Jacobus 333.
 Stabius 245.
 Stagnius, Bernardinus de Tridino velencei kny 21, 41.
 Stahel Konrád és Preinlein Máté brünni kny. 122.
 Starnberger János 153.
 Starzer Albert 381.
 Stadius 302.
 Statuta provincialia Salisburgensia 120, 333.
 Staupitz, Ioannes 333.
 Stäudlin 367.
 Steffen György 128.
 Stegner Mátyás czímerkérő folyam. a múz. ktban 190.
 Stein 204.
 Steinhöwel Henrik 266.
 Stekh Baltazár 33.
 Stephani Novi orationes et sententiae (kézirat a községi pléb. ktárában) 302.
 Stephanus vitricus (?) in Rochingen et in Jczspanowff 131.
 Stevenson 203.
 Stornaio 203.
 Stöfflerus, Ioannes 343.
 Strabo 140, 141, 180.
 Stralene Antal 266.
 Strassburg 20, 28, 29, 35, 40, 41, 96, 122, 123, 128, 139, 143, 159, 271, 292, 316. —i kny. 28, 34, 35, 37, 40, 140, 154, 159, 168, 175, 253, 261—264, 268, 277, 278, 284, 286, 293, 331, 333, 337. —i vs. ltár 206.
 Strata, Antonius de — velencei kny. 21.
 Stuchs György nürnbergi kny. 34, 44, 149.
 Sudhoff 206.
 Suidas 167.
 Suidner (?) Márton Rudolf 25.
 Suszky Szaniszló 152.
 Sutoris András 122.
 Svetonius Tranquillus, Caius 334.
 Swanthoslaus karthauzi szerzetes könyvbejegyzése 111, 112, 113.
 Sweynheym Konrád s Pannartz Arnold római kny. 263.
 Syluanus, Ioannes 119.
 Sylvaticus, Matthaeus 163.
 Szabács viadala 302.
 Szabary Lukács czl. a múz. ktban 363.
 Szabó Ferencz 192. — István 74. — Károly 48, 205, 369, 378. — Sándor 192.
 Szádeczky Lajos 91, 192, 205.
 Szakkelion Alkibiadesz 179.
 Számvevőszék, Állami 142.
 Szamota István 86, 377.
 Szanszkrit irodalom 371.
 Szathmár-Németi Mih. lev. Teleki Mihályhoz 380.
 Szász évkönyvíró 376.
 Századok 91, 205, 217, 375.
 Szében 378.
 Széchenyi Ferencz gróf ktára 18, 20, 31, 33, 46, 47, 129, 132, 147, 152, 157, 160, 164, 165, 173, 175, 178, 256, 257, 278, 291, 331, 236, 337; ex-librise 46, 152, 260. — István gróf levele a múz. ktárban 297.

- Széchy Mária címere 90. — ktára 214, 215.
- Szeged 85. —i Somogyi-ktár 298; cím-tározása és rendezése 300; gyarapo-dása 299; használata 298.
- Szegedi Gergely 85; énekeskönyve (Deb-reczen, 1569.) 84—86.
- Székely Mikiós 106. — István énekes-könyve (Krakkó, 1538.) 84.
- Székesfehérvári káptalan 91.
- Szell Kálmán 208.
- Szemenyey Ferencz czl. a múz. ktban 72.
- Szentgyörgyi Péter deák ktára (1553.) 210, 211.
- Szent-István-legenda 376.
- Szent-Ivány cs. ltára a múz. ktárban 191, 297, 363, 380.
- Szepes vm. 113. —i kamara 211, 212, 214, 215, 217. —i karthauziak 111, 112.
- Szeplekan János 75, 80.
- Szerémi György 91.
- Szertartáskönyvek 211.
- Szerzetesrendek (Horvát-Szlavón) kolos-torainak oklevelei 108.
- Szigligeti József 189.
- Szigyártó Sámuel 71.
- Szilády Áron 61, 84, 85.
- Szilágyi Sándor 91, 191, 295, 307, 379.
- Sziléziai tart. kormány 193.
- Szily Kálmán 86.
- Szinnyey József id. 92, 189, 295, 364.
- Szlavónia l. Horvátország. —i KK. és RR. ltára 97. — orsz. pecsétje 109.
- Szójegyzék (latin-német), XV. sz. a brassói ev. gymn. ktarában 375.
- Szombathelyi papnövelde ktárának közép-kori kéziratai 13—17; ősnymtatvá-nyai 13.
- Szótárak 96, 211, 218, 220, 341.
- Tacitus, C. Cornelius 155, 211, 212.
- Tagányi Károly 86.
- Talbach 158.
- Talmud 335.
- Tamás spalatói főesperes 373.
- Tambaco, Ioannes de 126, 335.
- Tankönyvek, XVIII. sz. kézirati — a múz. ktárban 71.
- Tardivus Guilelmus 142, 335.
- Tartaretus 302.
- Tauler János 158.
- Tegernseei benzések ktára 173.
- Teleki cs. marosvásárhelyi ltára 379, 380. — József gróf 205. — Mihály 378. — Sándor gróf 296.
- Télly Iván 192.
- Temesvári Gergely 146. — Pelbárt 40, 267. — Sermones Pomerii. (Hagenau, 1499.) 165. (U. ott, 1500.) 174. — Ser-mones de tempore. (U. ott, 1498.) 157. — Stellarium. (U. o. 1498.) 157. (H. és év n.) 436.
- Tengermellékre vonatk. iratok 1703-ból 108.
- Terentius 96.
- Thallóczy Matkó bán 100, 101. — Péter bán 101.
- Thaly Kálmán 114, 205, 208.
- Thammöller Balázs 41.
- Thanner Jakab lipcsei kny. 175, 358.
- Tharjáni Ferencz l. Verssendi.
- Thegلياتius, Stephanus 335.
- Themeswar, Pelbartus de. l. Temesvári Pelbárt.
- Theodorus Ambrosianus 133. —, Peni-tentiale, (1453. kézirát a szombath. papn. ktárban) 14.
- Theodolus 336.
- Theokritos 180.
- Theophanes 180.
- Theophilactus 116, 118.
- Therhoernen Arnold kölni kny. 251, 265, 374.
- Teschner kézirati zenemű-gyűjt. a berlini udv. ktárban 55.
- Thierhaupteni (?) kolostor ktára 166.
- Thim József 91.
- Thomasinovitis János 162.
- Thorn 311, 312. —i kir. gymn. 307; ktára 311, 312. Corvin-kódex a —ban 305—311; fényképe a múz. ktban 296.

- Thököly Imre 214, 216. — István gróf ktára 213–214; éremgyűjteménye 213. — Zsigmond ktára 215, 216.
- Thuróc, Ioannes de, Chronica Hung. 218. — (Augsburg, 1488.) 81. — (Brünn, 1488.) 342, 343, 261, 281.
- Thurzó Elek levele 302.
- Thúz János 102.
- Tiberius palotájának ktára 304.
- Tibullus 29, 30.
- Tiernstaini domonkosok ktára 261–263.
- Tinctor Miklós 19.
- Tischniowa Márton kuttenerbergi kny. 32.
- Tivadar turóczi nemes 380.
- Tkalcic 190.
- Tokaj 85.
- Toldy Ferencz 353, 365. — Lászlóné 192.
- Tollat, Johann 336.
- Tondalus 337.
- Tortis, Baptista de — velencei kny. 150.
- Tóth Károly 192.
- Tóthfalusi Kiss Miklós, l. Kiss M.
- Török Ferencz 214. — József 370.
- Török háborúkra vonatkozó apró nyomtatványok 96; egyéb művek 213. —ök 94, 216, 381.
- Történelmi Tár 114, 205, 270.
- Törvénykezési Csarnok 73.
- Tractatus supermissus (1428-iki kézirat a szombath. papn. ktárban) 14.
- Transylvanus, Maximilianus 245–250.
- Trausch, Schriftsteller-Lexikon 373.
- Třeboni hg. Schwarzenberg-ltár 53–62.
- Trechsel János lyoni kny. 126, 320.
- Tridino, Franciscus l. Stagninus. — Guilelmus de — velencei kny. 23, 36.
- Trinitariusok 34.
- Trittenheim János 137, 142, 338.
- Troppai domonkosok ktára 125.
- Trotscher Bertalan 329.
- Tucher cs. kt. 135; ex-librise u. o.
- Tullensakh Farkas 262.
- Tulok Szabó Miklós 114.
- Turóc vm. 208. —i konvent 380.
- Turre, Ioannes de 119.
- Turre, Petrus de — római kny. 46.
- Turrecremata, Ioannes de 339.
- Tübingai egyet. ktár 193. — kny. 168, 265.
- U**goletti, Taddeo 312.
- Ugolini 203.
- Uj-prágai sarutlan ágostonrendiek 121.
- Ulászló m. királyok: (I.) —ról szóló cseh ének (XV. sz. kézirat a třeboni ktárban) 60–61. — (II.) 103–107, 189, 381.
- Ulmi kny. 29, 35, 252, 266, 272, 287, 319, 343.
- Unckel Bertalan kölni kny. 18, 281, 341.
- Ursinus Gáspár 219, 245.
- Urso, Sancto Henricus de vicenzai kny. 37, 172.
- Utino Leonardus de 339.
- Utzmann András 153.
- V**aczulik-féle oklevél-gyűjtemény 91.
- Vajda Gáspár 378.
- Valentinus 39. — lipcsei könyvkötő 358.
- Valerius-kiadás 153.
- Valerius Maximus 134, 141, 152, 339.
- Valesius Ioannes 119.
- Valla Lőrincz 119, 124.
- Vallás- és közokt. m. kir. ministerium 71, 72, 74, 75, 81, 93, 377.
- Varasd vm. 101, 103. —i jezsuita-kolostor iratai 108.
- Varasdi Márton 145, 162.
- Varisio, Ioannes Alvisius de — velencei kny. 171.
- Varjú Elemér 111, 189, 296, 342, 349, 351.
- Varnhagen ktára a berlini udv. ktárban 55.
- Varnpac l. Warmbach.
- Városi iratok a múz. ktárban 93.
- Varsenicus Christophorus 213.
- Varsói Krasinsky-ktár 205.
- Vatikáni ktár és ltár l. Róma. —i Magyar Okirattár 203.
- Vay Miklós br. 192.
- Váczy János 90, 369.
- Vámbéry Ármin 192.

- Várad i énekeskönyv (1562.) 84. — pkség 22.
 Várad i Péter 161, 162.
 Vári Rezső 90.
 Vegetius, Flavius Renatus 139.
 Vegius, Maphaeus 340.
 Velenceze 36, 129, 130, 141, 155, 160, 162, 169, 170, 176, 270, 281, 339.
 — i kny. 9, 20—23, 29, 30, 36, 41, 42, 46, 61, 123, 124, 128—131, 133, 134, 140, 141, 143, 144, 149—151, 154, 155, 159—163, 168—172, 176, 255, 275, 278, 281, 321, 334.
 Veldorfer György 36.
 Venetus, Paulus 23.
 Verancsics Antal esztergomi érsek 22, 85, 91, — Faustus csanádi pk. 22.
 Verbigena asszony könyvbejegyzése 113.
 Verbőczy István 302. — Hármaskönyve magyarul 218; német kiadása 218. — görög fordítása. (XVIII. sz. kézirat az Athoshegyen) 375.
 Vercellis, Antonius de 131.
 Verdena, Ioannes de 340.
 Vergilius Maro 23, 27, 96, 124, 126.
 Verinus Michael 165. — Distichon de moribus. (Kolozsvár, 1588.) 6—9. — kódexe a florenczi Laurentianában 9. — Silvester 9. — Ugolinus, Epigramm. libri VII. ad Mathiam regem Pannoniae, kódex a Laurentianában 9. — Triumphus et vita Matthiae regis (Lyon, 1679.) 9.
 Versor, Ioannes 142.
 Verssendi, másképp Tharyani Ferencz czl. a múz. ktárban 189.
 Veszprémi sz.-Mihály-egyház 190. — káptalan ltára 190. — pkség adománylevele kesuhi szabadosai részére 1181-ből 190.
 Vécsey Tamás 375.
 Vér András magyar menedéklevele 1504-ből 302.
 Vicentia, Petrus de 340.
 Vicenzai kny. 37, 172, 270, 321.
 Vielhaber Gottfried 86.
 Vieri, de — I. Verinus.
 Villa Nova, Arnoldus de 169.
 Vingle János lyoni kny. 153.
 Visée, Jean de la — 168.
 Visegrad 380.
 Vitalibus, Bernardinus de — velencezi kny. 255, 275, 281, 334.
 Viterficiis György 19, 23, 24, 26, 251, 272, 314, 331.
 Vitkovics Mihály 347, 348.
 Vitkovics-kódex 302.
 Vitruuius 220.
 Vliederhoven, Gerardus de 341.
 Vodny Márton Ignác 327.
 Voigt 6.
 Vollertus, Ioannes 279.
 Voragine, Jacobus de 18, 25, 34, 35, 127, 160, 161, 341.
 Voullième, Ernst 206, 373, 374.
 Vörös Antal-féle gyűjtemény a múz. ktárban 71, 190, 208.
 Vörösmarty Mihály 295.
 Vrimaria, Hainricus, Sermo passionis dominice, (1453-iki kézirat a szombath. papn. ktárban) 15.
 Vutkovich Magy. írók életrajza 365.
Wagner Károly, Collectanea de regno Comaniae (kézirat a múz. ktárban) 93.
 Waitz 204.
 Walendorfi Jakab 112, 113.
 Walter Mihály 147.
 Walther 117. — László irod. hagyatéka a múz. ktárban 296, 362.
 Waltnerus 118.
 Wanner Ker. János ktára 140; ex-librise 140.
 Warnbachi (?) kolostor ktára 151.
 Washingtoni kongresszus ktára 84.
 Wattenbach Vilmos 92.
 Weale 146.
 Weber kéziratai a berlini udv. ktárban 55.
 Weigl lipcsei könyvk. 41.
 Weindmann lipcsei könyvkereskedő czég 358.
 Weinhoffnornb (?) Mária 291.

- Wellerus 118.
 Wellingerhoff Gerárd 292.
 Wembling János 157.
 Wenker G. marburgi ktárnok 92.
 Wenzel G. Árpádk. új okmt. 190. —
 ktára 154. — kézirat- és okl.-gyűjt.
 a múz. ktárban 71, 72, 93, 297.
 Wenssler Mihály és Biel Ferencz bázeli
 kny. 322.
 Werden Márton (?) kölni kny. 153.
 Werdeni Sz.-Benedekrend ktára 260, 289.
 Werner apát 135.
 Werzer (?) Iacobus Fernandus 137.
 Wesenburg 165.
 Wesselényi Ferencz gr. ktára 214, 215.
 — Miklós színjátszó társasága Magyar-
 országon 375.
 Westfalia, Ioannes de — löweni kny.
 258, 317.
 Wiers Vilmos 266.
 Wiesner Jakab 304.
 Wigandus János 118.
 Wigantus 116.
 Wimpheing Jakab 159.
 Winckelmann Ottó 206.
 Windeck krónikája 376.
 Windischgrätz murányi parancsnok 214.
 — tábornok 108.
 Winterburg János bécsi kny. 147, 261,
 270, 326, 328,
 Winterfeld kézirati zenegyűjt. a berlini
 udv. ktárban 55.
 Wittenbergi akad. 85. — kny. 85.
 Wlasdenius Lőrincz 165.
 Wohlaui karmeliták ktára 128, 339; ex-
 librise u. o.
 Wokowsky János Lőrincz 293.
 Wolf-féle könyvszekrény 228.
 Wolf Ágost 180. — Miklós lyoni kny. 166.
 Wolffenbütteli hg. ktár 20, 84.
 Woll János regensburgi könyvmásoló
 (1453) 14.
 Woringhen, Gobelinus de 289.
 Wulff Henrik 128.
 Wurzbach-féle lexikon 65.
 Wyss Artur 376.
- Xenophon** 180.
 Xiropolamus-kolostor Athos hegyén 1.
 Athoshegy.
- Young** J., 295.
- Zablerus, Jacobus** 373.
 Zaah de villa Pescey XII. sz. végrende-
 lete 190.
 Zagorje 110.
 Zahora János 160, 161.
 Zainer Günther augsburgi kny. 235, 286,
 291, 331, 341, 374. — János ulmi
 kny. 29, 252, 266, 272, 287, 319.
 Zakmárdi János 100.
 Zanis, Bartholomaeus de — velencei
 kny. 124, 151, 160.
 Zágráb vm. 101, 103, —i délszláv akad.
 98. — érseki ltár 190. — jezuita
 kolostor iratai XIII—XVIII. sz. 108.
 — káptalan 100, 104, 105; ltárának
 lajstromai 109. — horvát-szlavón
 orsz. ltár 97, 98, 110, 206. — pkség
 103, 106.
 Zápolya István I. Szapolyai.
 Zarái Szt.-Chrysogonus-kolostor 99.
 Zell Ulrik kölni kny. 250, 259, 274, 277,
 279, 282, 283, 286, 291, 318, 319,
 324, 331, 344.
 Zemplén vm. történetéhez jegyzetek, (kéz-
 irat a múz. ktárban) 362.
 Zempléni Híradó 73.
 Zeninger Konrád nürnbergi kny. 254, 280.
 Zenthey György 105.
 Zenthleky Péter 101.
 Zerdler János 276.
 Zernecké Jakab Henrik 311.
 Zevenbergen, Maximilian von 246.
 Zey András. Olajok és hasznos orvos-
 ságok declarációja (Pozsony, XVI. sz.)
 352.
 Zichy Jenő gr. címer-albuma 90.
 Ziehen Gyula 304.
 Zimmermann-Werner-féle erd. szász ok-
 ltár 206. — Zsigmond ktára Eperje-
 sen 216—220.

Zirczi apátság ktára 355, 356.	Zsigmond kir. 72, 92, 100, 101. -- salz-
Zoltán János 379.	burgi érsek 125.
Zólyom vm. 297.	Zsoltárkönyv 303.
Zotikus költeménye a várnai csatáról 205.	Zvingli Ulrik 116.
Zrinyi ktár 91. — Miklós 59. — Frangepán	Zvonarits György, Rövid felelet. (Csepreg,
javak összeírása, XVII. sz. kézirat a	1626.) 348.
múz. ktárban 71.	Zvonimir kir. 99.
Zsámboki János ktára 61, 136.	Zwarovicus Péter 177.

Hibaigazítások.

6. l. 15. sor	alulról:	Kolozsvári verseinek h. verseinek kolozsvári.
17. l. 20. »	»	Philelphus (Franciscus) h. Philelphus (Ioannes Marius).
18. l. 8. »	»	Unckel Bertalannál h. Id. Koelhoff Jánosnál.
20. l. 5. »	»	de Benalus h. Benalius.
21. l. 20. »	»	Rubens h. Rubeus.
27. l. 15. »	»	1487. után pótlendő 4r.
35. l. 1. »	felülről:	Mundeville h. Mandeville.
38. l. 5. és 14. sor	felülről:	Velence h. Augsburg.
44. l. 9. sor	alulról:	Ratdolt Erhardnál 1486. h. Stuchs Györgynél, 1490.
45. l. 18. »	felülről:	1440. h. 1490.
46. l. 2. »	»	1490. után pótlendő 2r.
	9. »	alulról: Luero h. Luere.
122. l. 14. »	»	Canturiensis h. Cantuariensis.
124. l. 18. »	felülről:	Luero h. Luere.
129. l. 19. »	alulról:	1492. helyett 1480.
131. l. 16. »	felülről:	Octavianus Scotusnál h. Bonetus Locatellusnál.
137. l. 2. »	»	1494. h. év n.
144. l. 4. »	»	de Tridino h. de Cereto.
	16. »	195. h. 1494.
156. l. 3. »	»	Langendoff h. Petri.
158. l. 16. »	alulról:	1499. h. 1498.
162. l. 16. »	»	Ioannes törlendő.
187. l. 5. »	felülről:	október h. január és december h. márczius.
205. l. 9. »	»	hitvilága h. hitvitája.
206. l. 7. »	»	Eiber h. Eubel.
272. l. 5. »	fslülről:	acientibus h. facientibus.
274. l. 12. »	»	animalibus h. animabus.

A Magyar Könyv-Szemle

előfizetési díját beküldték:

Az 1894. évi folyamra:

Andrássy János, Nagyvárad. Áldásy Antal, Budapest. Babics József, Zombolya. Békefi Remig, Budapest. Besztercei polgári fiúiskola. Csányi Ferencz, Kolozsvár. Csoma József, Deveser. Dankó József, Pozsony. Dedek Crescens Lajos, Budapest. Dévai állami főreáliskola. Doby Antal, Homonna. Fraknoi Vilmos, Róma. Gerold és társa, Bécs. Graenzenstein Béla, Budapest. Hajnik Imre, Budapest. Hiersemann K. W., Lipese. Hodinka Antal, Bécs. Honvédelmi miniszterium, Budapest. Illéssy János, Budapest. Kammerer Ernő, Budapest. Karácsonyi János, Nagyvárad. Keszthelyi gróf Festetics-könyvtár. Kilián Frigyes, Budapest. Kókai Lajos, Budapest (2 pld.). Könyves Kálmán irod. részv. társaság, Budapest. Major Lajos, Budapest. Márki Sándor, Kolozsvár. Bárány Mednyánszky Dénes, Bécs. Bárány Nyáry Jenő, Budapest. Országos kaszinó, Budapest. Pápai ref. főiskola. Ráth György, Budapest. Bárány Révay Ferencz, Budapest. Rumbold Bernát, Budapest. Sátoraljaújhegyi kath. nagygymnázium. Sopron város tanácsa. Szendrei János, Budapest. Szent-Ivány Zoltán, Budapest. Székely-udvarhelyi áll. főreáliskola. Szombathelyi papnev. intézet. Szombathy Ignác, Aranyos-Maróth. Temesvári Mihály, Marosvásárhely. Toldy Lajos, Budapest. Zilahi ev. ref. kollégium. Zimmermann Ferencz, Nagyszében.

Az 1895. évi folyamra:

Besztercei polg. fiúiskola. Dévai áll. főreáliskola. Kammerer Ernő, Budapest.

A Magyar Könyv-Szemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyv-Szemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mely mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlönye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában, új folyamában is az eddigi nyomokon fog tovább haladni, a rendelkezésre álló eszközök teljes felhasználásával törekedve tudományos programjának megvalósítására. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismertetni fogja annak egyes csoportjait: a szorosán vett könyvtárt, a hirlap-osztályt s a kézirat- és levéltár osztályát; bemutatja e csoportok ritkaságait; beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról, ellenőrzi a netalán mutatkozó hiányokat s teljes, megbízható képét fogja adni a könyvtár belső életének. Folytatni fogja továbbá a hazai és külföldi könyv- és levéltárak ismertetését, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és speciális bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére, s általában oda törekedve, hogy hazánk könyv- és levéltárainak hű tolmácsa legyen. Ismerteti a hazai és külföldi bibliografiai irodalom termékeit s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait, melyek összegyűjtése a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának egyik legfontosabb feladatát képezi. S mindezen munkájában összes igyekezetét arra fogja fordítani, hogy a bibliografia, könyv- és levéltárban fejlődésével lépést tartva, speciális céljai mellett az általános tudományos érdekeket is sikerrel szolgálhassa.

A folyóirat évnegvedes füzetekben, évenként márczius, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg, 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 3 frt, egy-egy füzet ára 1 frt.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő címére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.